מעריב

חרדים: שנאת אחים

ריגול, עסק משפחתי

תמר אלאור,
גשר צר מאוד

ט"ו בכסלו, תשמ"ט 25.11.1988

הרבה גבינות חושבות שהן נפוליאון...

נפוליאון תנובה

אבל גבינת השמנת נפוליאון הוכיחה כבר
שגבינת שמנת אמיתית יש רק אחת:
נפוליאון תנובה, באיכות צרפתית.

עכשיו לבחירתכם:
נפוליאון בטעם טבעי, בטעם רוקפור,
עם שום-שמיר, עם בצל,
והלהיט האחרון: נפוליאון עם זיתים.

תנובה

מזגן לה...

לא רק מנוע...
לא רק הספק...
לא רק התקנה...
לא רק מחיר...
לא רק "יעוץ"...
לא רק שרות...

★ מבצע התקנה חינם ו-8 תשלומים נמשך.

לנו זה מובן-ואתה מוזמן

לרשת בית המזגן

מייצגת את היצרנים המובילים בשוק-תדיראן ואחרים.

● יעוץ מקצועי לבחירה והתקנה לכל סוגי המזגנים ● אחריות נוספת לכל מזגן.

לפני שאתה מחליט-קבל הסבר מקצועי מה מסתתר מאחורי כל יצרן ומזגן, שלא תופתע לאחר מכן.

* להתקנה סטנדרטית (עד 2 מ' צנרת)

■ הנהלה ראשית - אחוזה 1, 052-910520

בית המזגן

המשביר לצרכן

שבוע ילדים וצעצועים

עד 20% הנחה

הלבשה עליונה ותחתונה
נעליים ונעלי ספורט
גרביים וגרבונים
צעצועים
משחקים

חנוכיות עד 25% הנחה

ועוד 3 ימי מוצר

הנחות על כל המבחר כולל מוצרי האיכות MARKS & SPENCER St Michael

יום ראשון 27.11.88	יום שני 28.11.88	יום שלישי 29.11.88
מכנסיים לנשים ולגברים לא כולל ג'ינס 20% הנחה	חולצות לנשים גברים וילדים 20% הנחה	נעליים לגברים 20% הנחה

הצעה מיוחדת

נעלי ספורט (תוצרת קוריאה) 20% הנחה

אביזרי אופנה תיקים•חגורות•צעיפים•עניבות•מטריות לנשים גברים וילדים 15% הנחה

שרות ללקוחות המשביר לצרכן קניה באשראי עד 12 תשלומים פרטים בבתי הכל-בו

סופשבוע

ט"ז בכסלו, תשמ"ט 25.11.1988

© 1988 כל הזכויות שמורות ל"מעריב"

This Magazine is a Supplement to
Maariv International Edition

רענן לוריא

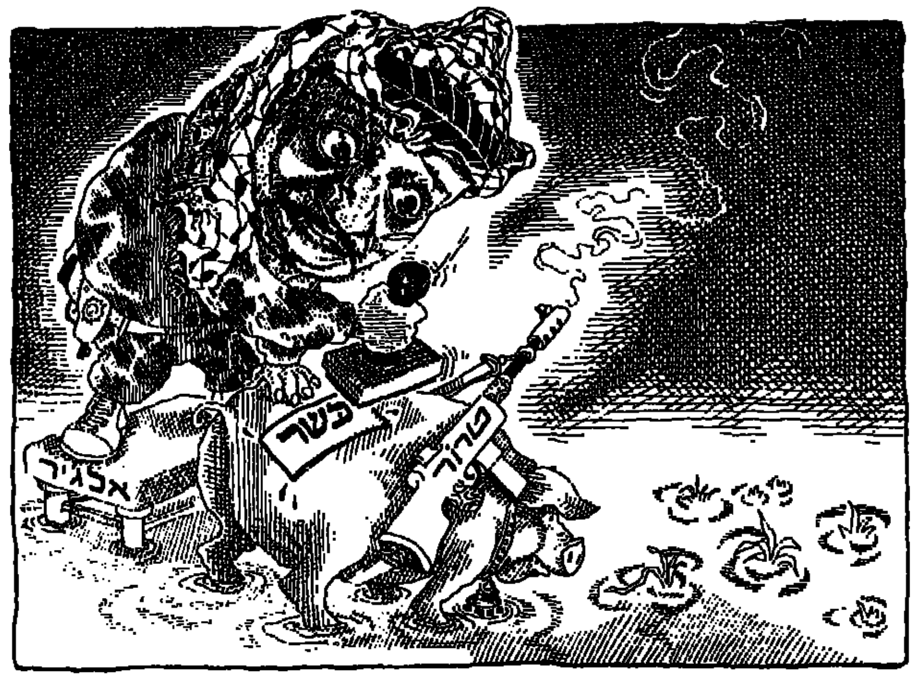

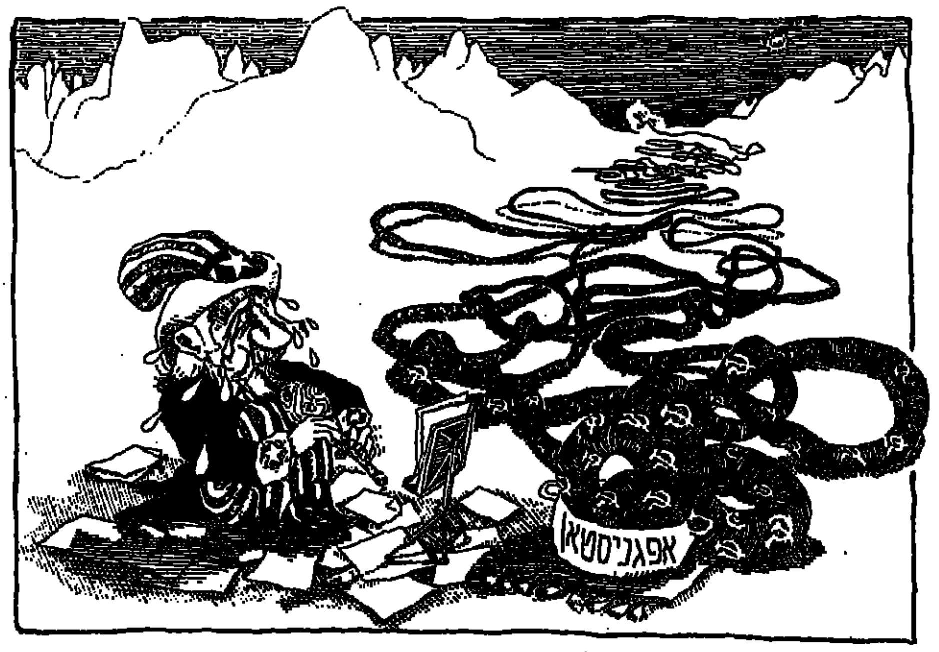

6 שנאת אחים
לוי יצחק הירושלמי

10 אין דיאטות שמחות
יעל פרמלמר

14 גשר על מים חרדים
סימה קדמון

17 ארץ החלומות של רנדי
יהונתן גפן

23 לבן שהוא לבן ושחור שהוא לבן
ישראל עשהאל

26 ריגול. עסק משפחתי
גד שמרון

30 שטח פרטי, אדם
נורית כרצקי

34 משחק מוות
אבי מורגנשטרן ורוני סופר

37 לאכול בחוץ
מאו"ל

38 ורק הנסיך נשאר צפרדע
יהודית חנוך

41 שיפודים
מאיר עוזיאל

43 חיים ואוהבים
תמר אבידר

44 הורוסקופ
רות אלי

46 מעריב לילדים

בשער: חומר אדם וידידים. כתבה בעמוד 30. צילום השער: שמואל רחמני.

התנצלות

לפי פסק דינו של בית־המשפט המחוזי בירושלים בת.א. 1935/86 מערכת מעריב מתנצלת בזה על לשון הרע שהוציאה על עו"ד בניהו תובב מירושלים בכתבה על עיסקאות טיעון, שפורסמה ביום 31.10.86.

המערכת

תמר אלאור. רחוקה אבל מבינה

ג'ון ווקר. למען הכסף

עורך: עמי דור־און
סגנית עורך: דניאלה בוקשטיין
סגנית עורך: אודית הראל
עורך גרפי: יורם נאמן
מעצבות: אורלי אנשל, נטע גרינשפן
מודעות: אורי דגן

מה היית נותן עכשיו כדי לצאת לחופשת חורף בשוויצריה?

פחות מ-$1000 מספיק!

כן. מהיום חופשת סקי בשוויצריה זה לא ענין לעשירים בלבד. סוויסאיר מביאה לך את שוויצריה היפה, הנוף המדהים והאויר הנפלא במחירים שאינם באויר. לדוגמא: **טיסה + 6 לילות במלון מובחר + חצי פנסיון + 5 שיעורים בבי"ס לסקי והכל בפחות מ־$1000.** באמת פנטסקי! ואם אתה לא יודע לגלוש נלמד אותך בקורס מיוחד, אחריו גם אתה תחליק כמו שוויצרי. חופשת סקי חורפית בשוויצריה. מה כבר לא כתבו עליה. אין צורך לחזור שוב על מאות ההצעות בעשרות האתרים. בוא תרכיב לעצמך את החופשה המתאימה לך ולכיסך. החורף הצטרף אל החלום השוויצרי של סוויסאיר.

בקש את חוברת פנטסקי במשרדי הנסיעות ובסניפי סוויסאיר או שלח התלוש.

לכבוד סוויסאיר
ת.ד. 3511 תל־אביב 61034
נא שלחו אלי בהקדם האפשרי את חוברת **פנטסקי 88/89.**
שם ______
כתובת ______
מיקוד ______

swissair

שנאת אחים

מאת לוי יצחק הירושלמי

מערכת הבחירות הסתיימה, אבל המלחמה לא תמה. בשום מקום בארץ מלחמה הזו עזה, מרה ורווית שנאה כמו בין המחנות היריבים ברחוב החרדי. באווירה של פחד ואיומים נמשכות השמצות הדדיות על אדמו"רים ורבנים וראשי־ישיבות ונזרע אור חשדנות. אפילו שידוכים שהוסכם עליהם לפני הבחירות – מתבטלים. השנאה מגביהה חומות, יוצרת תהומות, קורעת משפחות, הופכת ידידים לאויבים, משפיעה על כל תחומי החיים בתוך המחנות היריבים מסכימים שהחילונים, אפילו בעוד אלף שנה, לא יידעו לשנוא את החרדים כפי שהחרדים יודעים לשנוא אלה את אלה.

תמונות מהרחוב החרדי. את המקווה שבצילום, השייך לחסידי בעלז, נתבקשו חסידים שלא לפקוד יותר כדי שלא להכניס כספים לקופת מי שתמכו ב"דגל התורה", ולא ב"אגודת ישראל".

צילומים: יוסי זמיר וקלאודיו פיימבלט

חילונים – אפילו בעוד אלף שנה לא ידעו ולא ילמדו לשנוא את החרדים כפי שאנשי המחנות החרדים שונאים אלה את אלה. התרשמות זאת שנוצרה אצלי לאחר שעשיתי בימים אלה במחיצתם של חרדים, חסידים מחצרות שונות ומתנגדים מזרמים שונים, העליתי בשיחה עם אחד מגדולי ראשי־הישיבות. פניו התכרכמו לרגע ואחר הרהור שהסגיר את לבטיו, אמר: "אולי אתה מגזים, אבל יש שנאה גדולה, בעוונותינו הרבים".

בעוונות מי במיוחד?

"עוונות רבים ובעוונותיהם של רבים, אבל לא נרבה דברים על כך, שמא חלילה נחטא בלשון הרע", השיב ראש־הישיבה בעצב, בניגון דיבור של שיעור בסוגיה סבוכה בתלמוד.

ראש־הישיבה אינו רוצה להרבות דברים. אבל ברחוב החרדי – בירושלים ובבני־ברק, וגם בריכוזים חרדיים בערים ובכפרים אחרים – מרבים אנשי המחנה האחד ועסקניו לשפוך קיתונות של שיטנה על אנשי המחנה האחר וראשיו. והשנאה הזאת זורעת ארס של חשדנות, מגביהה חומות, יוצרת תהומות, קורעת משפחות, הופכת חברים־ידידים משכבר לאויבים־בנפש, מדליקה אש־מחלוקת המתפשטת כמעט על פני כל שדות הפעולה של החרדים לגוניהם. השנאה העזה באה לידי ביטוי בדברים שבעל־פה ובכתב ומשפיעה גם על מציאות היומיום של החיים הפרטיים והציבוריים.

המחשה: בביקורי במעונו של ראש־ישיבה אחר, שאני מכיר משנות ילדות, מצאתי אותו במצב־רוח קודר. האיש, תמיד נעים הליכות, מאיר פנים ושלו, היה נסער. "מעשה נורא, מעשה נורא..." – ליחשש והליט פניו.

איזה מעשה נורא?

"הגלגל חזר לאחור", נאנח. "שוב מלחמות בין חצרות. זה עכשיו יצא ממני יהודי מכובד, ירא שמיים ותלמיד־חכם. אתה יודע איך זה אצלנו בעניין שידוכים. ובכן, יש לו נכד שהתייתם בגיל ילדות, בחור מופלא, בן־תורה אמיתי, עילוי־שבעילוי. סיפר לי האיש שבזמן האחרון דובר על שידוך טוב לנכד עם בתו של אחד מבעלי־הבתים החשובים. הסבא ובתו, אם הבחור, כבר נפגשו עם הורי העלמה שהכל מדברים בשבחה, והיא בת ישראל כשרה ובעלת מידות טובות. בימים הקרובים אמור היה בן הישיבה להיפגש עם העלמה בבית הוריה. נראה היה כאילו העניין ייגמר בכי טוב. אך ברגע האחרון ביקשו הורי העלמה מהשדכן שיודיע לסבא של בן־הישיבה, כי השידוך פסול בעיניהם ואל יטרח החתן המיועד לבוא ולראות את הכלה המיועדת. ומדוע בן־הישיבה פסול לשידוך? רק בגלל המחלוקת הנוראה של הבחירות. ההורים שלה שייכים למחנה חרדי שהוא ביריבות עם המחנה שאליו שייכים הסבא והאמא של בן־הישיבה. עד כדי כך מידרדרים העניינים. זה חילול השם. אש המחלוקת משחיתה מידות טובות והרבה חלקות טובות."

ברחוב החרדי נלחשות שמועות על ביטול כמה וכמה שידוכים בגלל היריבויות והשנאות שנוצרו סביב הבחירות. "אנחנו הולכים בדרכי רבותינו, ויש לנו זכות להשתדך רק עם מי שלפחות אינם הולכים בניגוד לדרכי רבותינו", אומר אברך מישיבת "שפת אמת", ומוסיף: "חסיד גור ישתדל לשדך את בנו ואת בתו למשפחה חסידית של וויז'ניץ, או חב"ד, אבל לא למי שהולכים בניגוד לדעת רבותינו". דברים דומים, בכיוון הפוך, שמעתי גם מפי חסידים נלהבים של ראש זרם המתנגדים הרב אלעזר מנחם שך.

"אצלנו לא היתה מערכת בחירות, אלא מלחמת בחירות", אומר ר' עקיבא, הנושא בגופו ובנפשו את כאב הקרע שנוצר במשפחתו בגלל הבחירות. "בני למד אצל הרב שך בישיבת פוניבז' ומעל כשביל 'דגל התורה', ותני היה פעיל ב'אגודת ישראל' – ומאז יש נתק בין שתי המשפחות. לפני שבועיים נולד בן אצל בני. ותני לא בא ל'ברית' של הרך הנולד. הלב כואב. אני משתדל להתגבר ועושה מאמצים לפייס ביניהם. אשתי סובלת מזה יותר ממני. שם, למעלה, יסתדרו ביניהם גם בכנסת ובממשלה וגם יגיעו להבנה בחלוקת כספים בין המוסדות. אבל הילדים הם תמימים ומקבלים את הדברים ברצינות עד לכאב ולהשפלה".

ועוד המחשה: על הלוח בבית־המדרש של חסידי גור בירושלים, השוכן מול מחנה שנלר, הודבקה – לאחר הבחירות לכנסת – מודעה בכתב־יד שבה נקראים החסידים שלא לפקוד עוד את המקווה של

"כאשר בידי החרדים למחנותיהם יהיו יותר עמדות כוח, תקציבים ושטחי־פעולה, הקנאה עלולה לגדול, והמחלוקת – להעמיק".

חסידי בעלז. כל חסיד נתבקש "לעשות חשבון כמה כספים נכנסים לקופת בעלז באמצעות המקווה". ומדוע מתבקשים חסידי גור "להחרים" את המקווה של בעלז? משום שבבחירות אלו תמכה בעלז, לפי הוראת הרבי, ב"דגל התורה" של הרב שך ולא ב"אגודת ישראל". בעיני גור זה חטא גדול – והנסיון להכות בכיס החצר הבעלזית על־ידי החרמת המקווה הוא עונש.

"ההשמצות בעיקרן מופנות כלפי הרב שך והרבי מלובאוויץ'. יש גם כתובות אחרות, פחות מפורסמות. לדוגמה: בירושלים מצויים שני גאונים שכמעט כל הציבור החרדי מכיר בהם כפוסקי־הדור: הרב יוסף שלום אלישיב (בעבר חבר בית־הדין הרבני הגדול ולאחר שהתפטר, עוד בתקופת הרב גורן, אינו נושא בשום תפקיד ובשום תואר רשמי), והרב שלמה זלמן אורבך. הראשון – חתנו של הרב אריה לוין ז"ל (רב האסירים) וחותנו של הרב קנבסקי מבני־ברק – מתגורר בדירה צנועה בסמוך למאה־שערים. השני, ראש ישיבה, נולד וגר בשכונת שערי חסד. כל ימיהם הקפידו השניים שלא להתערב בפוליטיקה. בבחירות האחרונות נענה הרב אלישיב לבקשת הרב שך והשתתף בכנס מטעם "דגל התורה". הרב אורבך שמר על נייטראליות ומהלכות שמועות שונות על הצבעתו.

בחוגים החרדים יש שאינם מוכנים לסלוח להרב אלישיב על חטא השתתפותו בכנס הבחירות. אף על פי שלא הורה לתלמידיו בעד איזו רשימה להצביע והשאיר את העניין להכרעתו של כל אחד – כבר נמצאו לשונות רעות ששילחו, בחשאי ובעילום שם, חיצים לעברו. אבל במקרה זה נעשתה פעולה מהירה ונמרצת להשתיק את המלעיזים. חוגים רחבים מאוד מבקשים לשמור על כבודו ועל מעמדו מכל משמר. רואים בו מועמד טבעי להיות – בבוא היום – יורשו הרוחני של הרב שך, ובגלל היותו רודף־שלום תולים תקוות שהוא יחד עם הרב אורבך יחזירו את האחווה בין כל חוגי החרדים, ליטאים וחסידים.

כשם שמקרה זה, שנסתיים בכי טוב, הוא יוצא־דופן – כך התקוות הן רק לעתיד הרחוק. בינתיים השנאה בין מחנות החרדים עזה ומטרידה ראשי־ישיבות ואנשי־ציבור. ראש ישיבה חשובה אומר: "גדולי התורה והמשפיעים הרוחניים חייבים לצאת בגלוי ובחריפות נגד השנאה הזאת. אנחנו הולכים לאורו של 'חפץ חיים', ר' ישראל מאיר הכהן מראדין

(המשך בעמוד הבא)

הרב יוסף שלום אלישיב (צילום: אסף קוטין), נחשב כמועמד טבעי להיות – בבוא היום – יורשו הרוחני של הרב שך. מימין, בכרוז: "חסט"א מצאה איזה פתח להתגנב בתוך אהלי תורה ולגרום לביטול תורה... ע"י שיחות ודיבורים בטלים בעניין הבחירות".

(המשך מהעמוד הקודם)

זכר צדיק לברכה. והרי הוא השאיר לנו בכתובים: 'אפילו איש אחד בחטא אחד יכול להכריע עצמו וכל העולם לכף חובה חלילה, וכל־שכן כאשר היצר הרע מתגבר להחטיא כמה אלפים בישראל בעוון לשון הרע ומחלוקת וחילול ה', מי יודע מה יוכל להיוולד מזה. השם ירחם'".

ובאמת, רק ה' ירחם. קריאה נרגשת ראשונה לעקירת השנאה ולהשרשת אהבת ישראל יצאה מעיר הקודש בני־ברק, בכרוז שפירסמו בימים אלה 17 (כמניין טוב) רבנים ואבות בתי־דין, מתנגדים וחסידים, נאמר בין השאר: "... מה היה לנו נפרצו גודרים, איש ברעהו ישלח חציו ויד איש באחיו בגלוי ובסתר, מגלים מידות רעות שבלב ועוברים על לאו דאורייתא לא תשנא את אחיך בלבבך במידה שבלב הכתוב מדבר, לבד חומר האיסור של חילול השם ר"ל ועל אחת כמה וכמה להזיק חברו בגופו או בממונו. (ובהדגשה) להט חרב שנאת אחים מתהפכת אפילו בבתי כנסיות, במוסדות חינוך ותשב"ר ומשחתת לב הילדים בשנאה ורדיפות, מעוות לא יוכל ליתקן... אנחנו פונים במיוחד למלמדים, מורים ומורות, להשתדל להחדיר אהבת ישראל בתלמידים כולם, להרבות ללמד ולהקפיד בזה, כי היא מצווה". בין החתומים הרבנים שמואל הלוי וואזנר (אב"ד ור"מ זכרון מאיר), משה יהודא לייב לנדא (רב אב"ד רבני ברק), נסים קרליץ (רב אב"ד רמת אהרן), שלמה זילברשטיין (רב דחסידי גור בבני ברק) ואחרים.

הקריאה הנרגשת מהדהדת – ועדיין לא נקלטה בחוגים הרחבים. שנאה, כאש, מתפשטת במהירות, ונעקרת באיטיות, אם בכלל. כל עוד לא יאמרו את דברם הברור בעלי הסמכות העליונה – האדמו"רים מגור ומלובאוויץ', הרב עובדיה יוסף והרב אלעזר מנחם שך – לא תיכבש השנאה.

ובינתיים – ברחוב החרדי מוסיפות הלשונות הרעות להשתלח.

אנשים שונים – פעילים ואוהדים פאסיביים, "עמך" ואנשי־עסקים – מדברים סרה במחנה זה או אחר בלי לבחור במלים. מסביב לשולחנות במסעדה הצמחונית של גרליץ בשכונת גאולה, שאליה צמודה קונדיטוריה המושכת קהל חרדים מכל הזרמים וגם חילונים שבאים משכונות הדרום, עדיין מתנהלות שיחות על המלחמות שלפני הבחירות ולאחריהן. כטוב לבם של הסועדים במאכלים ובמשקאות בשפכות המלים ללא מעצורים. אצל שולחן אחר שותתו, וסערו, אנשי־עסקים חרדים מזרמים שונים ומנוגדים. לאחר שגמרו את הביזנס החליפו ביניהם דברים – גם בלשון בוטה – על העניינים הפוליטיים.

שיחות דומות, אגב, נערכות במקומות אחרים – בחצרות בתי־כנסת, במבואות לישיבות, במקוואות, בתורים במרפאה, בחנויות ספרים, ליד דוכני הקסטות והגרעינים.

נקלעתי למקום מיפגש ציבורי שם התפתח רב־שיח ספונטאני בין חרדים – בתוכם אברכים, אנשים העוסקים בחינוך (העצמאי, כמובן), ואנשי עסקים. חלק מאמרות־חושפר רשמתי מלה במלה:

אברך א': מה רוצה שך?

איש־חינוך: דרך ארץ בלי חוצפה! תגיד לפחות הרב שך.

אברך א': טוב, שיהיה הרב שך. אבל כל מנהגו הוא אליליות וסתימות.

אברך ב': איזה אליליות יש אצל הרב שך? הרבי היושב בברוקלין הוא כולו משיחיות שקר. הוא מנהיג כת משיחית.

איש־עסקים: זו עזות פנים! אתה ושכמותך מחללים שם שמים!

איש חינוך ב': מה שעשה הרב שך הוא פשע. הוא פילג את היהדות החרדית.

אברך ב': אלה שבונים מוסדות לא דואגים לכלל הציבור, אלא כל אחד דואג קודם כל ל'מיר' (באידיש: לעצמו).

איש עסקים (מחסידי ר' אהרל'ה, שהם, כ"נטורי קרתא", אינם משתתפים בבחירות בהוראת הרבי: "יהודי המאמין בתורה אינו משתתף בבחירות הטמאות"): הוכנסו הרבה דברים פסולים להיכל היהדות החרדית. צריך לקרוע קריעה.

אברך ב': שמעתם על הרוטאציה החדשה? תהיה רוטאציה ב"התגלות" (משיחית). בין שני אדמו"רים – שנתיים הרבי מלובאוויץ' ושנתיים הרבי מגור.

כמה מהמסובים פרצו בצחוק. איש החינוך קפץ ממקומו כמי שהכישו נחש. "זה עובר כל גבולו כך מחנכים אתכם? אוי לכם ואבוי למתנכיכם!" – הזדעק ועזב את המקום.

האחרים המשיכו.

אברך ג': מאימתי הרבי מלובאוויץ' הוא "אגודת ישראל"? הרי כל השנים פעל נגד החינוך העצמאי. הוא הלך לממ"ד (ממלכתי־דתי). הוא יושב בברוקלין ויגיד לנו מה לעשות כאן?

איש עסקים ב': מה שנכון נכון. "אגודת ישראל" האמיתית הלכה לאיבוד. "מועצת גדולי התורה" איבדה הרבה מכוחה. הרבי יכוון את העניינים מברוקלין.

סוחר זעיר בגיל מתקדם נכנס לתוך דבריהם ופסק מעין פסוק של בדיחותא: אצל האמריקנים היו בחירות ויש להם בוש – אצלנו יש בושה.

ראוי לציין שאנשי העסקים שבחבורה, אלה שהמחלוקת ביניהם בענייני חצרות ופוליטיקה חריפה ביותר, ניהלו את הביזנס באווירה טובה, כשהם נעורים בעורכי־דין לאו דווקא חרדים, ואפילו חילונים. לשון משותפת בביזנס – ולשון יריבות בפוליטיקה.

פגשתי כמה חבורות של בני־ישיבות שלא בשעת הלימוד ושמעתי קטעי שיחות בינם לבין עצמם. הם הודו כי הם מרבים לעסוק בנושא זה. למה? כי "הנושא מטריד ומעסיק אותנו", אמר אחד מלומדי ישיבת גור "שפת אמת". כשאתה פוגש אותם בקבוצה – לשונם מתונה, לעתים גם חלקלקה. לא יוציאו מלה רעה על מחנות יריבים. אך כאשר הפגישה היא בארבע עיניים – הלשון משתחררת ומתפלפלת. אש וגופרית. לאחר שיחות כלליות, לא מתוכננות, עם כמה קבוצות קטנות של בני־ישיבות – חשתי במעקב. בפינת רחוב המתין לי אחד מהחבורה שביקש לדבר אתי ביחידות כדי "לא לעורר רושם מסולף כאילו הכל שפיר". במקום אחר ארב לי אברך – נשוי ואב לשלושה – כדי "לספר לי את האמת". והאמת, כלשונו, ש"המצב חמור ויש שטנה נוראה", ובעוד הוא מקונן על השטנה טרח והוסיף

(המשך בעמוד 42)

"אנו נהנים היום מיתרון על החילונים, הם אולי יודעים עלינו משהו, אבל לא מכירים אותנו. אנחנו מכירים אותם היום מכל צדדיהם".

אין דיאטות שמחות

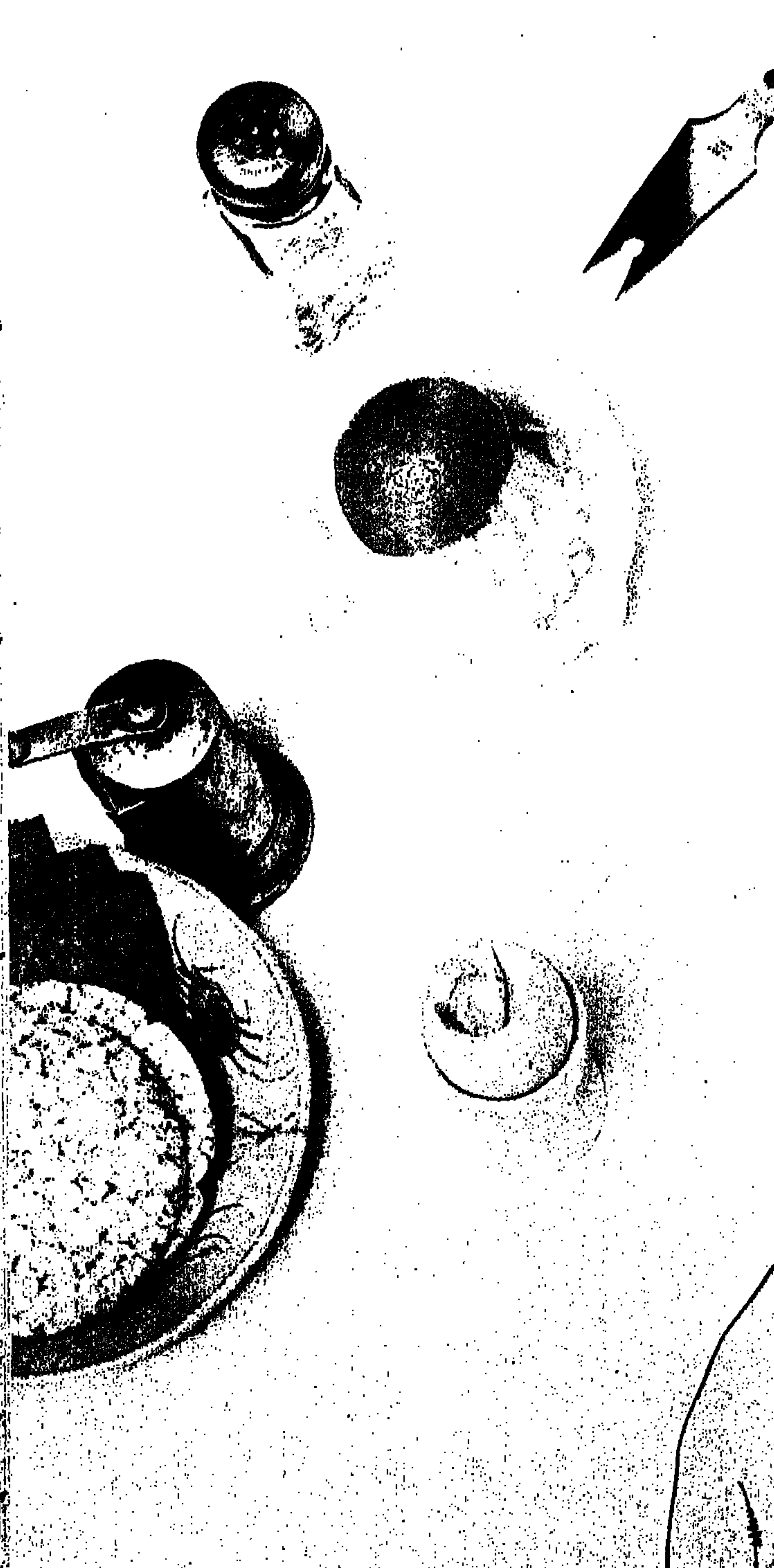

עצוב, אבל זהו זה. אין קיצורי דרך. מי שרוצה לרזות צריך לאכול פחות. ופחות. ועוד פחות. לא על הלחם תעמוד דיאטה וגם לא על חישובים מסובכים של איך לאכול מה, מתי ועם מה. גם לא על משקאות עתירי חלבונים וגלולות וטבליות ושאר מוצרים שצצים חדשים לבקרים. כל מרזה־בפוטנציה חייב לחזור ולשנן את הכלל האחד שעובד באמת: בדיאטה כמו בדיאטה – חייבים להיות בדיאטה. אין מוצא מתחושת הרעב של הימים הראשונים, אי אפשר לברוח מהקרקורים בבטן, מהמלפפונים והפלפלים, הגבינה הכחושה, הלבן והסכרין. והעיקר לא לחטוף כלל בין הארוחות. הוא שאמרנו. אין דיאטות שמחות.

מאת יעל פדמלמד

נפתח באזהרה חשובה: למרות כל מה שייכתב להלן, למרות כל הפטנטים והטריקים והשיטות וההבטחות, יש כלל אחד שחייב כל מרזה־בפוטנציה לחזור ולשנן לעצמו בוקר, צהרים וערב. הכלל הזה אומר שבדיאטה כמו בדיאטה. חייבים להיות בדיאטה. אין מוצא מתחושת הרעב המלווה לפחות את הימים הראשונים. אין פתרון לכאבי־ראש פה ושם, לקרקורים בבטן, למלפפונים ולפלפלים, לסוכרזית ולגבינה הכחושה. ויותר מכל – אין מנוס ממחשבה אינסופית על אוכל טוב באמת, נוטף שומנים, מוקרם בגבינה צהובה, מכיל אלף קלוריות לכל שני ביסים.

אותנו, עושי הדיאטה הכפייתיים ואלה שזה מקרוב הצטרפו למועדון, אי־אפשר לרמות. לנו, שניסינו כבר הכל, היינו בכל הסרטים האפשריים, נדקרנו על־ידי מחטים בכל אברי הגוף, אכלנו רק אורז מלא ואחר־כך רק פירות וירקות ויותר מאוחר רק בשר וביצים קשות – אי־אפשר למכור את הגישה של אכול כפי יכולתך. אנחנו, או שאנחנו אוכלים כפי יכולתנו וכתוצאה מכך מעלים לפחות קילו לשבוע, או נכנסים למשטר של דיאטה ואז אוכלים כפי יכולתם של הרזים – לא יותר מאלף קלוריות ביום. אם זה היה תלוי בנו, היינו מחסלים את המיכסה הזו בארוחות צהריים אחת שמשביעה אותנו מקסימום לשלוש שעות.

צר לנו לאכזב אתכם, אבל אין קיצורי דרך בדיאטה. שום אדם שמן שצריך להפחית כעשרים קילו ממשקלו לא יכול לעבור ממצב אחד לשני עם שיר בלב ובטן מלאה. זו המצאה של הרזים. אנחנו חייבים לסבול.

ולמרות כל מה שנאמר, הרי שאצל עושי־הדיאטות האומללים שם המשחק הוא תקוה. כל החיים מחפשים את הדרך לפריצת דרך. וזה בדיוק המוטו המזין תעשייה אדירה שהתפתחה סביב הנושא הכאוב, המעצבן והבלתי־נסבל הזה. אין לך אדם שמן שאין לו בלב תקוה שיום אחד יקום מומחה, או קוסם, ויגלה בעבורו את גן העדן האבוד. ולגן העדן בקונוטציה הנוכחית יש רק משמעות אחת: לאכול הכל והרבה, ובכל זאת לרזות. לכן גם כורעים מדפי חנויות הספרים בכל עונה תחת עשרות כרכים חדשים המתיימרים לתת את התשובה האחת והיחידה למחפשי אותו גן עדן.

התקוה הזו היא שמכניסה כסף כל־כך טוב לכל־כך הרבה כותבי ספרי דיאטות בכל רחבי העולם. הפרינציפ העומד מאחורי רובם בדרך־כלל זהה: לכל ספר דיאטות יש פרק הקדמה, בו מסביר/ה המחבר/ת את הראציונל העומד מאחורי השיטה שלו/ה. אוצר המלים בהקדמות הללו זהה לזה שבו מתואר גילוי אמריקה על־ידי קולומבוס ואנשיו. לפחות. עולם הדיאטות מתחלק ל"לפני" ו"אחרי" – לפני התגלית המרעישה, ואחריה. כך גם חייהם של המשתמשים בתגלית.

כלומר: אחרי שתתחילו למלא בקפדנות את ההוראות שלנו, שום דבר כבר לא יהיה כשהיה. חייכם ישתנו מן הקצה אל הקצה, ויותר אף פעם לא תצטרכו לעשות דיאטה. אנחנו מביאים לכם את המתכון האחד והיחיד האפשרי לאושר ולרזון. וכדאי גם שתשכחו כל מה שידעתם בנושא הדיאטות עד עכשיו, כי מדובר

כשיטות שהמציאו אנשים חסרי־הבנה ותבונה שכל השנים הכשילו אתכם ולכן לא הצלחתם עד היום במשימת חייכם – לרזות. בשיטה שלנו לא תהיו רעבים, לא תסבלו בכלל, ולמרות זאת הקילוגרמים יעופו מגופכם בקצב מרהיב.

בין הנציגים האחרונים של הגישה הזו מככבים, כמובן, הזוג מרילין והארווי דיאמונד, ממציאי שיטת "הרזה־לתמיד" שאני מסופקת אם קיים עושה דיאטות מסוג אחד שטרם הכיר אותה. הזוג דיאמונד מספרים לנו בהרחבה כיצד שניהם היו פעם שמנים ומדוכאים חסרי־אנרגיה עד שנכנסה לחייהם תיאוריית ההיגיינה הטבעית עליה מבוססת תוכנית הדיאטה שלהם. הארווי מספר לנו על נעוריו האומללים כצעיר שמן וחסר מוטיבציה, וכיצד השתנו חייו בעקבות פגישה מקרית עם ה"כומר הגדול" של ההיגיינה הטבעית. מרילין מדווחת מצידה על חייה הקשים כגרושה שמנה, מדוכאת וחולה – עד שפגשה את הארווי שהלה להפריד בין בשר לתפוחי־אדמה ולאכול עד הצהריים רק פירות. מאז ועד היום הם חיים באושר ועושר, מלאי אנרגיה, אף פעם לא חולים, תמיד עליזים ושמחים בחלקם.

אלא שזה, רבותי, עובד. ובגדול. הספר הזה נהפך פחות או יותר לתנ"ך האחרון בסדרה של השמנים הרוצים לרזות. במשך חודשים ארוכים הוא עמד בראש רשימת רבי־המכר בארה"ב, ואחר־כך גם אצלנו. הזוג דיאמונד, מספרים, נהפכו בזכותו למיליונרים. הרבה לילות שישי פיצחו אנשים גרעינים, אכלו עוגות עם קפה וסיפרו בשבח הפרדת המזונות וניקוי הגוף

(המשך בעמוד הבא)

מה שמותר: מלפפונים, חסה ולבן כבר אמרנו (צילום: שמואל רחמני)

(המשך מהעמוד הקודם)

מרעלים. יש בו משהו, בספר הזה, שגורם ללכת אחריו, להאמין בו עד הסוף. אני מכירה עשרות (אין כאן גוזמה) אנשים, שמנסים כבר חודשים ארוכים להתאים את חייהם לכתוב בספר.

רות קרייצר־רביב, דיאטנית מוסמכת שלא מכבר הוציאה ספר בשם "התיאוריה והקלוריה", לא נמנית על מעריציהם הרבים של בני הזוג דיאמונד. כך גם שתי דיאטניות מוסמכות אחרות שביקשו שלא להזדהות. לא נוח להן, אמרו, להעביר ביקורת. רות קרייצר טוענת שמדובר בסיפור אופנתי שאין לו כל ביסוס מדעי, והרבה דברים בו מצוצים מהאצבע.

"הספר הזה נותן לרוצים לרזות פילוסופיה להיאחז בה וגם תחושה שהם מבינים מה עומד מאחורי הפילוסופיה הזו. הוא נותן להם ידע, ולמרות שהידע הזה אינו נכון, הוא גורם להם לחשוב שהם יודעים. ה'קונסיומר־רפורט' האמריקני, עתון הצרכנות הפופולרי והאמין, הכתיר את הדיאטה הזו כ'דיאטה הגרועה ביותר של השנה', ונימק את החלטתו ב'השתוללות של ממצאים בלתי נכונים' שיש בספר שיכולים – בנסיבות מסויימות – אפילו לגרום נזק. בכשרון כתיבה בלתי רגיל הצליחו בני הזוג דיאמונד למכור לאנשים דיאטה שחסרים בה מרכיבים תזונתיים הכרחיים.

"כך, למשל, ההתנגדות הטוטאלית שלהם למאכלי חלב. מלבד לאותם בני־אדם מאוד מסויימים שקיבתם אינה מסוגלת לעכל מאכלי חלב, איפה הוכח שזה מזיק? מדובר במרכיב תזונתי חשוב ועשיר מן המעלה הראשונה, שמכיל חלבונים וסוכרים הכרחיים. הימנעות מאכילת מוצרי חלב לאורך זמן עלולה לגרום לנזקים בריאותיים בלתי־הפיכים. בדיאטה של 'רזה לתמיד' חסרים מינרלים וחסרים ויטמינים חיוניים.

"ולגבי הגישה של הפרדת מזונות: במשך השנים קמו הרבה תיאוריות שדיברו על הפרדת מזונות כבסיס להרזיה ולבריאות. במחקרים שנעשו הוכח במפורש שמיצי העיכול מופרשים בהתאם למזונות שנכנסים למעיים. הם מופרשים מן הלבלב, ואין אנזים אחד שמופרש מפריע לאחר להיות מופרש אף הוא. לכן אין שום צורך בהפרדה בין סוג מזון אחד לשני. ויש בתיאוריה שלהם גם אבסורדים: הם, למשל, מאוד ממליצים על קטניות. קטניות מורכבות מחמישים אחוז פחמימות וחמישים אחוז חלבונים. אז איפה כאן ההפרדה? הרי לדבריהם, כדי לעכל קטניות צריכים להיות מופרשים שני אנזימים".

"עוד טעות עקרונית שלהם, שעליה מבוסס חלק נכבד מן השיטה, היא טענתם שתהליך העיכול בגופנו מתחלק לפי שעות היממה. זה פשוט מצוץ מן האצבע. לא קיים דבר כזה בגוף. כל מזון שנכנס למעיים נעכל ונספג תוך פרק זמן מסויים, ואין שעות מיוחדות לתהליך הזה. זה קורה בצורה זהה בכל שעות היממה. לא קיימת מחזוריות של עיכול וספיגה, וזה בדוק עד הסוף".

ובכל זאת יש הרבה אנשים שהחליטו ללכת על השיטה של הזוג דיאמונד וירדו יפה מאוד. איך את מסבירה את זה?

"ברגע שאנשים מחליטים שהם נכנסים לאיזשהו משטר של דיאטה, ולא משנה איזו דיאטה, הם מיד מקטינים את כמות המזון שהם אוכלים. אנשים משמינים בדרך־כלל רק בגלל מה שהם אוכלים בין הארוחות. אני שומעת הרבה פציינטים שמספרים איך חבריהם הרזים אוכלים המון בארוחה ולא משמינים. אחד ההבדלים המרכזיים בין רזים לשמנים נעוץ בכך שאנשים רזים לא חוטפים בין הארוחות. אין להם צורך בזה. ארוחת צהריים מלאה, גדולה ומשביעה, שמכילה בשר או דגים, פחמימות, ירקות מבושלים וחיים, יכולה להסתכם ב־400 קלוריות, ואפילו פחות. פרוסת עוגה אחת שחוטפים בין הארוחות יכולה להכיל לבדה 500 קלוריות. ה'חטיפה' הזו היא בין הסיבות המרכזיות להשמנה.

"ברגע שנכנסים למשטר דיאטה אוכלים בארוחות, ומורידים את כל הגורמים המשמינים: פיצוחים, גבינות שמנות, נקניקים, חטיפים, עוגות, גלידות וכדומה. גם לא אוכלים ברחוב את כל ה'פאסט־פוד' המשמין. הדבר הכי חשוב בדיאטה הוא המשטר, ומספר מבוקר של קלוריות. אם אדם יאכל – כהמלצת הזוג דיאמונד – כמה פירות שהוא רוצה, הוא בהחלט עלול להגיע עם זה גם לאלפיים קלוריות, והוא לא ירזה. לא יעזרו פה שום תיאוריות ופטנטים. הכלל היחידי שעובד בדיאטה הוא שאדם חייב לשרוף יותר קלוריות מאלה שהוא מכניס לגופו. בקילו אחד של פירות יש כאלף קלוריות. אדם ששורף רק אלף קלוריות ביום לא יירד לפי שיטת 'רזה לתמיד'. זה בכלל לא נתון לוויכוח. קלוריה היא קלוריה, לא משנה מאיזה סוג מזון היא באה – ובאיזו שעה".

ספר אחר שמתרוצץ עכשיו בשוק וגם הוא פופולרי מאוד – "הדיאטה לבנות 35+". גם פה מתייחסות המחברות אל עצמן ברצינות תהומית, מדברות על הדיאטה שלהן כעל תגלית עולמית מרעישה, מסבירות מדוע עד עכשיו לא הצלחנו ואיך מעתה הכל יהיה קל ופשוט ונעים, נאכל הרבה וטוב, ונרזה הרבה וטוב. גם פה יש הקדמה שמתארת את חייה הקשים־מנשוא של המחברת בימים שהיתה שמנה, ואיך הכל השתנה כבמטה קסם. החלום האמריקני על אושר ועושר שמושג לפתע, אם רק נפלת על הדבר הנכון, עובד בספרים הללו שעות נוספות.

וזה המסר חסר־הפשרות: בנות ה־35+ – תשכחו כל מה שאמרו לכן עד עכשיו. תשכחו מן האזהרות בדבר אכילת בשר, ושצריך להתרכז בסלטי פסטות, (אנחנו עוד נחזור לפסטות), ושמותר לאכול תפוחי־אדמה. חיזרו לבשר. באורח מבוקר, לא בשר שמן, בכמויות מדורות, אבל בשר. נוסף לכך, נשים בגיל מבוגר זקוקות לדיאטה מיוחדת להן, אחרת לא תרדנה. אנחנו פיתחנו עבורכן את הדיאטה היחידה שבה תרדה. מי שתעשה בדיוק מה שכתוב בספר, אבל בדיוק – תרד במשקל.

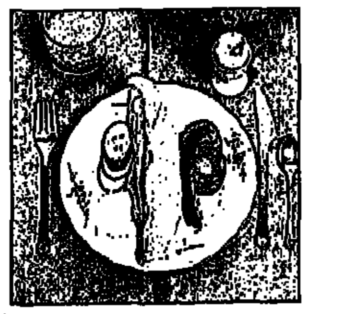

"הדבר הכי חשוב בדיאטה הוא המשטר, ומספר מבוקר של קלוריות. אם אדם יאכל כמה פירות שהוא רוצה, הוא בהחלט עלול להגיע גם ל־2000 קלוריות, והוא לא ירזה".

כאן בדיוק טמונה הבעיה של הספר הזה ואחרים מסוגו. יכול להיות שתוכנית הדיאטה המוצעת בספר אכן היתה מביאה לנו את הישועה. יכול להיות שבאמת מדובר כאן בבשורה מרעישה. אבל בלתי־אפשרי לבצע את התוכנית אלא אם כן ניקח חודשיים חופשה מן החיים, ניכנס למטבח, לא נצא משם ולא נעשה כלום חוץ מאשר לבשל אוכל דיאטטי. מספר דוגמאות לארוחות צהריים שמציע הספר יבהירו במה מדובר:

הצעה ראשונה: "180 גרם אומצת בשר צלויה במרינדה, עגבניה אפויה, שעועית ירוקה וגזר מבושל במרק, סלט תרד טרי עם פטריות ונבטים, רוטב סלט לפי בחירה".

אם קשה לך לבצע את התפריט הזה, אולי תמצאי נחמה בהצעה הבאה: "כוס מרק עוף עם שבבי גזר וסלרי, כדורי בשר ברוטב חמוץ־מתוק, כרוב מאודה, סלט ברוטב וינגרט". ובכך עוד לא תמה הצרה. איך שאת גומרת עם ארוחת־הצהריים, מיד עליך לרוץ לכיריים ולהתחיל להכין את האורז המטוגן עם הדגים לארוחת ערב.

הוא שאמרנו: אם אין לך פיליפינית שגם מבשלת, או אם אינך פנסיונרית – אין שום אפשרות לעמוד בתוכנית המסובכת של 35+. הגישה שדיאטה צריכה להיות מסע תענוגות – לא עובדת. דיאטה, כמו שאמר פרופסור בלונדהיים, מומחה לתזונה מבית־החולים הדסה בירושלים, זה פרוייקט שאדם לוקח על עצמו לפרק זמן מוגבל. אחר־כך הוא משמין חזרה, ושוב נכנס לדיאטה, וחוזר חלילה. דיאטה זה ארוחות מסודרות, אלף קלוריות ביום, בלי חטיפות בין הארוחות, עם הקפדה על כל אבות המזון. אין מנוס מעוף מבושל מן המרק, מגבינה כחושה ומטונה במים, לא בשמן.

כמה עצות: עם ירקות, בלי לחם

כמה עצות קטנות, מועילות ולא יקרות, איך בכל זאת לשמור על דיאטה מבלי להישבר סופית. העצות ניתנו לי על־ידי רות קרייצר־רביב, ולמרות שהן מותאמות לי באופן אישי, נדמה שגם אחרים יכולים לתהות מהן:

מי שרעב מאוד בערב וסתם סלט ירקות לא יעלה חיוך על פניו, יכול לפתוח קופסת פיטריות, לטגן קצת על טפלון עם בצל ירוק, להוסיף לזה ביצה אחת ושני חלבונים – ולחגוג. אם הוא יגמור את המנה הדיאטטית הזו ועוד יישאר רעב – יש לו בעיה אמיתית. הכמות – אדירה.

מי שתוקף אותו הרעב אחרי הצהרים ויש חשש שכל הדיאטה תתפקשש לו, טוב יעשה אם יבשל לעצמו במינימום מאמץ דיסת קוואקר: חצי כוס חלב רזה, חצי כוס מים, שלוש כפות קוואקר (מן הקופסה ועליה ציור האיש בעל הכובע הרחב), וסוכרזית. אפשר להוסיף קינמון. טעים וסותם את התאבון להרבה זמן.

תמיד להשאיר בהישג יד שתיה מוכנה: תה נמס, לימונדה מלימון וסוכרזית. זה טוב לרגעי משבר וגם עושה נפלאות לעור הפנים ולעוד כמה איברים חיוניים בגוף.

זכרו תמיד שבפרוסת לחם אחת יש רק שבעים קלוריות. פחות מאשר בגביע לבן. אם לוקחים לחם מקמח מלא, זה אפילו מאוד בריא. לא תמיד כדאי להעדיף סטייק על לחם. לפחות לא מבחינות הקלוריות.

מקררים עמוסי אוכל דיאטטי מוכן מצפים למרזים שמוכנים לשלם לאלה שיעזרו למען אבדן הקילוגרמים שלהם. כאן במכון "דיאט סטייל" (צילום: ...)

רוצה להיות רזה? קודם תהיה עשיר

הולכים ומתרבים הסימנים שבשביל להיות בריאים ורזים חייבים בראש ובראשונה להיות עשירים. בחודשים האחרונים צצו עוד ועוד אפשרויות להשקיע את הכסף במקום במיקרוגל – בדיאטה.

כך, למשל, נפתחו לא מכבר בארצנו לפחות ארבעה מכונים שמעניקים למבקש לרזות ארוחות דיאטטיות מוכנות, בהתאם לתפריט יומי שנקבע בין הפציינט לדיאטנית של המכון. באים למכון פעם בשבוע, נשקלים, משוחחים עם הדיאטנית ויוצאים עם סל מלא מגשונים. כל מגשון מכיל ארוחה. צריך רק להכניס למיקרוגל או לטוסטר־אובן – ולחמם. אצל כמה מחוברי הטובים אסור לימים אלה לפתוח את דלת המקרר, שמא יפלו לך על הראש כמה מגשונים כאלה, גדולים שונים ובתכולות מגוונות.

"דיאט־סטייל" – מכון מן הסוג הזה ברמת־השרון – ממוקם במקום הכי פחות מתאים לשמנים, ממש מעל קונדיטוריה שלאה שממנה ניחוח עוגות טריות לרדיוס של קילומטר. זה, כנראה, מה שמרגיש תלוי כשמדברים בנוכחותו על חבל. אבל אם מתגברים על המיכשול הזה ומטפסים במדרגות בלי לחטוף איזו עוגה, מגיעים למקום מסודר ונעים שיש בו חדרים לפגישות אישיות, אולם הרצאות וחדר עמוס מקררים שומרים על מאות המגשונים.

לטענת חשיטת הזו, בה מכינים בעבורך את הדיאטה, חושבים בשבילך, סופרים במקומך את הקלוריות – היא היעילה ביותר. כל שצריך הוא להוציא מגשון, לחמם ולאכול. אין טירחות במטבח, אין קניות, אין פיתויים. השאלה היא רק של מחיר: 192 ש"ח לשבוע עולה סל מזון, בתוספת ביקור אצל הדיאטנית, ביקור בקבוצה וכן קלטות וחומר כתוב. חשבון מהיר מקפיץ את המחיר לכמעט 800 ש"ח לחודש, ואם יש חודשים עם חמישה שבועות, זה כבר מתקרב לאלף. מי שיכול להרשות לעצמו את הלוקסוס, ימצא בשיטה הזו פתרון נוח. אנחנו עדיין סבורים שמדובר בהרבה מאוד כסף.

אם אינכם מעוניינים בתפריט שבועי אלא בארוחות דיאטטיות מוכנות מדי פעם, גם לכך יש פתרון. חברת "דיאט־דלי" שמקום מושבה בהרצליה פתחה לפני שבועות מספר שירות כזה. היא מספקת אוכל דיאטטי מוכן במגשונים קפואים, ואם תתעקשו תוכל אפילו לעשות הזמנה בטלפון ויביאו לך אותם הביתה. המבחר מגוון מאוד ובחברה מבטיחים שהאוכל – למרות היותו דיאטטי – טעים ומזין. ניסינו מספר פשטידות וכלשון המעטה – לא התפעלנו. אבל הם לא אשמים. אנחנו עדיין דבקים בגישה שלאוכל דיאטטי פשוט קשה להיות טעים. אם לא מכניסים לפשטידת תרד כמות נכבדה של גבינה צהובה טובה ומשמינה – למה שהיא תצא טעימה? גם כאן, אגב, המחירים לא נמוכים. מגשון עם פשטידה יעלה לכם שישה שקלים. מנה עוקרית – תשעה.

אם אתם מבקשים לבלות חופשה נעימה וגם לחזור ממנה רזים ובריאים, תוכלו לעשות זאת במלון "מגדל דניאל" בהרצליה, שמציע תוכנית לעשרת ימי דיאטה יחד עם טיפולי יופי ופעילות גופנית. המחיר: כ־220 דולר ליום לאדם בחדר זוגי. את חשבון הכדאיות תעשו לבד. עוד שילוב של דיאטה עם חופשה עושים, למשל, במלון "מצפה הימים" שמעל ראש פינה. גם דרך אנשי "בריאות 2000" המוזכרים בכתבה אפשר לנסוע לטבריה, להתאכסן באחד מבתי המלון בעיר, לאכול בריא, לשמוע הרצאות על שינוי הרגלי אכילה, להתעמל ולהשאיר למפנקים אתכם מאתיים דולר ליום.

ודיאטה, אם תרצו או לא, זה גם פגישות מסודרות עם דיאטנית מוסמכת. יש מעט מאוד אנשים שמנים, אם בכלל, שמסוגלים להכניס את עצמם למשטר דיאטה (והמשטר הוא סוד ההצלחה) ולעמוד בו לאורך זמן בלי עזרה מבחוץ, רצוי מקצועית. ויש עוד פחות אנשים שיודעים מה טוב בשבילם ומה מזיק להם. נכחתי בפגישה של לרות קרייצר עם פציינטית שעשתה על דעת עצמה את דיאטת ה"רזה לתמיד" על כל פירותיה, והקפיצה לעצמה את רמת־הסוכר לרמות הרסניות.

רות: "בעידן השפע יש מעט מאוד אנשים שאפשר לומר עליהם שהם בריאים לחלוטין. אם אין לך כולסטרול גבוה, אתה ודאי סובל מעצירות, או גזים, או צרבת, או לחץ דם גבוה, או כאבי־ראש. ואם למשל אתה סובל מגזים ותרבה באכילת קטניות כפי שמציעות דיאטות מסויימות, אתה אבוד. בדיאטה נכונה אפשר לטפל בכל הבעיות הללו, ודיאטה, לפי הכרתי, צריכה להיות פשוטה מאוד. אם אפשר לפתוח קופסת טונה, או לקנות עוף בגריל, או לקחת חבילה של לקט ירקות קפואים ולהכין ממנה מרק לכל השבוע, למה לא לנהוג כך? לדעתי המיגוון של האוכל בדיאטה חייב להיות מצומצם כדי שהמרזים לא יטיילו כל היום בסופרמרקטים ויקנו באותה הזדמנות גם מה שאסור. בזמן שעושים דיאטה צריך לבלות כמה שפחות במטבח וכמה שפחות להתעסק עם אוכל, ללכת על תפריט שמצד אחד יספק במינון הנכון את כל אבות המזון, המינרלים והוויטמינים, ומצד שני ידרוש מינימום מאמץ. וזה אפשרי. דיאטה לא צריכה להיות מעניינת. לא צריכה להיות מסע קולינרי. היא צריכה להיות נכונה".

בשנים האחרונות הופקעה הדיאטה מידיהם הבלעדיות של השמנים המבקשים לרזות, והפכה לנחלת קהל גדול של אנשים שמבקשים לשפר באמצעותה את בריאותם ואת איכות חייהם. בארה"ב, למשל, זהו שגעון שמחזיק מעמד הרבה יותר מכל שגעון אחר, ואין שום סימנים שהוא עומד לחלוף. לא תמצאו שם יאפי'ז המכבדים את עצמם שאינם מקפידים על אוכל נכון.

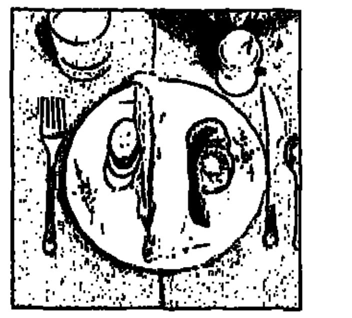

"הכלל היחידי שעובד בדיאטה הוא שאדם חייב לשרוף יותר קלוריות מאלה שהוא מכניס לגופו. וקלוריה היא קלוריה, לא משנה מאיזה סוג מזון היא באה – ובאיזו שעה".

ברברה גיבונס, מחברת ה"דיאטה לבנות 35+": "בעשר השנים האחרונות חברו יחד כמה גורמים שהביאו לשינוי יסודי בהרגלי האכילה האמריקניים... בני הנוער המרדניים של שנות השישים התבגרו. דור חדש של אנשים משכילים יותר, סקרנים, אפיקורסים, עם ערנות צרכנית בוגרת. הם הביאו עמם סלידה ממזונות מלאכותיים, החשדנות כלפי יצרני מזון, והתנגדות למסור את בריאותם בידי רופאים ותרופות. בעידן החדש אנשים לקחו לידיהם את האחריות על בריאותם על־ידי שינוי סגנון החיים. הארוחה נעשתה קשורה לאופן הרגשתך, למשקלך, לאורך חייך ולאיכותם...".

המהפך בחשיבה בכל הקשור למזון והרגלי אכילה העמיד לא מכבר את הפסטה ותפוחי־האדמה בשורה אחת עם הלבן והמלפפונים. בארה"ב נהפכו סלטי הפסטה למזון לא רק טעים ומשביע אלא גם אופנתי, דיאטטי ובריא. אצלינו עדיין מרימים גבה כששומעים שפסטה זה דיאטה. לא לאורך זמן. בקרוב עומדת רות סירקיס להוציא ספר מתכוני דיאטות המבוססים על מיטב מאכלי הפסטה. בהקדמה מובאת עדותו של רופא שממליץ על דיאטת הפסטה משום היותה דלה בכולסטרול ולא משמינה. המחברת, מצידה, טוענת שאפשר לאכול פסטה כל יום ועדיין להפחית במשקל.

רות סירקיס: "הגישה השלטת היום בקליפורניה, למשל, גורסת שהאוכל צריך להיות בכמויות קטנות,

(המשך בעמוד 32)

גשר על מים חרדים

שנתיים וחצי חילקה תמר אלאור, אנתרופולוגית, את חייה בין ביתה החילוני שבשיכון דן לביתה החרדי של חנה בלוך בקריית חידושי הרי"ם בנוה שרת. פעמיים בשבוע גרבה גרביים כהים, לבשה שמלה ארוכה, כיסתה שערה ועברה לעולם האחר שנמצא במרחק כמה דקות נסיעה מעולמה. מערכת היחסים המופלאה והאינטימית שהתפתחה בינה לבין חנה הותירה אותה, היא אומרת, בתחושה שכניסת יותר חרדים לפוליטיקה תהפוך אותם, אם ירצו או לא, לחלק מהמדינה, והצורך של החילונים להגדיר לעצמם את החילוניות שלהם יעמיד אותה במבחן מגבש. התהליך, לדעתה, יהיה חלק מהתבגרות המדינה ויעניק לה זהות ברורה. והוא קשה וכואב, אבל אפשרי.

מאת סימה קדמון   צילמה: אירית זילברמן

תמר אלאור: "בלילות, אחרי שהייתי אצל חנה, הייתי נכנסת למכונית, יוצאת מהשכונה, תולשת את המטפחת מהראש, מדליקה את הרדיו חזק ומחפשת בהיסטריה מוסיקת רוק. זה היה צורך נורא להגיד לעצמי שחזרתי לעולם שלי".

שנתיים וחצי חייתה תמר אלאור בשני עולמות. והמצוקה הכי גדולה שלה, היא אומרת, היתה לחיות שם, ולבחון את מה שקורה לה שם – בקריטריונים של כאן. ולהיפך. וזה בכלל לא משנה שה"שם" וה"כאן" נמצאים מטרים ספורים זה מזה.

שנתיים וחצי, לפחות שלוש פעמים בשבוע, היתה תמר אלאור, בת שלושים ושלוש, נשואה ואם לשני בנים, גורבת גרבי ניילון, לובשת שמלה ארוכה ורוכסת ביסודיות את הצווארון. לאט לאט היתה מתלבשת. ופתאום, אל מול המראה, היתה מגלה שמחשוף השמלה שער לפני חודש וחצי נראה לה בסדר, כבר לא כל כך בסדר. בטיול לאירופה קנתה צווארוני בטיסט לבנים שהיתה דוחפת אותם מתחת לחולצה. בחודשים הראשונים היתה קושרת את המטפחת סביב ראשה, במכונית, ביציאה משכון דן. אחר־כך כבר היתה עושה את זה מול המראה שבביתה. אוספת את השערות, הדוקות הדוקות, ומסדרת מעליהן בקפידה את המטפחת הלבנה.

בנסיעה אטית היתה נכנסת לקריית חידושי הרי"ם שבנוה שרת הסמוכה לביתה שבשכון דן. מהלך הנסיעה הקצר הזה, היא אומרת, היה למין טקס מעבר. "ושם", היא אומרת, "הייתי אחרת. לא אחרת לחלוטין, אבל אחרת. דיברתי שפה אחרת. לא בלשון התל־אביבית הסלנגאית. עברית אחרת. ויידיש. החלפתי את כל הלך המחשבה. שם צריך לחשוב על כל מה שאתה אומר. להיות ברזן, לא להגיד הכל. לא לפגוע. ולשתוק. הרבה מאוד לשתוק".

בלילות היתה חוזרת לביתה הרוסה. "הייתי נכנסת למכונית, יוצאת מהשכונה, תולשת את המטפחת מהראש, *מכניסה את האצבעות לשערות* ופורעת אותן בכוח. מדליקה את הרדיו חזק חזק ומחפשת בהיסטריה איזו מוסיקת רוק. ושרה. זה היה צורך נורא להגיד לעצמי שחזרתי לעולם שלי. לצרוח את המוסיקה שלי. באנגלית. מוסיקה מאמריקה. לא יהודית, לא ישראלית. וברגע שהייתי מגיעה הביתה, אותם הבגדים שלא היו חמים לי דקות ספורות קודם לכן להטו עלי. כאילו נישרפתי. הייתי תולשת אותם מעלי ולובשת גופיה".

שנתיים וחצי חילקה תמר אלאור את חייה בין ביתה החילוני שבשכון דן לבין ביתה החרדי של חנה בלוך בקרייה החרדית שבנווה שרת הקרוייה על שם האדמו"ר הראשון מגור. בימים אלה היא מסיימת את התזה שלה במסגרת לימודי התואר השלישי בסוציולוגיה ואנתרופולוגיה. התזה עוסקת בפן האינטלקטואלי של נשים חרדיות. אפשרותן של נשים חרדיות להשיג ידע ולהשתמש בו. העבודה ניקראת: "משכילות ובורות", ומתארת את החברה החרדית כחברה שמתמודדת בפרדוכסים.

"דוקטורנטים", אומרת אלאור, "נוטים להיות רגישים בכל מה שנוגע לעבודה שלהם. יש שלב עגיע שבו עבודתם טרם הוגשה ואושרה. ויחד עם זאת, יש משהו שהיו רוצים לחלוק עם אחרים. זמן רב אני מנהלת דיאלוג יגע עם אנשי תקשורת שהיו רוצים שאתחלק איתם ועם הקוראים בחוויות שלי. דחיתי אותם, ולא בכחש. עכשיו עבודת המחקר נסתיימה, אבל מן ההיבט הריגשי עדיין קיימת עכבת ההיחשפות.

"בבוקר שלאחר הבחירות, כמו נהפכתי מאנתרופולוגית שעשתה עבודת שדה אכזוטית בקרב קבוצה שולית, לחוקרת של קבוצת כוח מרכזית בחברה הישראלית. תל־אביבית של מקומונים אני. נחשפת לקבוצות שדומות לי, בקפטריה בקמפוס, במאבים ספציפיים. ההסכמה שלי להיחשף לציבור גדול והטרוגני היא אולי הרצון לדבר על מפגש אפשרי. מפגש על בסיס יהודי, ישראלי. אנושי. מפגש בין אשה אחת לנשים אחרות. ההסכמה שלי היא הרצון לדבר על התנסות. על תחושות, יותר מאשר על עובדות. המסקנות שיוסקו מהיחשפות זו יכולות, אולי, להיהפך לחומרים פוליטיים, לחלקים חדשים בפאזל של תמונת החברה בישראל. ואולי" היא אומרת, "אולי רק לרכילות".

המפגש האפשרי הזה כמעט שניראה גם לה, בעבר הלא רחוק, כבלתי אפשרי. היא רק ידעה שזה מה שהיתה רוצה לעשות. "חוקר בוחר נושא לעבודה או מתוך אילוץ, כתנאי לקבלת מילגה, או מתוך בחירה חופשית. משהו שהוא אומר לעצמו כל השנים: כשאוכל – זה מה שהייתי רוצה לעשות. ואני ידעתי שזה מה שאעשה. המורים שלי אמרו לי שאשכח מזה.

(המשך בעמוד 19)

יהונתן גפן

ארץ החלומות של רנדי

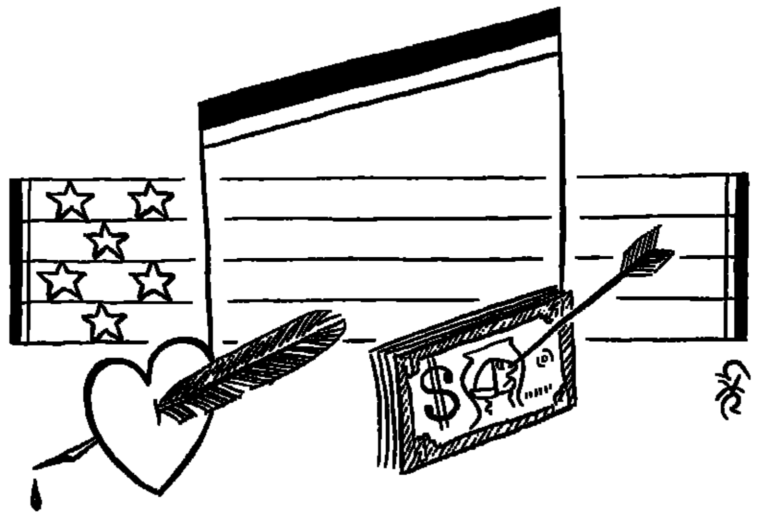

"ברחתי מהילדים שלי,
ברחתי מאשתי,
ואני אברח גם ממך, מותק,
את עוד מכירה אותי.

(רנדי ניומן, "ארץ החלומות")

לעתים רחוקות אתה רוכש תקליט שאתה שומע אותו יותר מפעם אחת. וכשיצא התקליט החדש של רנדי ניומן, ידעתי שיש לי תקליט לערבי החורף הזה, ועד שהימין והדתיים יהרסו לנו את החיים, יש לנו לפחות שירים. יתכן מאוד שלשמאל לא היה מעולם יותר מזה. שירים וחלומות.

את רנדי ניומן הכיר לי אריק איינשטיין, בשנות השבעים, ואני זוכר באיזו דבקות והודהות שמענו את השירים האלה. ניומן לא שר, ובוודאי לא נראה ככוכב רוק. ניומן, איש רחב וגבוה, במשקפיים ושפתיים דקות שתמיד מחביאות חיוך, נראה כמו רואה־חשבון שבמקרה התיישב ליד הפסנתר, אבל השירים שלו הם אולי האמיתיים ביותר שיצאו אי פעם מאמריקה הגדולה. שירים אמריקנים על החלום האמריקני ושיברו, על האיש הקטן, על הילד השמן, על ריגשי האשמה, על האהבה הנכזבת, על הגזענות ועל שלטון הכסף.

רנדי ניומן

בכל התקליטים שלו אתה שומע את המוסיקה המיוחדת של ניומן שנעה בכל הקשת שבין רוקנר'ול לבלוז, והשירים תמיד נוגעים בשני הקטבים הרחוקים כל כך זה מזה: שירים סאטיריים על מצבו של האדם בעולם ציני וקר, ולצידם — בהפתעה גמורה — שירי אהבה ליריים ורגשיים. שיר על אלוהים שאוהב את המין האנושי ובגלל זה הוא הורג אותו לאט לאט, לצד שיר על מארי האהובה: "לעולם לא אשכח איך פגשתי אותך / שערך אסוף מעל לצוארך / אני שתוי עכשיו אבל הייתי חייב לשתות / כדי שאוכל לאמר לך את השורה הזאת: / אני אוהב אותך כמו בפעם הראשונה בה פגשתי אותך / ולעולם אוהב אותך, מארי". שיר שבכל פעם שהוא מושמע, באה לי התקפת־לב קטנה, ונכנסים לי מים לעיניים.

גם בתקליט החדש שלו חיים בשלום, זה בצד זה, שירי מחאה ושירי אהבה, ובמקום לספר על התוכן, הנה לכם שני תרגומים חופשיים, אחד מאתי ואחד אהבתי. שני שירים מ"ארץ החלומות" של ראנדי, שהיא, באיזה שהוא מקום, גם הארץ החלומית שלי.

העיקר זה הכסף

חברתי המון אנשים, וכלם
לא הצליחו להשתלב בעולם.
אני רואה אותם מסתתרים מאחורי ערמות של ספרים
או עובדים שכירים בגרדיו הממלכתי,
נושאים על גבם תינוקות בשק מסמרטט,
זזים בזהירות, ולאט לאט.

העיקר זה הכסף,
זה מה שיש לי להגיד:
העיקר זה הכסף
בארצות הברית.

כל האנשים האלה חכמים ממני בהרבה,
בכל שיטה אחרת הם היו משגשגים,
והם בקשי מחזיקים מעמד,
בקשי חיים, ותמיד דואגים.

הייתי ילד בן שלש־עשרה וכבר
הסתובבתי סביב ולא הבנתי דבר.
שאלתי את אבא שלי, והוא לא ידע.
שאלתי את אח שלי, והוא לא ידע.
שאלתי את כל מי שהכרתי —
ואף אחד לא הבין מה שאלתי.

העיקר זה הכסף,
כלם כבר יודעים,
שהכסף זה
העיקר בחיים.

דברתי עם מישהו שגר בשכונת פאר,
והצצתי את האוטו שלו עם חבר,
איש קטן ושמן, בטריינינג מטפח,
אמרתי לו "אתה נראה מגוחך,"
והוא אמר: "כן, אני יודע, בני,
אבל הבית הגדול הזה על הגבעה הוא שלי,

ובתוך הבית יש לי אשה בלונדינית,
ויש לי בריכת שחיה אולימפית,
ועוד בריכה ענקית, ואוטו גדול,
ותאמין לי, ילד, הכסף זה הכל.

העיקר זה הכסף,
זה מה שיש לי להגיד.
העיקר זה הכסף
בארצות הברית.

העיקר זה הכסף
כלם כבר יודעים
שהכסף זה
העיקר בחיים.

חדשות רעות מהבית

יושב על הסלע הזה במכסיקו,
מסתכל למטה בסלעים ובים,
אני יכול לשמע את פעמוני הכנסיה,
אני יכול לשמע את המקהלה חנם.

אני זוכר את הלילה שבו היא עזבה,
נסעתי לתחנה ההיא בגשם,
כל הלילה ישבתי מול שלחן הכתיבה,
הידיו על המים צירה לי קשת.

בסוף הדרך לבנה
שניהם נרדמו על כר מצות צחור,
שערותיה שחורות כמו הלילה,
אבל בעיניה ירח אפר.

את יכולה לרוץ אבל לא יותר,
את יכולה אבל לא להסתתר,
אמרת שאהבת אותי אבל שקרת,
אמרת שאהבת אבל שקרת.

מגדלי אמירים

הצמרת של נוה אמירים

נוה אמירים - שכונת צמרת
"נוה אמירים" איננה סתם שכונה. "נוה אמירים" כמו "נוה אביבים" הפכה למושג בתרבות הדיור בישראל. בהרצליה, על גבול רמת השרון, במרחק כ-2 ק"מ מצומת הכפר הירוק תוכל ליהנות מרמת מגורים אכסקלוסיבית ונוחה במיוחד. תמצא כאן תכנון חדשני, עיצוב ארכיטקטוני מעולה, מדשאות מוריקות רחבות ידיים, מרכז מסחרי מודרני, מרכז ספורט כולל בריכת שחיה ומגרשי טניס, גני ילדים ובית ספר בקירבת מקום.

מגדלי אמירים - המגדלים שבצמרת
- 17 קומות פלוס קומת פנטהאוז, בתכנון מרהיב.
- צפוי אבן נסורה לבנין.
- לובי מפואר ומרווח.
- שתי מעליות גדולות ומהירות.
- מתעזן כושר.
- אנטנה לקליטה מלווינים.
- הכנה למערכת שוער (DOORMAN).
- חניה תת-קרקעית או רגילה.
- מצנח אשפה בכל קומה.

דירות צמרת 5,4 חדרים
במגדלי אמירים בונה חברת נוה דירות מפוארות במיוחד, 5,4 חדרים, בשיטת תתכנון תגמיש. השיטה מאפשרת למקדימים ברכישה לתכנן בשטח נתון את מבנה הדירה הרצוי. כך תוכל להפוך דירת 4 חדרים ל-5 חדרים לפי צרכיך. בכל דירה: מטבח גדול עם ארונות מטבח ומשטח עבודה מגרניט. חלונות אלומיניום. הכנה למזגנים מפוצלים בכל דירה. מערכת חשמל תלת-פאזית.

נוה = אמינות, שלמות ויוקרה
בוא לקנות דירה בנוה החברה שקבעה ב-32 השנים האחרונות סטנדרטים גבוהים ביותר של אמינות שלמות ויוקרה.

הבניה מבוצעת ע"י חברת הבניה א.צ. ברנוביץ, מהוותיקות בארץ ומהגדולות בענף.

נוה חברת בנין (1956) בע"מ
חברת בת של החברה לנכסים ובנין בע"מ

קבלן מבצע
א.צ. ברנוביץ ובניו
קבלנות ובניה בע"מ

משרדי המכירות: הרצליה, רח' השופטים, נוה אמירים טל' 052-550227, בימים א'-ה' 09:00-13:00, 16:00-18:00. ביום ו' 09:00-13:00. ת"א, רח' דיזנגוף 173.

גשר על מים חרדים

(המשך מעמוד 15)

שלא אצליח לחזור לתוך החיים האלה. שאין לי רקע מתאים. זה נשמע לי מוזר. הרי באנתרופולוגיה כל העניין הוא שאתה חוקר את הזרים. שאין לך הרקע המתאים. מורים דתיים שנועצתי איתם נידלקו. הפנטזיה שלהם היא שמישהו מבחוץ יחזור לעולם שלהם. הם המליצו לי ללכת למקווה. להתחיל שם".

אבל לא שם היא רצתה להתחיל. בשבילה התמונות היתה הסיפורים שסיפר לה אבא שלה, כשהיו יושבים בחצר ביתם בלילות קיץ ארוכים. הוא היה מספר והיא היתה רואה תמונות. תמונות שהתערבבו עם סיפורים של ש"י עגנון ובשביס-זינגר. תמונות של ילדות בצמות ארוכות הקשורות בסרטי סטן רחבים, לבושות בשמלות ארוכות וגרביים גסים, קופצות בחבל ושרות יידיש. נשים עבות שעומדות ליד דלפקים במכולת, גברים במעילים ארוכים ושחורים ומגבעות חומות. בני אדם.

"אנתרופולוג", היא אומרת, "יכול לשחק משחק. לחוות גם את החיים שלו וגם חיים של אחרים. הוא יכול לשחק עם זהות, עם זמן, עם מקום. ואני רציתי לשחק את המשחק הזה שם. כשהייתי נוסעת לירושלים, תמיד הלכתי גם למאה שערים. ניו-יורק זה ללכת לברוקלין. פריס לפלצל, הגטו היהודי. פירנצה, רומא. בכל מקום חיפשתי את היהודים. רציתי לנצל את האפשרות הזאת, לגעת באנשים האלה שסיקרנו אותי. כשהייתי מסתובבת במאה שערים או בבני-ברק בשעות הערב, כשראיתי את התמונות האלה, החצרות המוזנחות, הבתים המלוכלכים, הילדות עם הצמות והילדים עם הפאות הארוכות, כששמעתי את היידיש שלהם, הרגשתי מכה חזקה של קשר. אלו היו התמונות מהסיפורים של אבא ממזרח אירופה. מבשביס-זינגר. הסגולה להיכנס למין מכונת זמן ולחזור אל החיים האלה, לגעת בהם, זה מה שחיפשתי".

אביה של תמר הגיע מגליציה לישראל כשהיה בן עשרים. לבד, ללא קרובי משפחה. הוא גדל בבית חילוני, למד בגימנסיה פולנית וספג קטעי תרבות הלניסטית. בישראל התהלך היטב בחיים התל-אביביים, למד משפטים ולא עבד בזה אף פעם. היה מדריך תיירים בויצו. "והוא הצליח עם חינוך מאוד נון-קונפורמיסטי והרבה הומור ורגישות, להעביר בי תחושה של יהדות. בלי שום אספקט דתי. הצד של האמונה, של הרוחניות, אף פעם לא היה העניין. זה לא אמר לו כלום. זה תמיד היה על תחושה של אנשים. לא היה לו שום סנטימנט לאלוהים. האנשים שהאמינו באלוהים – אותם הוא אהב. ומאבא שלי עברה אלי אהבה גדולה לבני אדם, התעניינות בהם. ואהבה גדולה ליהודים".

ההזדמנות הזו ניתנה לה כשפגשה אשה חרדית במרפאה השכונתית. התפתחה ביניהם שיחה. דרך האשה הזו הגיעה אל חנה בלוך, אל שכונת חידושי הרי"ם, לעולמה השני. בוקר אחד, לבושה בחצאית ארוכה וחולצה רכוסה היטב, הגיעה אל ביתה של חנה בלוך. חלפו דקות ארוכות עד שהעזה לדפוק על הדלת ולהכנס לדירה, ושנתיים וחצי עד שעזבה אותה.

היא הציגה עצמה כאנתרופולוגית, חוקרת באוניברסיטה. ביקשה רשות ללמוד על החיים שלהן, של נשות גור. חנה אמרה שתשאל את בעלה. הוא הסכים, ונידרש לזה, אומרת אלאור, אומץ גדול. "לא כל בית היה יכול לעשות מה שחנה עשתה. לאסוף אל ביתה לא חוזרת בתשובה – אלא חילונית שחיה חיים חילוניים אינטנסיביים קיצוניים. חילונית של פאבים, מוסיקה, וספורט, וחולצות חשופות. אבל זוהי חנה. היא היתה כל-כך יוצאת דופן בחרדיות שלה שיכלה להרשות לעצמה להכניס אותי הביתה. פעם הגעתי לשם עם הבן שלי. הוא השתובב בלשה במיוחד. ילד בלי פאות, בלי כיפה על הראש. אחרי זה באו אנשים ואמרו לה איך את נותנת לה להכנס אליך הביתה. והיא ענתה להן: יש הרבה דברים שאני עושה ואתן לא

תמר אלאור: "לפני הניתוח שלי היא ביקשה שאלך למקווה. זו היתה הבקשה הראשונה, וזה היה הסימן שאני צריכה להיפרד".

עושות. רק מתוך המעמד האליטיסטי שלה היא היתה יכולה להרשות לעצמה להגיד להן את זה".

חנה בלוך היתה האשה החרדית ביותר בקרייה. בבית שלה דיברו יידיש. את בנותיה שלחה ללמוד בבית-ספר בבני ברק שמלמד ביידיש. "ביהדות גור", אומרת אלאור, "הנשים מדברות עברית. מחנכים את הילדות בעברית. כשחנה פגשה את בעלה, בשידוך, כמובן, ברגעים הספורים שנתנו להם לשבת לבד הוא שאל אותה שלוש שאלות: אם תהיה מוכנה לדבר יידיש בבית, אם תהיה מוכנה להיות אשה של אברך, שזה אומר מצוקה כלכלית, ואם תהיה מוכנה לגור איתו באיזה מקום בגליל. היא ענתה 'כן' לשלוש השאלות". ואלה לא שאלות פשוטות, אומרת אלאור. "הוא ידע שהוא צריך גברת רצינית ביותר. היא לא ידעה יידיש. היא היתה צריכה ללמוד. להיות אשת אברך, פעם זה לא נחשב. היום זה יותר אליטיסטי. והיא היתה צריכה ללכת איתו למקום גלות, שגם זה לא דבר פשוט. אבל היא הסכימה, כי היא בנערה של אתגרים שהפן האינטלקטואלי מאוד חשוב לה, ורמת הדרישות שלה מעצמה מאוד גבוהה".

הבית של חנה בלוך, אומרת אלאור, הוא הבית הכי חרדי-סטריאוטיפי שראתה: "דל בריהוט, מלוכלך, מבולגן. הילדים לבושים בגדים ישנים, לא אוכלים בשר כל השבוע, רק לחם עם מרגרינה. בלי עציצים, בלי תמונות. וזה מה שהכרתי בהתחלה. אחר-כך ראיתי בתים של נשים אחרות, בתים נקיים, מטופחים. אפילו עציצים היו שם. חנה היתה בשבילי פרספקטיבה קיצונית על נשות גור. ולאנתרופולוג זו נקודת תצפית טובה, שמאפשרת לראות את המצב האמיתי. חנה היא יוצאת דופן, לא סטנדרטית, אבל יחד עם זה היא חלק מהן. לא טיפוס שולי. כשנשים עמדו בחצר וסטסטו וחנה התקרבה, הן השתתקו. כי הן דיברו על מה שלא צריך לדבר. הן ריכלו. וזה אסור".

ידידות עדינה ומיוחדת נרקמה בין תמר אלאור לבין חנה בלוך. "מה שמשך אותה אלי היתה סקרנות. והבדידות שלה כיוצאת דופן בתוך הקהילה. ובגלל שהיהדות היא קודם כל דבר פרקטי, היא היתה אומרת לי 'תיראי, מה שאת רואה פה זה דברים טובים. ואם יהודי יכול לראות דברים טובים, אז מה הפסדנו בזה? אם תחזרי בתשובה, בכלל אין מה לדבר. ואם תקבלי את הדוקטורט ואני עשיתי לך טובה – גם כך עשיתי משהו טוב. אם את תגלי את הנשמה שלך – זו הבעיה שלך. אבל אני, את מצב נשמתי בעולם הבא שיפרתי. קיבלתי מאלוהים 'זי' על זה שפתחתי לך את הדלת'".

שלוש פעמים בשבוע, בוקר וערב, היתה אלאור מגיעה לביתה של חנה בלוך. "שמרתי לה על הילדים, גיהצתי לה את הכביסה, הלכתי איתה לחברות שלה. להורים שלה. נכנתי לחוגי למידה בקרייה. עמדתי בחצר עם נשים אחרות, הלכתי לטייל עם הילדים, עשיתי בעבורה קניות, השתתפתי בשמחות של המשפחה. שמעתי את הדברים הכי אינטימיים שלה. נהפכתי לחברה שלה. ותמיד הקשרים האחרים היו דרכה. הייתי של חנה".

והיו גם פרטים משמעותיים ברמה האישית. משהו כמעט מיסטי, אומרת אלאור. "התברר לנו שנולדנו בהפרש של שלושה ימים. התחתנו בהפרש של חודשיים. שתינו היינו נשואות עשר שנים. אבא שלה נפטר באותה שנה שאבי נפטר, ומאותה מחלה. יש לנו טמפרמנט דומה. דעות דומות בקשר לחינוך ילדים, למרות שאין שום קשר בין צורת החינוך שלה את ילדיה לבין שלי את ילדי. ויש לה חוש הומור נהדר. היה לי קל מאוד להיות חברה שלה. זה הצליח ברמה האישית. וזה הרי יכול היה להיכשל. בהמון מובנים הייתי בשבילה סוג של חברה שבחיים לא היתה לה.

"אני הייתי צינור אינפורמציה בשבילה. מה זה להיות אשה של איש שהולך למלחמה. להיות אשה בחברה שבה הגברים כולם הולכים למלחמה. אבא, בעל, אח, בן. הייתי לה צינור אינפורמציה על חיי הקיבוץ. זה מרתק אותם. קבוצה סגורה עם אידיאולוגיה וחינוך מיוחד לילדים. אנטיתזה שלהם. הייתי לה צינור לאינפורמציה ביורוקרטית. איך מסדרים כל מיני דברים, באילו משרדים, לאן מתקשרים. וצינור אינפורמציה על מה שקורה בחוץ. אין להם טלוויזיה, אין רדיו. ואם יש, זה בהחבא. בזמן אסון הבונים הם ביקשו שאספר מה ראו בטלוויזיה. הם ערים מאוד למה שקורה בחברה הישראלית, ביחוד בזמן של אסון. היתה הדדיות גדולה ביחסים בינינו. לא רק אני למדתי ממנה. הייתי הזדמנות בשבילה לבדוק את הדעות הקדומות שלה על העולם החילוני".

לא היו לה, לחנה, שום דרישות מתמר. "רק שאכבד את המקום. שאבוא בלבוש צנוע. לא דיברו איתי מעולם על חזרה בתשובה, לא ביקשו שאטול ידיים, שאברך. אבל במשך הזמן עשיתי את זה". עם כל שטיפות המוח שעושים להם על החילוניים, הם לא מתארים לעצמם שם, אומרת אלאור, עד כמה אנחנו לא דתיים. "כואב להם באמת לראות תמונה שבה אני והילדים שלי אוכלים לחם בפסח. לא, לא יכולתי להגיד לה את זה. לא אמרתי כלום. היא גם לא שאלה".

כשחזרה פעם אלאור מטיול בארה"ב, ניגשה אליה חוזרת בתשובה שמתגוררת בקריה ושאלה אותה אם שמרה על השבת כשהיתה באמריקה. "הנשים מסביב רצו להרוג אותה. כשהיא הלכה, הן אמרו לי לא לשים לב אליה. שהיא אנטרוולטניקית, כלומר עולם תחתון. כאלה הם בעיניהם החוזרים בתשובה. הנמוכים שבסולם ההכרתי. מבחינתם, אני במעמד גבוה ממנה, אפילו שאני לא דתיה. אני מהאוניברסיטה, אשכנזיה ויודעת יידיש. בנושא של פער עדתי אין שם שום טיוח. ומבחינת המעמד – אם אתה חוזר בתשובה, תתחתן עם חוזרת בתשובה, אם אתה פיסח, תתחתן עם פיסחת, ואם אתה מעמד עליון, תתחתן עם המעמד שלך. החסידות היא סקטה, והיא סגורה. היא לא מקבלת לתוכה חדשים. אתה חסיד רק אם נולדת חסיד או התחתנת עם חסיד. אפשר להצטרף רק לחב"ד, שהם נחשבים לחסידות מסיונרית. חסידות גור היא קבוצה אליטיסטית, אלגנטית, סגובית".

יש להן, לנשות גור, אומרת אלאור, עדינות רבה והרבה סטייל. אי חדירה לפרטיות. "אשה כזו לא תשאל אותך, למשל, אף פעם, למה אין לך עוד ילדים. רק חוזרת בתשובה יכולה לשאול שאלה כזו. יש דברים שלא מדברים עליהם. לא מדברים על הבעל בפומבי. לא משמיצים אותו. פעם חוזרת בתשובה סיפרה שהתינוק שלה ישן איתה ועם בעלה בחדר השינה, וזה הפריע לבעל והוא הלך לישון בסלון. כל הנשים שעמדו מסביב הרכינו את הראשים. אלה דברים שלא אומרים. החיפתחות בענייני משפחה כלפי הנשים האחרות היא מאוד מוגבלת. לעומת זאת, יש דברים שבעינינו, החילוניות, הם אינטימיים, ובעיניהן – לא. למשל כל הנושא של טהרת המשפחה, מחזור חודשי וימים נקיים. הן מדברות על זה בחופשיות רבה, עם כל התאורים והפרטים. כי זה לא עניין אינטימי

(המשך בעמוד הבא)

רק פעם בשנה זה קורה - מכירת סוף השנה ב"רים"

עד 40% הנחה

ובנוסף 12 תשלומים שיקליים

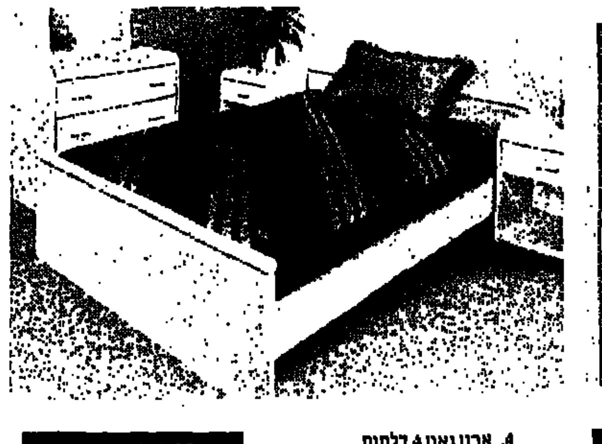

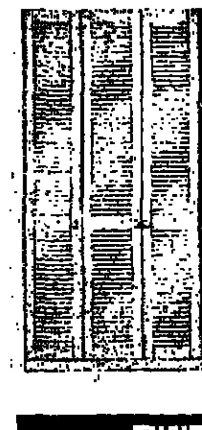

ארונות

1. ארון קיר תריס דקור דגם לונג-דור 4 דלתות 156×242, בגוונים: לבן, חום ואלון. המחיר הרגיל: 1,665 ש"ח (במזומן כולל מ.ע.מ) עכשיו **999** ש"ח או ב-12 תשלומים של 101 ש"ח כ"א.
2. ארון לונגדור דגם ניו-יורק 4 דלתות 156×242 בגוונים: לבן, חום ואלון. המחיר הרגיל: 1,071 ש"ח (במזומן כולל מ.ע.מ). עכשיו **699** ש"ח או ב-12 תשלומים של 71 ש"ח כ"א.
3. ארון קיר עם מראות 4 דלתות 156×242 בגוונים: לבן, חום ואלון. המחיר הרגיל 1,427 ש"ח (מזומן כולל מ.ע.מ) עכשיו **999** ש"ח או ב-12 תשלומים של 101 ש"ח כ"א.
4. ארון נאון 4 דלתות. 156×242 בגוונים: חום ואלון, הכולל שכלולים כמו: תאורה, מגירות טלסקופיות וכו' המחיר הרגיל 2383 ש"ח (במזומן כולל מ.ע.מ) עכשיו **1,499** ש"ח או ב-12 תשלומים של 152 ש"ח כ"א.

ריפודים

1. סט טורינו הכולל ספה + מיני + כורסא. המחיר הרגיל 3,613 ש"ח (מזומן כולל מ.ע.מ) עכשיו **2,499** ש"ח או ב-12 תשלומים של 242 ש"ח כ"א.
2. סט דגם פלמה, הכולל: ספה (הנפתחת למיטה) + מיני + כורסא. המחיר הרגיל החל מ- 2,705 ש"ח (במזומן כולל מ.ע.מ) עכשיו **1,999** ש"ח או 12 תשלומים של 203 ש"ח כ"א.

חדרי שינה

1. חדר שינה בעיצוב קלאסי. בגוונים: חום ואלון. כולל מיטה 190×140 + 2 שידות + טואלט + מראה. המחיר הרגיל: 1,828 ש"ח (מזומן כולל מ.ע.מ) עכשיו **1,199** ש"ח או ב-12 תשלומים של 122 ש"ח כ"א.
2. חדרי שינה דגם ניו-יורק בגוונים לבן ואלון הכולל מיטה 190×140 + 2 שידות, המחיר הרגיל 1,071 ש"ח (במזומן כולל מ.ע.מ) עכשיו **699** ש"ח או ב-12 תשלומים של 71 ש"ח כ"א.
3. חדר שינה ניו-יורק מושלם הכולל מיטה 190×140 + 2 שידות + טואלט + מראה: בגוונים: לבן ואלון. המחיר הרגיל 1,570 ש"ח (במזומן כולל מ.ע.מ) עכשיו **999** ש"ח או ב-12 תשלומים. של 101 ש"ח כ"א.

מטבחים

1. מטבח פורמבנס מצופה פורניר בהנחה של 40%.
2. מטבח רונדו בדגם חדיש, עם דלתות מעוגלות בהנחה של 30%.

מזרונים

1. עודפי מלאי של מזרונים בגודל 190×140 בדגמי פרסטיז' (סילי) ויוקרה (פרדייז) - בהנחות גדולות

ספות נוער

1. ספרדייז - פופ ספרדייז מתרוממת עם ארגז מצעים. הכוללת גב וסט כריות. המחיר הרגיל 858 ש"ח (מזומן כולל מ.ע.מ) עכשיו **612** ש"ח או ב-12 תשלומים של 62 ש"ח כ"א.

חדרי ילדים ונוער "קומבי"

1. הנחה של 22% עד 40% על כל מבחר היחידות.
2. הצעה מיוחדת: שולחן כתיבה + ספריה מעל השלחן + שידה (דגם כולל מסל) המחיר הרגיל 786 ש"ח עכשיו **499** ש"ח

המבצע עד גמר המלאי

ויזה · ישראכרט · דיינרס

המחירים כוללים מע"מ לא כוללים הובלה.
המחיר ב-12 תשלומים לפי ריבית אפקטיבית שנתית של כ-58%.

רים RIM

רשת הריהוט הגדולה בישראל

חנויות רים:
■ ירושלים: שלומציון המלכה 18 • חנות המפעל, אזור התעשיה גבעת שאול ב' ■ תל-אביב: בן יהודה 108 • הרצל 102 • הרצל 32 • בורושוב 72 ■ רמת-גן: ז'בוטינסקי 106 ■ חיפה: דרך חטיבת גולני 23 • הרצל 67 ■ מפרץ חיפה: "רים" צומת קרית אתא ■ באר-שבע: דרך חברון 4 ליד נעלי גלי ■ [illegible] ■ כפר-סבא: שד' ירושלים 50 ■ [illegible] ■ פתח-תקוה: בית "רים", בר כוכבא 23 ■ [illegible] ■ רמלה: הרצל 91 ליד התחנה המרכזית ■

(המשך מהעמוד הקודם)

אלא טכני. הגבולות של האינטימיות הם שונים".

במשך כל התקופה ידעה תמר אלאור שהיא על-תנאי. שיכול להיות שמחר תתקשר חנה בלוך ותגיד לה לא לבוא יותר. שזה נגמר. "אמרתי לה את זה. היא לא הכחישה. תמיד נתנה לי את ההרגשה שזה יכול להיות". אבל כשילדה חנה את בתה, היתה תמר הראשונה שאליה התקשרה חנה להודיע. "באותה תקופה הייתי מאוד משמעותית בשבילה. בעלה למד בטבריה כל השבוע. אני הייתי הבן אדם המבוגר הכי קרוב אליה. שמרתי על הילדים שלה. התעניינתי בכל מה שקורה לה. לא, הטלפון הזה לא הפתיע אותי".

הן דיברו על כל נושא בעולם. כמעט על כל נושא. "היא היתה שואלת אותי שאלות שהן רלוונטיות לעולם שלה. איך אני מסתדרת עם הילדים, איך אני גם לומדת וגם אשת איש ואמא, איך אני מסתדרת עם בית גדול. מעולם היא לא שאלה אותי על יחסי מין. גם אני לא שאלתי אותה. בדיוק כמו שאני לא אשאל אותך. רציתי שיהיו לי איתה יחסים כמו שיש לי עם כל אשה שמעניינת אותי, שהיא חברה שלי, שאני מכבדת אותה. היא לא היתה בשבילי אובייקט של מחקר שאפשר לשאול אותו הכל. היא לא שייכת בעיני לאיזה שבט פרימיטיבי באפריקה, שכך התייחסו אליהם אנתרופולוגים. חנה היא כמוני. על מה שאני יכולה לדבר איתה אני אדבר, כי היא מעניינת אותי כאדם. אבל כאדם אני אכבד את הגבול שלה".

את האפשרות של קירבה אינטימית יותר, אומרת אלאור, היא פתרה בדרך אחרת. "מכיון שניסיתי לכבד את האינטימיות שלה, הפתרונות שלי למצוקה היו חוץ-טריטוריאליים. בחלומות. חלמתי עליהם המון. ובחלומות הייתי רואה אותם חילוניים. רציתי לראות אותם בשר ודם. אנשים רגילים. ראיתי את חנה בג'ינס, בלי מטפחת. את בעלה בבגדים רגילים. גררתי אותם לתוך העולם שלי ואז הסתדרתי עם זה".

במהלך התקופה שינתה תמר אלאור את הרגלי הלבוש שלה. "גם כשהייתי בעולם שלי, לא יכולתי ללכת עם גב חשוף. התחלתי ללכת עם חולצות סגורות. גם בקיץ, אם אלך עכשיו עם גופיה, תמיד תהיה עלי חולצה סוגרת. זה נראה פתאום בעיני לא מכובד ללכת עם גופיה. אני, שתמיד הלכתי חשופה. כשהלכתי לשעור ספורט, הייתי לפעמים עומדת עם בגד גוף מול המראה, וחושבת מה חנה היתה אומרת אם היתה רואה אותי כך. התחלתי לבדוק את היחסים בתוך המשפחה שלי לאור הקריטריונים שראיתי שם. איך אני מדברת עם הילדים, איך הם מדברים אלי. הייתי מדברת איתם ביידיש. הם שנאו את זה. אחר-כך התחלתי לדבר אל התולה שלנו ביידיש. הילדים לא רצו לבוא איתי לשם. הם באו איתי פעם וזה היה קשה. בעיקר בגללי. עשיתי להם קודם שטיפת מוח. פחדתי שיצאו מהם שם כל העקרכים שאני הכנסתי בתוכם. הם היו לחוצים בצורה בלתי רגילה. בעלי אף פעם לא בא איתי, למרות שהזמינו אותו".

ולפעמים היתה צריכה לבחור בין שני העולמות. כשהיו לה כרטיסים להצגה, או לערב ג'ז, ובאותו ערב הגיעה איזה רבנית או היה איזה שעור. "פתאום מצאתי עצמי כותבת ביומן שלי: במקום ללכת למקום של קדושה הלכתי למקום של טומאה. כן, התחלתי לשפוט את הדברים בערכים המוטרפים האלה".

אלו היו שנתיים וחצי קשות. כמעט בלתי אפשריות. "היה לי קשה לראות איך שני הצדדים, שני העולמות שלי, מקבלים זה את זה. איך החברים שלי מקבלים את הדתיות ואיך הדתיים מקבלים את החברים שלי. חשבתי על זה שחנה בלוך מתגוררת בסקי-זהכל במרחק ארבע דקות נסיעה ממני, בת גילי, חיה בישראל, יהודיה. היא חיה את אותה המציאות שאני חיה. הגורל של העם שאני שייכת אליו הוא הגורל שלה. הדוד של סבא שלי מצד האמא היה חסיד גור. כמוה. ואנחנו לכאורה זרות. זהו כוח עצום של מפגש עם האחר. עם הזר.

"לכן, כשאני חוזרת בערב הביתה, זה לא משהו שהיה שם. זה אני. זה חלק ממני. אשה חרדית אומרת: יש לך עיניים יהודיות. וכשאני קושרת את המטפחת על הראש, לזיק של שניה אני אומרת לעצמי שזה די יפה. שיש בזה משהו. זה לא כמו ללכת עם אסקימוסי לאיגלו שלו. זה לא אותו הכוח. אם אני הולכת למקוה, זה חלק מהעבודה שלי, אבל אני יהודיה שנכנסה למקוה. ובאותו הרגע חויתי חויה של יהודיה שטובלת במקוה. כך שבעצם כל הריחוק הזה בינינו הוא מוכנה. הקשר הרבה יותר פשוט ממה שזה נראה במישור של הערכים הבסיסיים, של הקשר האנושי.

"פעם, כשנסעתי עם אחת הנשים החרדיות לירושלים ביום הזכרון לרב שלהם, אמרתי לה שאני חושבת שלא רחוק משם קבור חבר שלי שנהרג במלחמת יום הכפורים. הלכנו ביחד לחפש. היא שאלה אותי איך קוראים לאמא שלו וקראה תהילים על הקבר שלו. עמדה ליד קבר שבחיים לא ראתה, בחלקה צבאית שמעולם לא היתה כשכמותה. וזה לא משנה אם הבחור הזה היה דתי או חילוני, ושהוא היה בצבא שהיא נגדו. הוא היה בשבילה יהודי שמת. ועמדנו שתינו, שתי יהודיות, על קבר של יהודי, שהערבים הרגו אותו בגלל שהוא יהודי. מבחינתי היה בזה המון כוח".

תמר דיברה הרבה על העולם השני שלה עם חברים, באוניברסיטה, בבית. בעלה לא היה בתוך זה. "הוא היה מסוייג. הוא לא שיתף פעולה. הייתי בקטע הזה לבד לגמרי". קשה לה להעריך עד כמה המשפחה הקרובה שלה חששה שתחזור בתשובה. בעלה אומר שזה מעולם לא עלה על דעתו, אבל שהוא סלד מהקטע הזה. חברים יותר רחוקים, היא אומרת, היו מעירים הערות גזעניות, כמו: אנחנו רואים שלמדת מהשחורים, או: מתי תחזרי בתשובה.

"יש חוסר אמון שאפשר ליצור קשר עם הדתיים ולהישאר לא דתי. החילוניים למדו שמי שיוצר קשר עם דתיים נישאב לחור השחור הזה. אבל לי היה ברור שלי זה לא יקרה. לא הייתי קרובה לזה אפילו. הרבה פעמים התקנאתי בכל מיני תועלות וטובות הנאה שיש בסדר הזה. אני לא ראיתי את חנה אף פעם מרביצה לילדים שלה או צועקת עליהם. תמיד ניהלה אותם בחוש הומור, בקצת ציניות. הילדים תמיד צייתנים, מכבדים אותה. אלו דברים שכהורה התקנאתי בהם, אבל מתוך הכרה מלאה שאני לא רוצה לגדל את הילדים שלי להיות צייתנים".

"הייתי בשבילה צינור אינפורמציה: מה זה להיות אשה בחברה שבה הגברים כולם הולכים למלחמה. אבא, בעל, אח, בן".

זו לא היתה בשבילה חויה רוחנית. לא היו לה קטעים של התעלות נפש. אלו היו חויות הומניסטיות. היה המרכיב האנושי הנוסטלגי, הרצון לגעת לרגע בחיים יהודיים שהיא לא מכירה. אבל החלק העיקרי היה האינטלקטואלי. מה זה אומר. מה המשמעויות. "ואם אתה מטפח את המרכיב האינטלקטואלי, הוא מרחיק אותך מהאפשרות לחוות חויה של אמונה. רוב החוזרים בתשובה עברו חויה במישור הרגשי, כי רואגים שתהיה להם חויה כזו. הם מחפשים את המיסטיקה, אז מוכרים להם אותה. כשאלונה איינשטיין ביקרה בקריה וסיפרה על הרגע שגילתה שיש אלוהים, כל הנשים החרדיות ישבו בעיניים פעורות וצעקו 'אווו'. משום שלהן אין חויה כזו. החיים שלהן הם בפרקטיקה. אלוהים שלהן הוא בכביסה, בשלשול של הילדים, באוטובוס שברח להן. וזו היהדות. 'נעשה ונשמע'. יש להן רגעים אינטימיים עם אלוהים, כשהן פונות אליו – 'גוטיניו', אלוהימ'לה שלי, שידאג להן. כי הוא החבר שדואג להן, ששומר על הילדים שלהן".

לקראת סוף המחקר היתה אלאור צריכה לעבור ניתוח. חנה בלוך ביקשה ממנה שתלך קודם-לכן למקוה. "זו היתה הבקשה הראשונה שבקשה ממני. וזה היה הסימן שלי שזה הסוף, שאני צריכה להיפרד. ידעתי שאם אטבול החודש במקוה, היא תצפה ממני לאותו דבר בחודש הבא, ובחודש שלאחריו. הרגשתי שמעתה ואילך אצטרך להעמיד פנים. לא להיות איתה באותה מידה של כנות שהיינו עד אז. היא התחילה לדרוש דרישות שלא רציתי למלא. מישהו צריך להוציא את האנתרופולוג מן השדה, ובמקרה שלי זו היתה הדרך הנוצה".

המפגש המיוחד הזה, העובדה שאתה עומד ורואה את האחר, אומרת אלאור, מאשר את הטענה של האנתרופולוג ויקטור טרנר האומר שמה שנראה לך מובן מאליו, נהיה מיוחד. ומה שהיה בעיניך מיוחד, אתה פתאום מבין שהוא בנאלי. "המפגש החדש הזה נותן לך פרספקטיבה על עצמך. חלק מהתהליך האנתרופולוגי הוא שהוא מספק לעצמך את ההבנות על המערכת החברתית והתרבותית שלך, יותר מאשר ההבנה של האחר". ואולי, אומרת אלאור, אולי זה מה שיתחיל לקרות עכשיו בין דתיים וחילוניים.

"המצב שבו החרדים מתייחסים אל עצמם כאל מיעוט שיכול לממש איזו דרך חיים פרטית בתנאי שיניחו לו והוא יניח לאחרים – עומד להסתיים. החרדים ניכנסו לתוך המערכת הפוליטית, ואם הם ירצו או לא, הם יהיו חלק מהמדינה. זה יגרור אותם למעורבות גדולה יותר בכל מה שקשור לחברה הישראלית. זה יאלץ אותם לקחת אחריות. זה יחשוף אותם לביקורת של החילונים. פחות יניחו אותם לנפשם. הם יעלו לדיון הציבורי. הם עולים כבר עכשיו, אבל אלו הן עדיין חרדות. זה עוד לא אמיתי. כחלק מהחברה הישראלית הם יצטרכו לנקוט עמדות.

"גם לחילוניים יקרה משהו בעניין הזה. הם יצטרכו לגבש לעצמם את החילוניות שלהם. עד איפה אני מקבל את היהדות שלי ומאיפה אני לא מוכן ללכת יותר. החילוניות תעמוד למבחן ותתגבש, וזהו חלק נורמלי ממה שחברה כל-כך מגוונת כמו החברה הישראלית צריכה לעבור. הביטוי שלה היום במערכת הפוליטית הוא רק ביטוי טכני. מאחורי הביטוי הזה יש זירה שבה כל הקבוצות יצטרכו לדון על הבניית המציאות החברתית. איזו חברה הולכת להיות פה".

כששמעה את כל החרדות וההתבטאויות בשבועות האחרונים בעניין החרדים, זה עשה לה, היא אומרת, רע מאוד. "אני לא מאמינה שהדתיים היו רוצים לראות אותנו דתיים. ואני יודעת שהם יודעים שזה בלתי אפשרי. הם מכניסים את זה לקטגוריה של נס, של אחרית הימים, של בוא המשיח. ואני רואה בכל מה שקרה ברכה גדולה. זה ינער את החילוניים ואת הדתיים מהתפיסות הלא ברורות שיש להם אחד את השני, וזו תהיה התחלת הדרך לגיבוש הפנים העתידיים של החברה הישראלית.

"היום, הזהות של מדינת ישראל איננה דבר ברור. אומרים שמה שקרה בבחירות ישנה את פני המדינה, אבל למדינה הזו בכלל עוד אין פנים. פעם חשבנו שזו מדינה מערבית מודרנית, והתברר שהיא גם קצת לבנטינית; חשבנו שהיא רק יהודית, אבל התברר שהיא גם פלשתינית. פעם חשבנו שאפשר יהיה לשמר מסורת, נימים יהודיות בתוך גטאות, מפוקחים על-ידי השלטון הפוליטי; היום התברר שהדת היא חלק אינטגרלי מהמערכת הפוליטית. ומכיוון שאלו הן עובדות, החברה הישראלית תצטרך לתת עליהן את הדעת. זה יהיה חלק מתהליך ההתבגרות של המדינה. זו הזדמנות להבהרה. למובחקות. והכמיהה לממשלת אחדות לאומית מראה שהעם רוצה להישאר בהויה של טשטוש. של אי בהירות".

מההתנסות האישית שלה וממבנה האישיות שלה רואה תמר אלאור סיכוי אופטימי לפתור את הבעיה. "אבל זה תהליך ארוך וכואב ודורש מהחילוניים לעשות מה שהדתיים עשו ועושים תמיד: לדעת מה הם רוצים. וכשאני רואה על המכוניות סטיקרים 'אני חילוני – חרד', זו לפחות הצהרה של החילוניים. זו כבר נקיטת עמדה".

מדי פעם היא מדברת עם חנה בלוך בטלפון. לפני הבחירות שלחה לה חנה מכתב, ביקשה שתצביע ג, כי אז האדמו"ר מגור והאדמו"ר מלובאוויטש יברכו אותה. לאחר שתגיש את עבודת הדוקטורט שלה, תוציא אלאור ספר שיקפל בתוכו את השנתיים וחצי שהעבירה במחיצת נשות גור. שנתיים וחצי של שני עולמות כל-כך קרובים וכל-כך רחוקים. את הספר, היא אומרת, תקדיש לזכרו של אביה. אדם שאהב בני אדם.

סימה קדמון

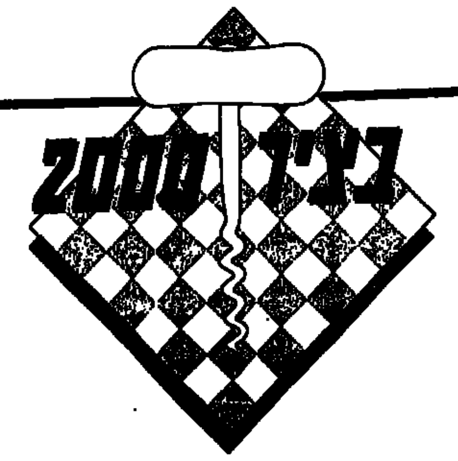

לבן שהוא לבן ושחור שהוא לבן

משתתפי הדירוג: יינות מענבי סמיון, שנין־בלאן וקברנה בלאן (צילום: עופר קרני).

1)	ירדן קברנה לבן 1987 חצי יבש	🍷🍷🍷	17.00 ש"ח
2)	כרמל סמיון לבן 1987 חצי־יבש	🍷🍷(+)	5.80 ש"ח
3)	כרמל שנין־בלאן סלקט 1987 חצי־יבש	🍷🍷(+)	8.00 ש"ח
4)	כרמל קברנה לבן 1987 חצי־יבש	🍷🍷	8.00 ש"ח
5)	כרמל הילולים אדום 1987	🍷🍷	4.50 ש"ח
6)	כרמל הילולים לבן 1987	🍷🍷	4.50 ש"ח
7)	ברון סמיון לבן 1987 יבש	🍷🍷	5.50 ש"ח
8)	אליעז טירת גולן שנין־בלאן 1987 חצי יבש	🍷🍷	20.40 ש"ח
9)	אשקלון בן־עמי לבן 1987 יבש	🍷🍷	11.50 ש"ח
10)	מונפורט סמיון לבן 1987 חצי־יבש	🍷🍷	5.00 ש"ח
11)	אשקלון היין של סגל לבן 1987 יבש	🍷(+)	12.00 ש"ח
12)	מונפורט שנין־בלאן 1987 חצי־יבש	🍷	7.00 ש"ח
13)	אליעז סמיון לבן 1986 יבש	🍷	5.20 ש"ח

טעימת היינות שדירוגם מובא בעמוד זה נערכה במלון "הילטון" בתל־אביב ביום 23.10.88, בהשתתפות אבנר און, מנכ"ל מלון קלאב־אין אילת; שרל לאינז'ר, אגרונום ויינן, והחתום מטה.

בכתבה האחרונה בסדרה שכללה עד כה את יינות בציר 1987 ואחרים, נעסוק בשלוש קבוצות של יינות, מענבי סמיון, שנין־בלאן וקברנה בלאן.

סמיון:

הסמיון הוא דוגמה קיצונית ומופלאה של השפעת איזור ותנאי גידול, אמצעים טכניים וידע טכנולוגי – על איכות היין. יין הסמיון המיוצר ומשווק בארץ הוא בינוני־עממי ונועד לצריכה יומיומית, ללא חגיגיות יתרה. אך אם נזכור שמרכיבם העיקרי של יינות סוטרן הנודעים לתהילה הוא ענב הסמיון, נוכל ללמוד משהו על האפשרויות הגלומות בו.

יינות סוטרן הם יינות מתוקים באיכות שאיננו מכירים בארץ. מקור מתיקותם – בריכוז הגבוה של סוכר וחומרי ריח וניחוח. הגורם העיקרי לריכוז הזה ולהתפתחות החומרים הריחניים היא פטריית הבוטריטיס, שתוקפת את ענבי הסמיון הגדלים באיזור סוטרן שבבורדו בסוף עונת ההבשלה, וזקוקה לצורך התפתחותה לתנאי לחות ויובש – לסירוגין. הענבים שנגעו בפטריית הבוטריטיס נראים כאילו נרקבו, ואכן התופעה מכונה בשם "ריקבון אציל". בארץ אין קיימים תנאי אקלים המאפשרים התפתחות הפטריה הזו בסוף עונת הגידול, ואם נרצה בכך – נוכל לעשות זאת בדרך מלאכותית, כפי שאמנם עושים כיום בכמה יקבים בקליפורניה.

בבורדו יש לענב הסמיון שימוש נוסף: הוא משמש מרכיב בתמזיג עם ענבי הסוביניון־בלאן, וכמות קטנה של סמיון שמתווספת ליין הסוביניון־בלאן מקנה לו יתר עושר ומורכבות. בארץ נקוטה דרך העשייה הזאת ביקב רמת־הגולן, המוסיף יין סמיון לסוביניון־בלאן ירדן.

בספרות היין מקובל לדמות את ארומת הסמיון לארומה של פרי התאנה, דימוי שמעולם לא הצלחתי לזהות ביינות הסמיון שלנו. מלבד יין סמיון המשווק תחת שמו הזני, הוא משמש מרכיב ־־־יוב ביינות בעלי שם סוגי, כגון הוק ועבדת.

שנין־בלאן

מכורתו ׳ נב זה על גדות הנהר לואר שבצרפת, איזור מקסים ביופיו ומשופע בטירות מלכים ורוזנים. במאה ה־19 וה־20 נטל הענב מקל נדודים, היגר ומצא לו משכנות מכובדים בקליפורניה ובדרום־אפריקה. אך אם בצרפת מפיקים ממנו יין מבושם בעל מכוות־חמצמצות צורבת וחדה, לעתים מוגזמת, הרי באיזורים החמים וממוזגים יותר נתמתנה חומצתו החדה, והוא איבד את תכונת ה"כוויה" שלה. אף איכותו הארומטית עברה גילגול והיא מזכירה ספק דבש, ספק פרי בשל – מלון או גויאבה. עושר הריחות הזה של הענב נחשף באיזורי הגידול החמים הודות לפלאי טכניקת התסיסה הקרה, שמצעד נצחונה החל לפני כ־25 שנים.

יינות השנין־בלאן, שתססו בקור, הם רעננים ופריכים – שתי תכונות חיוניות ליין בעל רמה, ויחד עם האיכות הארומטית של הענבים מהוות בסיס לייצור יינות טובים. מחומר הגלם הזה מייצרים היינָנים מיגוון רחב של יינות, החל מיבש־לחלוטין, עובר לחצי־יבש, חצי־מתוק, ואף יינות בוטריטיס מתוקים דוגמת אלה של סוטרן בבורדו. כן משמש הענב לייצור יינות מסוג שמפיין.

חמישה גביעים:	🍷🍷🍷🍷🍷 – מעולה.
ארבעה גביעים:	🍷🍷🍷🍷 – טוב מאוד.
שלושה גביעים:	🍷🍷🍷 – טוב.
שני גביעים:	🍷🍷 – בינוני.
גביע אחד:	🍷 – מספיק.
ללא גביעים:	יין פגום שנדחה על־ידי הצוות.

ארומת השנין־בלאן אינה חדה ותודרת לנחיריים כארומת הסוביניון־בלאן, אלא "מתוקה" גם כאשר היין עצמו יבש לחלוטין. זו ארומה המחלחלת פנימה ברכות מרובה, כענן, ומזכירה בכך את זו של המוסקט המוכר לנו.

מעמדו של השנין־בלאן בארץ הוא של ענב נידח ונסבל, והיחס אליו כאל קרוב עני, ללא כל הצדקה. לדעתי, גם מענבי שנין־בלאן שגדלו בכרמי ארצנו ניתן לעשות יין לבן, יבש, רענן וארומטי העולה באיכותו על רבים מיינות הסוביניון־בלאן שלנו, שיומרתם מרובה מאיכותם.

קברנה בלאן:

צבע הענבים מזן זה והיינות המופקים מהם אינו לבן, כפי שנרמז מהשם ("בלאן"), אלא ורדרד כצבע לחיי נערה מסמיקה. מכאן שהתואר "לבן" מעיד לא על צבע היין אלא על שיטת ייצורו. זהו יין שנעשה מענבים שחורים בשיטת הייצור של יין לבן. הענבים שנדרכו נסחטים מיד עם דריכתם, והתירוש מופרד ממגע עם הזגים ומותסס מיד. חומרי הצבע של הענבים מרוכזים בזגים, וביצוע הפרדה מיידית בין התירוש לזגים מונע מהיין לספוג צבע רב, ומכאן בהירותו.

באירופה ידוע היין הלבן הנעשה מענבים שחורים בשם "בלאן־דה־נואר" (יין לבן מענבים שחורים). מירב יינות השמפניה בצרפת נעשים מענבים שחורים, שהמפורסם בהם הוא "פינו־נואר", ושמו כן הוא: פינו שחור.

טועם היין המכיר את יינות הקברנה סוביניון יתקשה לזהות בטעימה ראשונה ועיוורת את זן הענבים ממנו נעשה הקברנה־בלאן. יש ללמוד ולהכיר היטב את הארומה של היין הזה בדרך המנותקת מזו של הקברנה סוביניון הרגיל. דומני כי זו ארומטיות הקיימת ועומדת בפני עצמה.

ישראל עשהאל

עיסקת המאה! ב.מ.וו עם באדג'ט

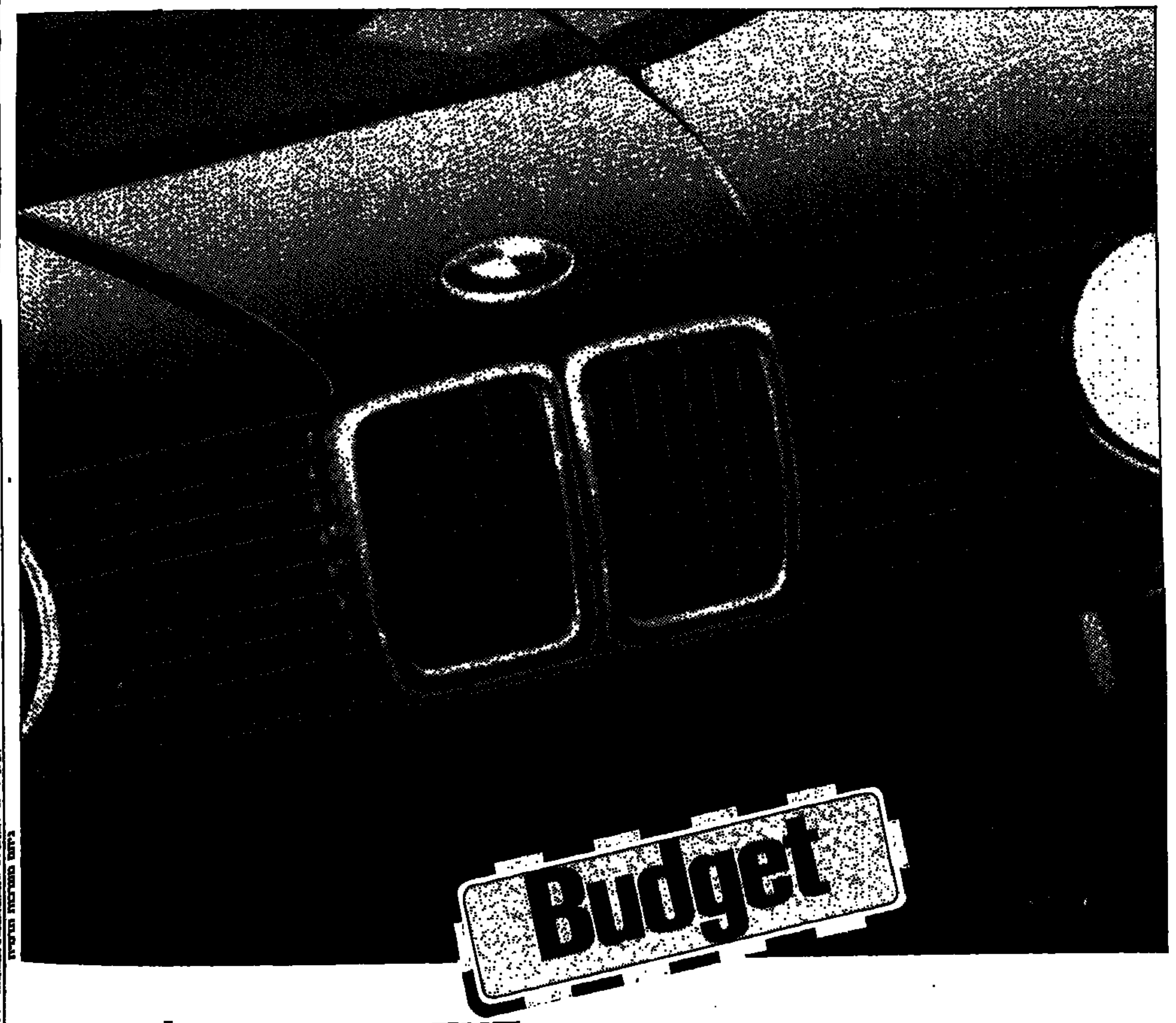

באדג'ט מציעה לך מהיום 100 מכוניות ששברו את מחסום המאה.

לראשונה בישראל תוכל לשכור ב.מ.וו 316i.
באדג'ט – החברה הבינלאומית הגדולה בישראל להשכרת־רכב, מעמידה לרשותך את המכונית הטובה בעולם מסוגה–ב.מ.וו 316i עם העוצמה שמדברת בעד עצמה.

טכנולוגיה עתידנית ונוחות מירבית: גיר אוטומטי, מיזוג אוויר מקורי, הגה־כוח, מראות חשמליות, מערכת סטריאו ועוד.
הצטרף עוד היום למועדון העסקים של באדג'ט ותהנה מתעריף מועדף ומהמכונית מועדפת – ב.מ.וו.

Budget
rent a car

מנהיגה בכל דרך

פרטים בבאדג'ט, מרכז ההזמנות: טל' 03-5619171 או סניף באדג'ט הקרוב אליך.

רסיקאר רכב בע"מ, יבואן ומפיץ ב.מ.וו בישראל
אולם תצוגה ראשי: ת"א, דרך פ"ת 19, טל' 03-622271

מה הטעם לדבֵּר... מיונז זה תלמה!

יש טעם לדבר... רק על מיונז תלמה. כי מיונז תלמה מוביל מכל בחינה. באיכות, במבחר ובמגוון השימושים-רק תלמה מציעה את כל הפתרונות, לכל טעם ולכל דרישה.

מיונזים מיוחדים
עשירים בטעם ו...בריאות

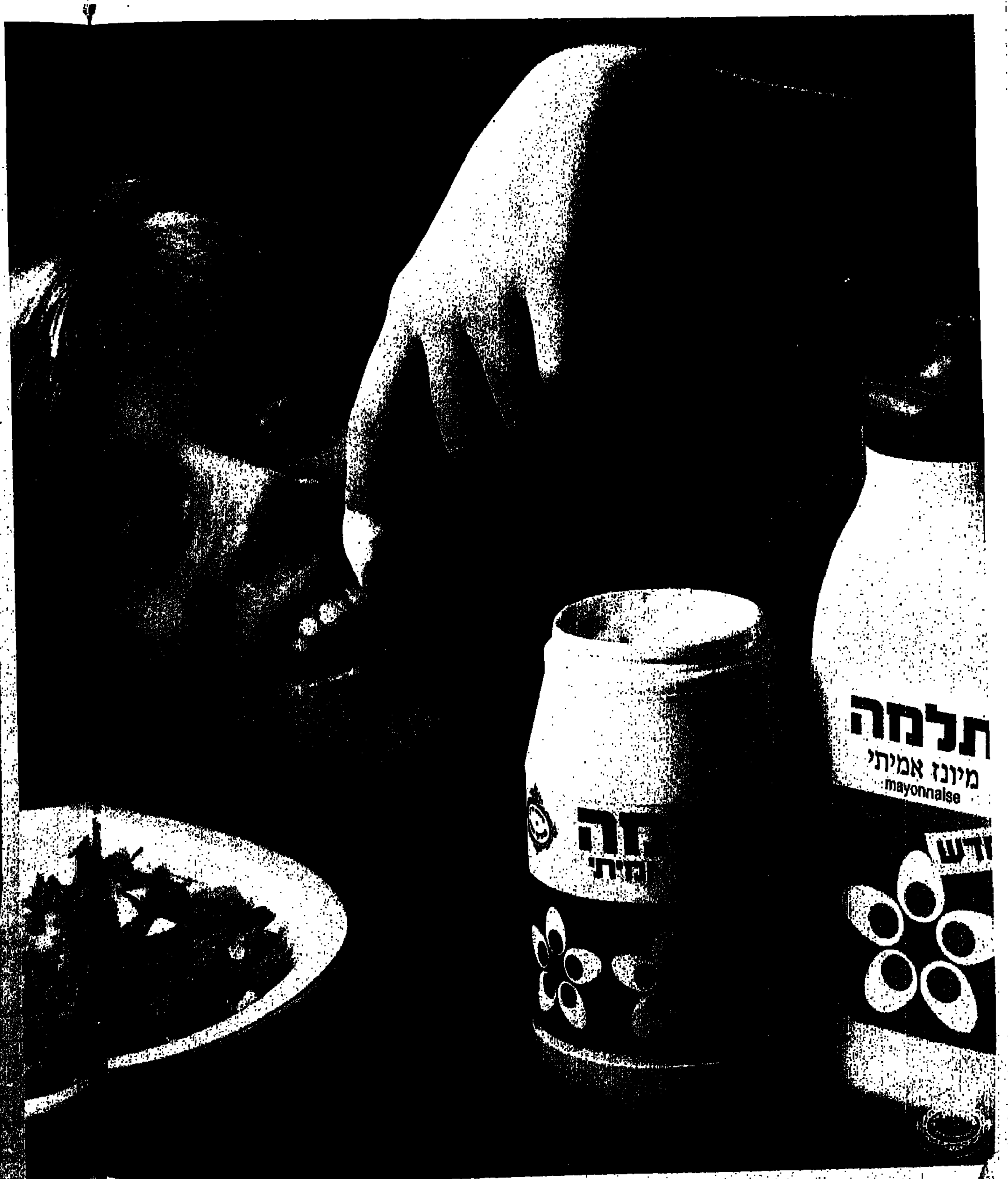

ריגול. עסק משפחתי

ג'ון ווקר, קצין הצי האמריקני, עשה את זה רק בשביל הכסף, הרבה כסף. 20 שנה הוא מכר סודות לרוסים, ובדרך גייס לעסק הרווחי גם את אחיו ואת בנו, ונכשל רק אצל בתו. פרשת המשפחה המרגלת, שנחשפה ב־85', מתועדת עכשיו בספר הרואה אור בימים אלה, "משפחת המרגלים". העיתונאי פטר ארלי, איש הוושינגטון פוסט, שחקר את הפרשה וצבר 400 שעות ראיונות עם המעורבים בה, מגולל סיפור מדהים של ריגול ללא כל מניע אידיאולוגי, חככים משפחתיים, שלומיאליות של הצי והפ.בי.איי., הרבה מקריות והמון כסף. אם להקארה היה ממציא את זה, היו אומרים שהוא הגזים.

מאת גד שמרון

"שייטת סובייטית של חמש ספינות שטח וצוללת גרעינית מסיירת באזור האיים הקנארים. משימתך לעקוב אחרי השייטת ולדווח על פי הנוהל הרגיל. על החתום – תת אדמירל ארנולד שייר, מפקד כח הצוללות של האוקיינוס האטלנטי". מפקד הצוללת הגרעינית האמריקנית סקורפיון עיין בשדר המוצפן שנמסר לידיו, שנשא את התאריך 20 במאי 1968, והתנחם בעובדה שהמעקב לא ייעכב את שובם הביתה, והורה לנווט לשנות את הנתיב. הסקורפיון סיימה סיור אימונים ארוך של שלושה חודשים בים התיכון, ובעת קבלת השדר היתה סמוך לגיברלטר, בדרך לנמל הבית שלה בנורפולק. משימת העיקוב אחרי השייטת הסובייטית, לצורך איסוף מודיעין, היתה חלק ממשחקי החתול והעכבר ששני הציים הגדולים בעולם ניהלו מזה עשור במים העמוקים של האוקיינוסים.

בחצות, 22 מאי, המתין קשר משועמם בחדר המבצעים בנורפולק לתשדורת השגרתית מהסקורפיון. גלי האתר היו עמוסים בתשדורות שונות, אך אף לא פיפס מהסקורפיון. הקצין התורן מילא דו"ח שיגרתי ודיווח לממונה עליו. במועד התקשורת הבא, שש שעות מאוחר יותר, התקבצו קצינים בכירים סביב עמדת השידור בחדר המבצעים, ושוב לא עלתה הסקורפיון על התדר. תשדורות הבהרה מנורפולק לא זכו למענה. מפקד הצי הורה לשגר לאזור כח משימה שכלל משחתות, צוללת גרעינית ומטוסים. את השייטת הסובייטית איתרו המחפשים במהירות, אך לסקורפיון לא היה זכר.

בחדר המבצעים המואפל, רכנו קצינים מודאגים מעל לצגים ירוקים. החיפוש נמשך כבר שלושה ימים. קצין חמור סבר מסר למשפחות 99 אנשי הצוות שהמתינו על המזח בנורפולק את הידיעה על היעלמות הצוללת ועל החיפושים אחריה. בחדר המבצעים כבר ידעו שהצוללת אבדה: מערכת סודית של מאות מיקרופונים ימיים שהצי פיזר במעמקים דיווחה על שורת התפוצצויות מתחת למים, בדיוק באזור הפעילות של הסקורפיון.

ג'ון אנתוני ווקר, קצין תקשורת זוטר, היה שותף לניהול מבצע החיפוש. הוא התנדב לעבוד משמרות נוספות, החליף עמיתים מודאגים ועקב אחרי כל המהלכים. חבריו, שהעריכו את התנהגותו, לא ידעו שווקר, מומחה ללוחמת צוללות ומדריך בנושא תקשורת, פוחד. פחדי מחשיפה. הוא תהה אם השייטת הסובייטית הצליחה בעזרת מיכשור חדיש לאתר את הסקורפיון ולהטביעה. ווקר ידע שמזה כשנה מקבלים הרוסים מסמכים סודיים ביותר על דרכי התקשורת והציוד של צי הצוללות האמריקני. ג'ון ווקר היה מקור המידע הזה.

20 במאי 1985. 17 שנים בדיוק עברו מאז קיבלה הסקורפיון את משימת העיקוב באוקיינוס האטלנטי.

צלצול הטלפון בחדר 763 במלון "רמאדה־אין" ברוקוויל, מרילנד, הקפיץ את ג'ון ווקר. "מדברים מהקבלה. מישהו פגע במכונית שלך בחניה וברח, כדאי שתרד לראות מה הנזק", אמר לו קול גברי נרגש. "מיד ארד" השיב ווקר, אך חשב שמדובר ב"תרגיל בלשי למתחילים" – "הם רוצים שארד למטה". מי זה "הם", יכול היה ווקר רק לנחש, אך הוא ציפה לגרוע ביותר.

ווקר הגיע למלון אחרי שהעביר למפעיליו מהק.ג.ב. צרור מסמכים. תמורת הצרור הזה ציפה לקבל 200 אלף דולר במזומן. אך משהו השתבש בדרך. עתה שיחזר את השתלשלות 15 השעות האחרונות.

מקום ותאריך העברת החומר נקבעו בפגישה האחרונה עם המפעיל הסובייטי בוינה, חמישה חודשים קודם לכן. ווקר ביצע את ההוראות במדויק: הוא עזב את ביתו בנורפולק אתמול בצהריים, עלה על הכביש המהיר מס' 95, המוביל לוושינגטון. מדי פעם האט ל־40 קמ"ש והאיץ ל־130, חיפש סימנים למעקב אחריו. את הטכניקה הזו למד מאחד מספרי הבלש שקרא. "אני נקי, לא עוקבים אחרי", ציין לעצמו בסיפוק. בניגוד להוראות המפעיל, ערך ווקר סיור מוקדם באזור שנועד להטמנת המסמכים. הטכניקה הזו של השארת הסחורה בנקודה שנבחרה מראש נועדה להבטיח את בטחון המבצע ולמנוע פגישת פנים אל פנים בין המרגל ומפעילו. את מפעיליו הסובייטים לא פגש ווקר על אדמת ארה"ב מאז 1967. כל הפגישות לשם היו בערים זרות כמו וינה או הונג קונג.

לעות ערב יצא ווקר למשימת העברת החומר. הוא ירד מהכביש הראשי ונסע על דרך צדדית. מספר קילומטרים מאוחר יותר הבחין בסימן המוסכם: פחית המוכה של 7 אפ בצד הדרך: המפעיל נמצא באזור ומוכן לאסוף את הסחורה. ווקר המשיך לנהוג עוד מספר קילומטרים והציב פחית דומה, אות למפעיל שהוא מוכן. חמש דקות מאוחר יותר הגיע ווקר למקום המיועד – עמוד עץ עם שלט "אסור לצוד". הוא הטמין 129 מסמכים מסווגים עטופים בשקית פלסטיק (לרוסים אין שליטה על מזג האוויר – אמר לעצמו) הניח אותם על קרקעית שקית קרטון גדולה וכיסה את המסמכים בשכבה של בקבוקים ריקים וזבל. עד כאן הכל הלך חלק.

ווקר המשיך בשמחה למקום המחבוא של הכסף. "שוב הם טעו" – כעס כשגילה שהכסף איננו. פעמיים בעבר הניח איש הק.ג.ב. את הכסף במקום לא נכון. ווקר סרק את האזור אך לא מצא דבר. בדרכו חזרה למלון עבר שוב על יד העמוד עם השלט האוסר על צייד. שקית הזבל שהשאיר במקום נעלמה.

לילה קשה עבר על ווקר. האם מדובר בטעות של הרוסי שאסף את המסמכים אך טעה במיקום התשלום, או שמא הגיע היום ממנו חושש כל מרגל – החשיפה? ווקר תהה אם להשמיד את הוראות המפגש הבא. מכיוון שנזקק בדחיפות לכסף וחשש שלא יזכור את הוראות הפגישה, החליט להסתיר את דף ההוראות מאחורי המכונה לייצור קרח המוקמת במסדרון. הוא פתח את הדלת, פסע בזהירות לעבר המכונה, בידו הימנית אקדח בקוטר 0.38, ובשמאלית המעטפה עם הוראות המפגש. "עצור! פ.ב.איי."! שאגו לעברו שני גברים שצצו מעבר לפינה, לבושים באפודי מגן וחמושים באקדחים.

בקטע זה של הסיפור חלוקות גירסת סוכני הבולשת וגירסת ווקר. ווקר טוען כי נכנע מיד ולא איים כלל על הסוכנים. סוכני הבולשת רוברט האנטר וג'יימס קולוץ' גורסים כי ווקר כיוון את אקדחו לליבו של האנטר ורק אחרי כמה שניות מתוחות הניח את האקדח. אין מחלוקת על כך שעימות זה סיים את הקריירה של ג'ון אנתוני ווקר כמרגל בשרות הרוסים. קריירה שהחלה בשלהי 1967, וגרמה נזק אדיר למערכת הבטחון האמריקנית, נזק שתואר כ"גדול ביותר מאז שאתל ויוליוס רוזנברג הסגירו את סודות הגרעין לרוסים ב־1950".

מילו באאורלי, איש יחידת בטחון שדה של צי ארה"ב, התבונן באיש שישב לפניו ובחן את הנתונים השיגרתיים בטופס המהימנות. "ג'ון אנתוני ווקר... יליד 28.7.37... נשוי... משרת בצי הצוללות כאיש קשר ולוחמת צוללות". הבדיקה נערכה משום שבאותה תקופה, 1963, נכנס הצי האמריקני לעידן חדש – עידן טילי הפולאריס. היו אלה טילים בין יבשתיים, נושאי ראש חץ גרעיני, עם יכולת שיגור מתחת למים וטווח של 4500 ק"מ. הכנסת הפולאריס לשרות היתה עבור חצי האמריקני התשובה היעילה ביותר להנחתת מהלומת תגמול גרעינית על בריה"מ מבסיס נייד שאינו ניתן להשמדה במיתקפת פתע.

(המשך בעמוד הבא)

ברברה לא הבינה מאיפה לג'ון הכסף, אך העדיפה לא לחקור אותו – היה לה מה להסתיר: היא ניהלה רומן עם ארתור, אחיו של בעלה.

המשפחה המרגלת: מימין – הבן מייקל (קיצוני ימני), שנכנס לעסקי הריגול של אביו, הסבתא ואח נוסף שלא גוייס והאב, ראש הרשת, ג'ון ווקר (שמאלי בתצלום). למעלה – אחיו של ג'ון, ארתור, שגם הוא היה חבר ברשת.

איש הפ.בי.איי., חוקר ותיק, התרשם רע מאוד מברברה ווקר. היה ברור כי היא שתויה, זועמה נגד ג'ון בלט בכל מה שאמרה והוא תהה אם חבר מושבעים יתייחס בכלל להאשמות ממקור כזה. הדו"ח שכתב, תיק ווקר, נגנז בארכיון.

"מדברים מהקבלה. מישהו פגע במכונית שלך בחניה וברח, כדאי שתרד לראות מה הנזק", אמר קול גברי נרגש. ווקר חשב שמדובר בתרגיל, "הם רוצים שארד למטה". מי זה "הם" יכול היה רק לנחש, אך הוא ציפה לגרוע ביותר.

(המשך מהעמוד הקודם)

הצוללת אנדרו ג'קסון, עליה שרת וולקר, היתה זו שנבחרה לבצע את השיגור הראשון באוקטובר 1963.

באאורלי לא היסס לאשר את מהימנותו של ווקר. הגבר המשופם, נמוך הקומה והנוטה להקריח נראה כאב־טיפוס של הימאי בצי הממוחשב והמתוחכם של שנות ה־60. מיומנות טכנית טובה, המלצות ממפקדיו בכל התפקידים הקודמים, חיי משפחה יציבים, בלא חובות כספיים מעיקים ועמדה פוליטית אנטי־קומוניסטית מוצקה. בנתונים שהיו לבאאורלי נאמר אמנם כי ווקר נוקט בעמדות ימניות קיצוניות, וכי בעבר השמיע הערות גזעניות, אך עובדות כאלה לא פגעו בסיווגו הבטחוני.

הטפסים שנחו לפני באאורלי סקרו את העבר ולא את העתיד. באאורלי, שלא ידע כי ווקר בא ממשפחה הרוסה, לא יכול היה לנחש שחיי הנישואין שלו החלו לעלות על שרטון וכי מומחה התקשורת היושב לפניו יקלע תוך זמן קצר לקשיים כספיים עקב השקעה לא מוצלחת בבר. ווקר קיבל את הסיווג הגבוה ביותר, עם גישה חופשית לחומר סודי ביותר. ייתכן שבדיקות נוספות בעתיד היו חושפות את הפרטים האלה, אך כתוצאה מהסתיידות עורקים ביורוקראטית, לא נערכה לווקר אף בדיקה בטחונית נוספת. איש במערכת לא ערער על הסווג בטחוני הגבוה שניתן לווקר, וסיווג זה שניתן לו ב־1963 פתח לפניו את כל דלתות המטמונים המודיעיניים, עד מעצרו במאי 1985.

"משהו קורה

לחברה שלנו", אמר ריצ'ארד הלמס, מנהל הסי.איי.איי. לשעבר, אחרי חשיפת היקף הבגידה של ווקר. "אנשים במערכת מסתכלים על החומר הסודי שעובר תחת ידיהם ואומרים 'אם אני יכול להרוויח ערימות של כסף, אז מדוע בעצם לא לעשות את זה'".

הלמס תיאר מצב שווקר מגדיר כשגרתי: "בחדר התקשורת של הצוללת היינו עוברים על ספרי הוראות לירי טילים, ניווטי צוללות, עיקוב אחרי צוללות זרות, צפנים מבצעיים ושאר סודות והיינו אומרים זה לזה 'הי, זה בטח שווה המון. מעניין כמה מוכנים הרוסים לשלם בשביל זה'".

היתה זו התבטאות מבודחת מקובלת בצי, אך ווקר החליט לממש אותה. באפריל 1967 הוא כבר טיפס בסולם הדרגות ומונה לקצין משמרת בחדר המבצעים של צי הצוללות, בגיזרת האוקינוס האטלנטי. "ערב אחד שוחחתי עם עמית לעבודה במשמרת", סיפר ווקר אחרי לכידתו. "התבדחנו על ערכם הרב של כל המסמכים שעברו דרכנו והוא התבדח כמה קל לגנוב את המסמכים האלה. שאלתי אותו בצחוק 'ומה תעשה איתם, תאסוף אותם בתיק ותדפוק על דלת השגרירות הרוסית'.. ובאותו רגע החלטתי. כן. זה בדיוק מה שאני הולך לעשות. פעלתי על פי דחף. ככה".

חדר המבצעים של צי הצוללות היה אחראי על התקשורת בין כל היחידות. על מנת להקשות על הביון הרוסי, שודרו כל ההוראות, מנהלתיות ומבצעיות, באותו צופן, שהוחלף מדי יום. הרוסים, שקלטו את שטף המברקים לא ידעו אף פעם אם הגיבוב המוצפן שקלטו הוא הוראה לשגר טיל או מברק ברכה משליש היחידה לימאי שאשתו כרעה ללדת. מכונות ההצפנה והצופנים סופקו לצי על ידי סוכנות הבטחון הלאומי national security agency. גוף זה היה ועודנו אחראי על ביון אלקטרוני ועל בטחון מערכות הקשר של כל מערכת הבטחון האמריקנית.

ההחלטה לבגוד בארצו התקבלה אצל ווקר, על פי גירסתו, בדחף רגעי. הוא היה זקוק נואשות לכסף – וזהו זה. משיתוור הצעד הראשון של בגידתו, עולה כי ווקר פעל בשיקול דעת. הוא החליט לגנוב את ספר

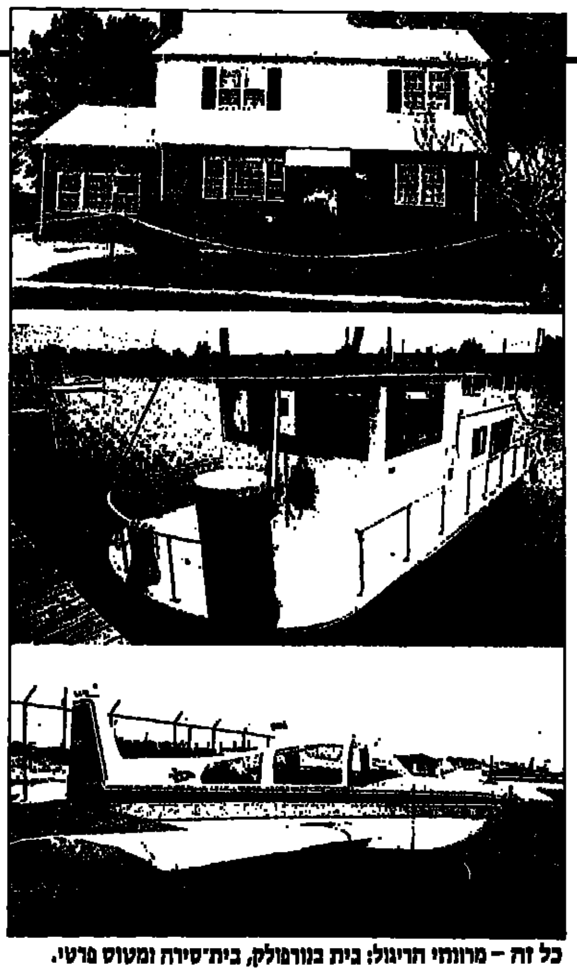

כל זה – מרווחי הריגול: בית בנורפולק, בית־סירה ומטוס פרטי.

הצרופים של מכונת צופן ק.ל.־47. מכונת הצפנה זו, שהומצאה בשנות ה־40, פעלה על בסיס של גלגלי שיניים מכניים ושימשה כגיבוי למערכות הממוחשבות החדשות. ווקר, שחשש מדליפת מידע מהצד הרוסי לביון האמריקני, העריך כי העברת סודות המערכת הזו לסובייטים לא תחשוף אותו בקלות לפ.ב.איי. אלפי מכונות כאלה עדיין פעלו במערכת האמריקנית, והסיכוי שיאתרו אותו היה קטן.

ממחשבות עבר ווקר למעשים. ערב אחד הוציא את הספר מהכספת וצילם אותו במכונת הצילום של חדר המבצעים. אחד המלחים ראה אותו מצלם וצעק "היי סקיפר, אתה מחפש צרות, אתה יודע שאסור לצלם מסמכים פרטיים במכונה ממשלתית". המלח לא ראה מה ווקר מצלם וגם לא שמע את דפיקות הלב שלו. את הצילום הכניס לכיס ועם תום המשמרת חלף על פני הנוטרים ששמרו בכניסה לבניין והלך הביתה.

שגרירות בריה"מ

בוושינגטון ממוקמת במרחק של ארבעה בלוקים מהבית הלבן. הפ.ב.איי. מצלם באופן קבוע את כל הנכנסים והיוצאים מהבניין, אך מי שפיענח את התמונות שצולמו ביום חורף של סוף 1967 לא ייחס חשיבות לדמות שאחרי שיחה קצרה עם השוער, חמקה לחצר השגרירות. ווקר נכנס לבניין, ביקש מפקידת הקבלה לדבר עם האחראי על הבטחון, הופנה לחדר סמוך והמתין. כעבור מספר דקות הופיע גבר בשנות ה־20 לחייו ושאל את ווקר לרצונו. "אני מעוניין לברר אפשרויות למכור לבריה"מ מסמכים מסווגים של ממשלת ארה"ב", חזר ווקר על משפט הפתיחה ששינן כל הדרך מנורפולק לוושינגטון. אחרי מספר דקות נכנס גבר מבוגר לחדר. הוא שאל את ווקר אם מניעיו הם פוליטיים או כספיים. "כספיים טהורים",

"כבר חודשים אני מתייסר, ואני מרגיש שהסגרת רשת הריגול בה אני חבר, תחפה על חטאי... אני רוצה לצאת מהעניין... האחראי עלי כבר 20 שנה בעסק"

אמר ווקר והחל לדאוג שמא התהליך יימשך שעות ושוב ייאחר למשמרת שלו.

הרוסי המשיך לתחקר את ווקר על מצבו האישי, אם הוא שותה; והחל להרצות לו על התפיסה המרקסיסטית לנניניסטית. ווקר קטע אותו: "אני רוצה חוזה לכל החיים. אני מספק מסמכים, אתם משלמים משכורת קבועה, ממש כמו עובד מן השורה". הרוסי היה נדהם מהרעיון של תשלום משכורת שבועית למרגל מתנדב. כאן החל מו"מ על השכר. "כמה אתה רוצה", שאל הרוסי. "500 עד 1000 דולר לשבוע", השיב ווקר והעביר לרוסי עותק של סידור העבודה החודשי, כדי לקבוע מועד לפגישת תיאום נוספת. הרוסי העביר לווקר מעטפה ובה אלף דולר בשטרות של 50 וביקש ממנו לחתום על קבלה. הרוסי הסביר כי תתקיים עוד פגישה אחת לקביעת הנוהלים והמקומות למסירת החומר והתשלום, וקבע פגישה נוספת כעבור שבועיים, בשעה 1400, במרכז קניות בעיר אלכסנדריה, מול חנות מסוימת. ווקר יחזיק גליון של שבועון "טיים" מתחת לזרוע. אדם יתקרב אליו ויגיד "חבר יקר".

הרוסים לא ידעו בשלב זה אם מדובר במתנדב אמיתי או בנסיון אמריקני להפליל את אנשי הביון הסובייטי בוושינגטון. אך הם לא נטלו סיכונים ואת ווקר הוציאו למכונית שחנתה בחצר כאשר שלושה בעלי גוף מסוככים עליו. המכונית יצאה בדהרה מהבניין, הסתובבה כחצי שעה ברחובות וושינגטון כדי לנער צוות עוקבים אפשרי, ולבסוף פרקו את ווקר ברחוב שקט ברובע מגורים.

"ידעתי שאני הולך להרוויח הרבה כסף", תאר ווקר עשרים שנה מאוחר יותר את הרגע שמצא עצמו חופשי ובודד ברחוב השקט.

ברברה ווקר,

אשתו של ג'ון, לא הבינה כיצד הצליח בעלה להחזיר הלוואה בגובה 700 דולר וגם לקנות לה ולארבעת הילדים מתנות לחג המולד. תקופה ארוכה מדי חיה משפחת ווקר בצמצום. "השגתי עבודה נוספת", הסביר ווקר. ברברה לא האמינה לסיפור של ג'ון, אך העדיפה לא לתחקר אותו. היה לה מה להסתיר מבעלה: לחג המולד הקרב הזמין ג'ון את אחיו ארתור ורעיתו ריטה, וברברה חששה מהפגישה המשפחתית הזו. היה לה רומן עם האח, ארתור, והיא חששה שבעלה יגלה כי שכבה עם אחיו. במצב עניינים כזה העדיפה לא להציק לג'ון בשאלות על מקור הכסף.

ברברה אומרת כי כבר בתחילת שנות ה־70 גילתה שמקור הכסף הרב שבעלה הרויח הוא מטה הק.ג.ב. במוסקווה, אולם למרות היחסים המעורערים עם ג'ון, לא ניסתה לעצור אותו. שנים מאוחר יותר סיפרה כי תגובתה הראשונה היתה לגנות אותו ולהכתירו בתואר "בוגד". הוא צעק עליה שהיא אלכוהוליסטית ולעיתים חבט בה בעוצמה. ב־1976 התגרשו. ג'ון שילם לה עשרת אלפים דולר, סכום דומה כמה חודשים מאוחר יותר, וכן 500 דולר לחודש. ברברה לקחה את שלושת ילדיה הצעירים, סינת'יה־מרי, לורה־מרי ומייקל, ועברה להתגורר בחווה קטנה במרילנד. "רציתי לתפוס מרחק מהחיים הזה", סיפרה מאוחר יותר. הבת הגדולה, מרגרט עזבה בינתיים את הבית.

ווקר המשיך לטפס

בסולם הדרגות בצי, להעביר כל מסמך שעבר תחת ידיו למפעיליו הרוסים ולהרחיב את הרשת. מפעיליו ידעו כיצד לטפח אותו. "אתה הטוב מכולם", נהג המפעיל להחמיא לו בפגישותיהם בווינה, והיה מעביר לו מעטפה שמנה עם בונוס. ווקר קיבל משכורת חודשית של 4000 דולר ובונוסים על מידע נוסף. בהסכם העבודה היה גם סעיף "הכנסת מינימום": 2000 דולר לחודש. סכומים אלה איפשרו לג'ון לחיות כמו לורד. הוא קנה סירת טיולים, החזיק מטוס פרטי, פקד באורח קבוע את מקומות הבילוי היקרים ביותר בנורפולק. פחד החשיפה שליווה אותו בתחילת קריירת הריגול שלו פג לחלוטין. לא היו לו ייסורי מצפון על כך שהוא מעביר לאויב מסמכים שאיפשרו לרוסים לעקוב אחרי פעילות הצי האמריקני. ווקר שיכנע עצמו שהמידע שסיפק מרחיק את סכנת המלחמה, והעריך שמוסקווה לא תחלוק מידע מסווג כזה עם בנות בריתה, גם לא עם צפון וייטנאם, שספגה

באותה עת הפצצות יומיות כבדות מהאווירייה של ארה"ב. מומחי מודיעין מפריכים הערכה זו, ומציינים כי אין ספק שבהעברת צפנים ומידע על מכשירי צופן לרוסים, היה ווקר אחראי למותם של טייסים וחיילים אמריקנים רבים בוייטנאם.

ב־1976, בשנת חגיגות ה־200 לעצמאות ארה"ב, זכו במוסקווה הצלחה נוספת. ווקר גייס לרשת איש מפתח: ג'רי אלפרד וויטוורת', מומחה לתקשורת לוויינים. "ידעתי שהרוסים יכעסו על שגייסתי את וויטוורת' ביוזמתי, אך הייתי בטוח שהם ישכחו את הכעס ברגע שיראו מה וויטוורת' מסוגל לספק לי", אמר ווקר. גיוס וויטוורת' היה עבור ווקר פוליסת ביטוח להמשך זרימת הכספים ממוסקווה. הוא עצמו פרש מהצי בקיץ 1976, והקים בשותפות עם אחיו, ארתור, חברה להתקנת מכשירי רדיו במכוניות.

לרוסים היתה סיבה לעלוז. באמצע שנות ה־70 עברה מערכת התקשורת של הצי האמריקני, אחרי שנות מחקר ארוכות והשקעות אדירות, לתקשורת באמצעות לוויינים. מומחים מעריכים כי מערכת התקשורת של הצי היתה המשוכללת ביותר בעולם, והנה בא ווקר ומגיש להם על מגש של כסף מידע מעודכן, כמעט בזמן אמת.

ווקר לא נדרש

למאמצים רבים כדי לפתות את וויטוורת' להיכנס לעסקי הריגול שלו. ווקר הבטיח לו אלף דולר לחודש ומילת כבוד שלא יעביר את שמו של וויטוורת' לרוסים – רק את המידע. שתי ההבטחות לא קויימו: זהותו של וויטוורת' הוסגרה לרוסים כבר בפגישה הראשונה של ווקר עם מפעילו, ואילו הסכום שהוצע על ידי ווקר נראה לרוסים קטן מדי, בהתחשב באיכות המידע. הגובר הרוסי לא היסס לשלם הרבה כסף עבור הסחורה של וויטוורת', 332 אלף דולר סך הכל.

מומחי הצי האמריקני מעריכים בדיעבד כי הנזק שהסב וויטוורת' גדול יותר מזה של ווקר. וויטוורת' שרת כקצין תקשורת על נושאת המטוסים הגרעינית אנטרפרייז, ערך שני סבבי שרות בבסיס הצי הסודי בא דייגו גארסייה שבאוקינוס ההודי והיה אחראי על מרכז הקשר בבסיס האווירייה של הצי באוקלנד – מטרה עם מגמת מבט רוסית.

מקרה וויטוורת'

היה יוצא דופן ברשת שהקים ווקר. וויטוורת' היה חבר ולא בן משפחה. סיפור התפתחותה של רשת הריגול שווקר הקים מוכיח פעם נוספת שהמציאות עולה על כל דמיון. קשה להניח כי תסריטאי הוליוודי שהיה רוקם עלילה דומה להשתלשלות העניינים האמיתית בפרשת ווקר, היה נזרק כבושת פנים ממשרדו של כל מפיק, בצירוף שמות גנאי על דמיונו הפרוע ושלוח הרסן. מסיפור שגרתי של בגידה תמורת בצע כסף, החלה הפרשה להתפתח לעלילה סבוכה של גיוס קרובים שיטתי לפרוייקט משפחתי משותף של מכירת סודות לאומיים תמורת ערימות של דולרים: אח לחוץ מבחינה כספית, בן הרוצה לרצות את אביו, רעיה ממורמרת, ובת שסירבה להצטרף לרשת אך לא אזרה עוז להסגיר את אביה.

ארתור ווקר, האח, הצטרף לצי ב־1954, היה מומחה ללוחמת צוללות ופרש ב־1973. ברברה ווקר טוענת כי ניהלה עמו רומן שנמשך עשר שנים. ארתור טוען שהוחק באפיזודות קצרות שנפרשו על שנתיים. אחרי הפרישה ניסה לפתוח בקריירה חדשה כמתקין מכשירי רדיו במכוניות, בשותפות עם אחיו, אך העסק נכשל. ארתור חיפש עבודה בתחום הימי ומונה כאחראי עבודה בחברה אזרחית ששיפצה כלי שייט של הצי. המידע שסיפק לאחיו החל מ־1980, תמורת כסף כמובן, היה שולי. "ג'נק רקיק", הגדירו מקור בצי, אך לרוסים זה לא הפריע, מה רע בעוד מקור מידע?

למשפחת ווקר היתה משיכה לנושא תקשורת אלקטרונית. הבת הצעירה, לורה־מרי, התגייסה בסוף שנות ה־70 לצבא האמריקני. באופן טבעי בחרה לשרת בחיל הקשר, ואביה החליט שזה הזמן לפרוץ מתחום תקשורת הצי לתקשורת הצבא. בלא בושה ניסה לגייס אותה לרשת, אך היא סירבה להיענות לפניותיו. ההוכחה

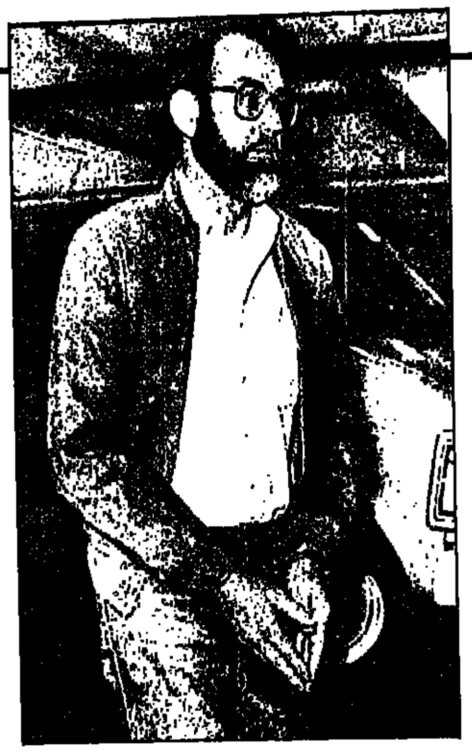

ג'רי וויטוורת', השותף ברשת שלא היה קרוב משפחה. התחרט – והתחרט שהתחרט.

הפטריוטית גברה הפעם על תאוות הבצע, אך הנאמנות המשפחתית מנעה ממנה לדווח לרשויות המתאימות על פעילות אביה.

ליותר הצלחה זכה ג'ון אצל בנו מייקל.

מייקל גדל עם אימו בחווה, אך לקראת סוף לימודיו התיכוניים עבר לבית אביו בווירג'יניה. מדי פעם סייע מייקל לאביו, שניהל באותה עת משרד חקירות קטן בנורפולק. חבריו מתארים אותו כצעיר קל דעת שאהב מסיבות, גלישת גלים ובנות. הם גם מספרים כי מייקל פחד מאביו. באחד הבילויים המשותפים של חבורת הצעירים שרט מייקל את המכונית החדשה של אביו. "הוא לא ידע מה לעשות מרוב פחד על תגובת הזעם הצפויה של אביו", סיפרו מאוחר יותר.

פרשת משפחת המרגלים מגיעה לשיאה בסיפור הצטרפותו של מייקל לרשת של אביו. מתברר כי הרצון לרצות את אביו, הוא שהניע את מייקל לשנות את חייו. הוא התגייס לצי וניסה להצטרף לחיל הנחתים. בעיות בריאות קטעו את הקטע הקרבי הקצר הזה, ומייקל הועבר לתפקיד פקידותי זוטר בנושאת המטוסים הגרעינית נימיץ.

נראה כי המזל הטוב המשיך לדבוק ברשת הריגול של ווקר. התפקיד הפקידותי הקטן של מייקל היה לשרוף ולגרוס את המסמכים והניירות שנאספו בחדר המבצעים של הנימיץ... מה שנראה למייקל כמעניין הגיע למגרסה באיחור קטן, אחרי שעבר תחת עדשות המצלמה שאביו סיפק לו. ג'ון היה מאושר מהעבודה של מייקל והוא כתב לו: "מייק היקר... אנחנו אוהבים את התמונות שלך ונראה כי תהיה צלם מעולה. המשך בעבודה הטובה"...

רשת ווקר

על מרכיביה השונים פעלה בהצלחה בין השנים 1967 ו־1985. כל מערכות בטחון־השדה ומערך הריגול הנגדי של הפ.ב.איי. לא היו מודעים לקיומה של הרשת.

ג'נט פונטיין, עובדת צעירה היתה אחראית על אגף התלונות במשרד הפ.ב.איי. בסאן פרנסיסקו. היא לא ידעה כיצד להתייחס למכתב האנונימי שנחת על

ג'ון היה מאושר מהחומר שסיפק בנו מייקל. "מייק היקר", כתב, "אוהבים את התמונות שלך ונראה כי תהיה צלם מעולה. המשך בעבודה הטובה"

שולחנה ב־9 מאי 1984. תפקידה היה לסנן את המכתבים וקריאות הטלפון האנונימיים שהגיעו למשרד. רוב זמנה הוקדש לשיחות ארוכות עם מופרעים, חולי מוריעין וחומרי לצון. הכותב, שהזדהה בשם Russ השתמש בביטויים השגורים בקהילת המודיעין. פונטיין החליטה ליידע את האחראי עליה, ג'ון פטרסון.

פטרסון שלח את המכתב לבדיקה במעבדה, בנסיון לזהות טביעות אצבעות. על פי הנחיית "רוס" פירסם תשובה במדור המודעות של ה"לוס אנג'לס טיימס" ב־25 במאי: "רוס – שוקלים הצעתך. התקשר בין השעות 0900־1100 לטלפון 626־2793 (415), או כתוב מכתב".

מספר הטלפון שבמודעה היה קו מיוחד, המאפשר לאתר במהירות את המתקשר. "רוס" לא התקשר. היה לו רקע מעולה בנושא תקשורת והוא לא נפל למלכודת. "רוס" היה ג'רי וויטוורת', שאחרי שמונה שנות ריגול החל להתייסר עם רגשות אשם.

במקום לטלפן, שיגר "רוס" מכתב תשובה. "ראיתי את המודעה והדבר עודדני... כבר חודשים אני שוקל לכתוב המכתב... כן, אני מתייסר, ואני מרגיש שהסגרת רשת הריגול עימה אני נמנה, תחפה משהו על חטאי... אמשיך לבדוק את מדור המודעות כל יום שני... אני רוצה לצאת מהעניין... האחראי עלי נמצא בעסק הזה כבר 20 שנה"...

פטרסון העביר את המכתב לבדיקה והדגיש בדו"ח שלו את המשפט "נמצא בעסק כבר 20 שנה". פטרסון פירסם עוד מודעה ביום שני, אך "רוס" לא התקשר. שבוע אחר כך פירסם מודעה ארוכה ובה ציין כי הוא חייב לפגוש את "רוס" כדי לדון עימו על העניין, ופירט מקום ותאריך לפגישה. עוד ציין כי לא ינקטו כל צעדים נגד "רוס" בשלב זה.

וויטוורת' קרא בעיון את הידיעה והבחין בניסוח "לא ינקטו צעדים בשלב זה". פטרסון המתין במקום הפגישה שנקבע. גם צוות העיקוב שבא עימו המתין. "רוס" לא הופיע.

וויטוורת' שלח במקום זה מכתב קצר וציין כי יכתוב שוב בזמן הקרוב. בינתיים קיבל פטרסון את הערכת המומחה שבדק את מכתבי "רוס": מדובר בגבר לבן, בגיל 30 עד 45, בעל ידע בתקשורת מוצפנת ומחשבים. לדעתי, כתב מחבר הדו"ח, מדובר באישיות מעורערת.

פטרסון לא התייאש. הוא פירסם מודעה נוספת והציע ל"רוס" להיפגש במקסיקו. "רוס" ענה: "חשבתי ארוכות על הנושא והחלטתי לוותר על הרעיון לסייע לחיסול רשת הריגול".

אנשי הפ.ב.איי. לא הסתירו את תיסכולם. "רוס" ניתק את הקשר. עתה הם היו משוכנעים ש"רוס" דובר אמת וכי רשת ריגול סובייטית פועלת בארה"ב. אנשי הפ.ב.איי. בחוף המערבי לא ידעו שעמיתיהם בנורפולק עובדים על אותו מקרה. מאז סתיו 1984 היו במגע עם אשה שלא רצתה חסינות או כסף. ברברה ווקר, האשה שג'ון טען כי "אין לה אומץ להסגיר אותי", החליטה באיחור של 14 שנה לסגור את החשבון עם בעלה המרגל.

ברברה ווקר התקשרה

לפ.ב.איי. ב־17 בנובמבר 1984. קדמה לשיחת ההסגרה הזו נסיון שלה לשכנע את ג'ון להעביר לה עוד עשרת אלפים דולר. ברברה טוענת שקודם לכן קיימה שיחה קשה עם בתה לורה, וכי אז גמלה בה ההחלטה, "מכיוון שאני אוהבת את ארצי", להסגיר את ג'ון. הבולשת מאמינה כי נקודת השבירה של ברברה היתה בעת ביקור בביתו של ג'ון בנורפולק. היא ראתה את רמת חייו ואת הצעירות עימן בילה. זעמה, מחוזק במנה כפולה של ויסקי, הניע אותה לבקש מהמודיעין של חברת הטלפון למסור לה את מספרה של הבולשת.

הבולשת בבוסטון הפנתה אותה לסניף קטן של הבולשת ושם התרשם הסוכן שדיבר עימה כי היא שרויה תחת השפעה של כמות אלכוהול גדולה. הוא לקח את כתובתה ואמר כי יבוא בקרוב לראיין אותה.

שיחת הטלפון הבאה שלה היתה לג'ון. "היא שוב

(המשך בעמוד 32)

אני לא מפחד מנפילות. בנפילה, אתה חושף את עצמך לאמת

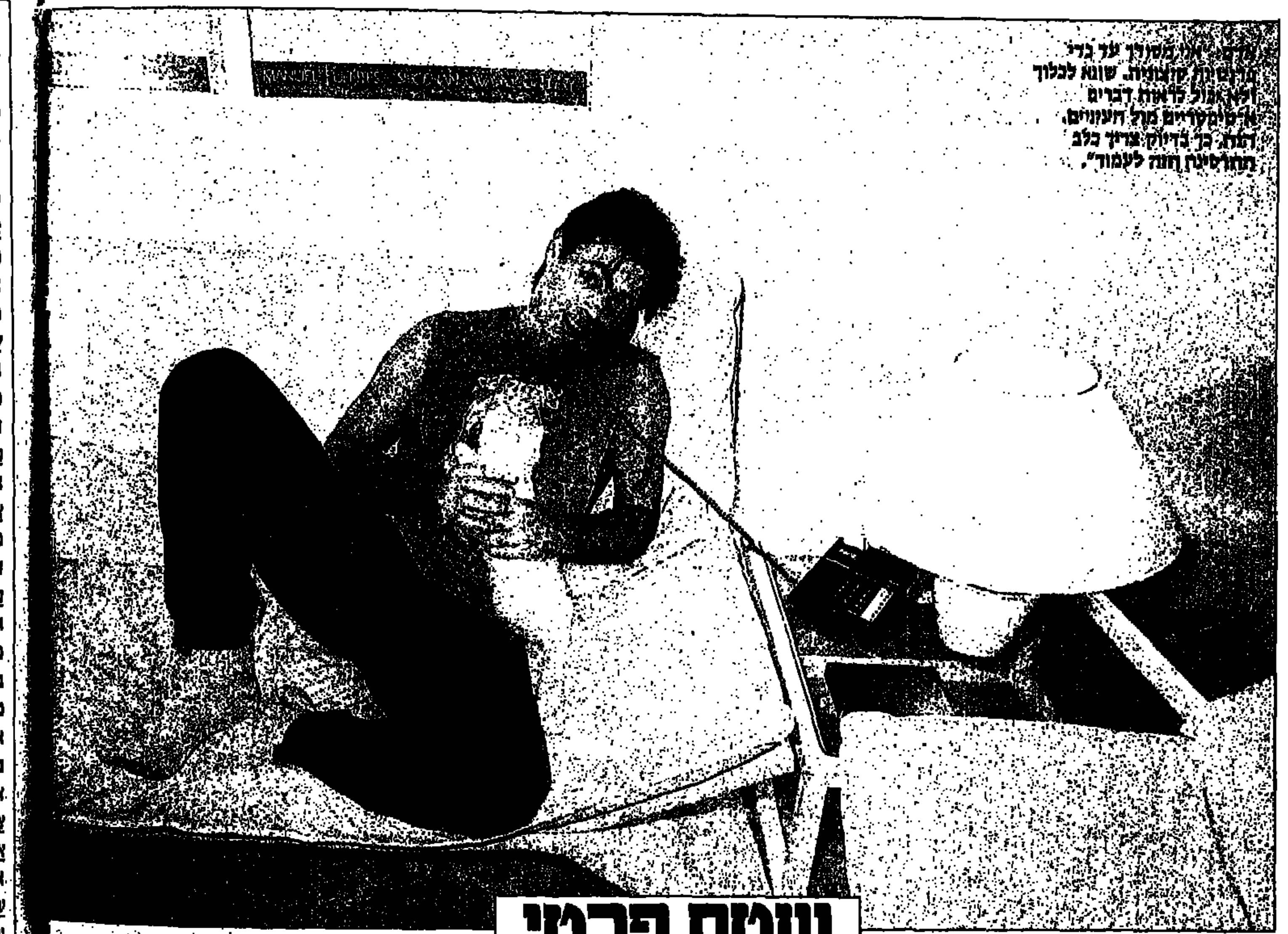

אדם: "אני מסודר עד כדי פרנויות קיצוניות. שונא לכלוך ולא יכול לראות דברים א־סימטריים מול העיניים. הנה, כך בדיוק צריך כלב החרסינה הזה לעמוד".

שטח פרטי

אדם

אדם

זמר

אדם (חיים כהן) נולד ב־1960 בחיפה, למד בביה"ס "רוז" בחיפה וב"בית צבי". שנים מספר הופיע כרקדן (להקת המחול של ההסתדרות ולהקת הבלט של חיפה), עבד כברמן, דיסק־ג'וקי ומלצר ושיחק בתיאטרון לילדים. הקליט שני תקליטים: "סוד" ו"מרחוק לרחוק". בין שאר להיטיו: "אין מוצא", "סוד", "מצטער", "היא רוקדת לבדה". רווק, גר בבית דירות בלב תל־אביב.

לפני חודש קיבלתי במתנה חתולה פרסית. אני קורא לה "טוף" ומדמיין שזה כלב. מאוד הייתי רוצה לגור בבית קטן, עם צפורים מצייצות מעל גג רעפים אדום, קצת דשא וכלב. ניסיתי, אבל זה לא הלך. המעריצים עשו מצור על הדלת. לא היתה לי טיפת פרטיות, רגע שקט. זה הגיע למצבים קיצוניים. פה, בדירה הזאת, בבניין מגורים עם שוער וטלוויזיה פנימית, זה קצת יותר טוב. למרות שלפעמים יש הרגשה של כלוב. אבל כשיוצאים לרחוב, סתם לסנטר, לראות בגדים, אתה לא עם עצמך. תוך דקה זה נהפך להיות טיול מאורגן לילדים ולהורים. אתה חשוף, ואז גם הביקורת העצמית שלך יותר גבוהה, וזה לא נעים, אבל אני משתדל לא לתת לזה להשתלט עלי.

בעבר חייתי חיים הרבה יותר חיצוניים וסוערים, עם בילויים ערב־ערב. אולי בגלל זה עכשיו אין לי צורך היסטרי לצאת לבלות. אני נהנה להיות בבית וידידי הטוב ביותר, אחרי כלב החרסינה שלי, זה הוידאו. וכמובן טלוויזיה. אני אדם שאין לו וטו על שום דבר, אוהב תוכניות כמו "תצפית" ולא מוותר על "מבט שני", מאוד אוהב את הנאיביות של התוכניות לילדים, ואחוז דיבוק "שושלת". זה האילוזיה בהתגלמותה, וכיף להיכנס לזה.

מכיוון שאני הרבה בבית, חשוב לי להרגיש מה שיותר טוב בתוך ארבעת הקירות האלה. אני אדם מסודר עד כדי פרנויות קיצוניות. זה בא לי מהבית, אצל אמי הניקיון זה מאניה אמיתית. ואני שונא לכלוך ולא יכול לראות דברים א־סימטריים מול העיניים. הנה, כך בדיוק צריך כלב החרסינה הזה לעמוד, ופה צריכה להיות תלויה התמונה הזאת ושם הפוסטר.

בחרתי דברים שעובדים עלי מבחינה ויזואלית ומתאימים לדירה, סגנון לא בוטה מדי ולא קיטשי מדי, מכיוון שהדירה הזאת קטנה, הצבעים חייבים להיות כמה שיותר בהירים, כדי שלא ארגיש כמו בתוך קופסת גפרורים. אבל לא רציתי שזה ייראה בית מרקחת, או ליכלכתי פה ושם עם קצת אפורים ושחורים.

כשאני בבית, אני מקשיב הרבה למוסיקה, לא רק כרקע אלא גם כמוקד. ג'אז, מוסיקה כושית, רוק ישראלי ופופ, שזה אמצע הדרך שכולנו משתמשים בו. בקלאסי אני מאזין לסטרווינסקי, מאהלר, הכיוון הזה. ההתעניינות שלי במוסיקה קלאסית התחילה לפני כ־12 שנה, כשראיתי את "חליל הקסם" של ברגמן. הלכתי לסרט בגלל ברגמן אבל פתאום התחלתי להקשיב, וזה עבר עלי, וקניתי את התקליט, וככה לאט לאט, נתפסתי. לא שאני מבין גדול, אבל אני מקשיב ונהנה. יותר מכל מוסיקה אחרת, מוסיקה קלאסית היא כלי נהדר לפיתוח הדמיון. במוסיקה אחרת יש נתונים מאוד ברורים, קווים מוגדרים, טקסט שמכתיב. מוסיקה קלאסית משתנה לפי מצבי הרוח שלך, יש בה איזה רוחב מאוד מרגש.

מדי פעם אני עושה גיחה קצרה לחו"ל, בעיקר ללונדון, יש בעיר הזאת משהו שמהפנט אותי. כשאני מגיע לשם אני מתחיל לחייך, ולא מוריד את החיוך עד שאני עולה חזרה על המטוס. בלונדון אני ממש מוצץ את הזמן, נושם עמוק, מנסה לחיות כל רגע. מסתובב ברחובות, נכנס למוזיאונים, לא כדי שיהיה אחר־כך על מה לדבר עם החבר'ה, ולא בשביל להיות חכם בעיני העולם, אלא בשביל עצמי, לנסות לדעת כמה שאפשר.

כשאני בלונדון, אני מבלה ערב ערב ואחרי־כן חי על זה חודשים. סבב מועדונים כל ערב ולפני זה הצגה, לפעמים גם הצגה אחה"צ. שייקספיר, מחזות מוזיקליים, הפקות קטנות, הכל, אני אוהב את הקסם של התיאטרון מהרגע שאתה נכנס לאולם, התחושה באוויר שהולך לקרות משהו, המתח הטוב הזה. בשבילי, תיאטרון הוא הרבה יותר אישי מקולנוע, הוא מגיע אלי יותר, אני מרגיש אותו יותר באינטימיות, מרגיש את השחקנים. הדברים קורים לך מול העיניים. בארץ כמעט שאינני הולך לתיאטרון, אבל בכל הזדמנות אני הולך למופעים של מחול מודרני. ולא רק תוצרת חוץ. אני משתדל לראות כל תוכנית של להקת בת־שבע שבעיני היא להקה נהדרת, יש בהם איזשהו כוח שאני מאוד אוהב.

בתקופות שאני הרבה בבית, אני נהנה גם לקרוא. כמעט ולא קורא רומנים וגם לא אוהב ספרי מדע בדיוני, למרות שאני פריק של סרטי מדע בדיוני וגם מאמין בקיום הרבה יותר אינטליגנטי מאיתנו. מאוד מעניין אותי לקרוא כל מיני "לא יאומן כי יסופר", ספרים בתחומי הפרה־פסיכולוגיה, גילגול נשמות, קיום מעבר למוות, מימדים נוספים של חיים שלא מודעים להם. זה מסקרן אותי.

מרבית החברים הטובים שלי, הקרובים, הם מהתקופה שלפני השאו־ביזנס. לא החלפתי חברים. אני קשור לאותם אנשים. מה שהשתנה זה הביטוי האקטיבי של החברות. מהות הקשר לא השתנתה אבל אני נפגש איתם פחות. מדברים בטלפון, נפגשים בבתים, אבל לא יוצאים הרבה לבלות. יש דברים אחרים שבאים במקום. הרי אי אפשר לאכול את העוגה ולהשאירה שלמה. ואני מעריך פרופורציות כאלה, יותר הצלחה בקריירה, פחות חיי חברה.

יש לי, כמובן, גם חברים חדשים. אני בוחן ומודד אנשים לפי הדברים הקטנים, של היום־יום. אני טיפוס עם המון חבל. כשאני פוגש אדם חדש, הוא מקבל ממני חוט נורא ארוך, המון מרחב לעשות טעויות ולהיות גם לא כסדר. כמו שאני רוצה שיתייחסו אלי. כשאני מרגיש שמישהו חושב שאני טלית שכולה תכלת, אני טורח להראות לו את כל הזבל שיש בי, כדי שאחר־כך יעריך את הטוב שבי. אני לא מנסה כל הזמן להראות רק את הצד החזק שלי. אני חושב שאלה שמפגינים כל החיים שרירים, הם למעשה החלשים. כשכל הזמן אתה חי מאחורי מסך של 'אני סופאי', בסוף אתה מוצא את עצמך בתוך סרט מצוייר.

לפעמים אני שמח להיות לבד, לא להיות כל הזמן מוקף אנשים, רכוש ציבורי. גם כשאני לבד אני לא בודד. בדידות זה לא פונקציה של מקום או זמן. זה פונקציה של ידיעה. ואני יודע שיש הרבה אנשים שאוהבים אותי.

למעשה אני כל הזמן נסחף עם מה שקורה לי, וכרגע אני מאוד מרוצה עם מה שאני עושה, אבל אני לא מפחד מנפילות. בנפילה, אתה חושף את עצמך לאמת. אני חושב שהתבגרתי כשהתחלתי להתפרסם. קודם לא היתה לי התחייבות המוחלטת לשום דבר. כשאתה מפורסם, עם הזמן אתה לומד לעמוד בהתחייבות שלך, קודם כל לעצמך ואחר־כך לאנשים היושבים באולם, מולך. אתה מרגיש שאתה חייב את זה לאנשים שמשקיעים בך הרבה מאמץ וכסף, ובעיקר לקהל שמאמין בך.

בכל אחד חבויות כל מיני אנרגיות שחלקן הגדול נשאר קבור. אחת הפריבילגיות של אמנים ומבצעים זה היכולת לתת ביטוי לאנרגיות הללו. על הבמה, המון צדדים פנימיים, שביום־יום אתה לא נותן להם ביטוי, נפרקים ויוצאים החוצה. כשאתה עומד על הבמה, יש קהל שדואג כל הזמן להזכיר לך מי אתה, מה אתה ומה אתה צריך לעשות. על הבמה אתה מתמודד עם דברים, מרגיש שאתה צריך לעמוד בהתחייבויות שלך כלפי עצמך וכלפי הקהל ולנסות להיות מקסימום אתה, בלי בלופים. הרי ביום־יום כולנו קצת מורחים, קצת משקרים שקרים לבנים. בשביל לכסות. על הבמה זו שעת אמת נהדרת, אין התחמקות. מבחינת הבמאים, אתה חייב להיות כמה שיותר נטו, כמה שיותר אתה.

ראיינה: נורית ברצקי
צילום: שמואל רחמני

מתי אתה אוהב את עצמך? _כשאני מרגיש שאני על קו המקסימום אמת עם עצמי ועם הסביבה._

מתי קשה לך לסבול את עצמך? _כשאני מאבד פרופורציות. כשאני מתרחק מעצמי ונהפך להיות משהו שאני לא כל־כך אוהב, כתוצאה ממצב מסויים בשטח. משהו שמתרחק ממני אבל בכל אופן נושא את שמי._

אתה אדם חזק? במה? _אני מדיום־דייר. יש לי עליות ונפילות. אני מאמין גם בנפילות._

מה נותן לך הרגשת בטחון? _האמת, גם כשהיא מרה. אני מנסה לא להתפלש בתוך צמר גפן אלוהי._

מה מערער את בטחונך? _סביבה עויינת._

איזו תכונה מאפיינת אותך? _עקשנות._

מה החולשות שלך? _חוסר היכולת להתמודד עם שקרים. אופי לא מספיק חזק להחליט, למשל, להפסיק לעשן ולעמוד בזה._

באיזה מצב אתה שונא להימצא? _מבוכה._

מה מגעיל אותך? _לכלוך, חוסר אסתטיות._

מתי אתה נעלב? _כשאדם שמכיר אותי טוב ויודע בדיוק מה אני, מתריס לעברי דברים שהם ההפך ממה שהוא יודע._

אילו תכונות חשובות לך אצל אחרים? _אינטליגנציה, חכמה, יכולת התמודדות. אני אוהב אנשים חזקים, לא רכיכות._

מה מפחיד אותך אצל אנשים? _חוסר ידיעה וחוסר יציבות._

איזו אישיות אתה מעריץ? _אדם שיכול להנהיג אומה שלמה. אלכסנדר מוקדון, נפוליאון, בן־גוריון._

את מי היית רוצה לפגוש? _את ישו._

מה ישראלי בעיניך? _ישראלי._

במה אתה ישראלי? _בכל הדברים שבהם אני לא אנגלי. פה אני מרגיש הכי בבית._

מה אתה שונא בארץ? _שצריך להתאמץ בשביל לנסוע לחו"ל._

את מי היית רוצה לשחק? _מוני, במחזה של טנסי וויליאמס, "הילד של מוני לא בוכה"._

באיזה אירוע הסטורי היית רוצה להיות נוכח? _בנחיתה הראשונה על הירח._

אילו לא היה עונש, במה היית רוצה לעבור על החוק? _בדברים קטנים כמו עישון במקום ציבורי, וגם להמשיך להופיע אחרי חצות במקומות שהחוק אוסר זאת, ואם אין עונש, אז אולי לפרוץ בנק._

אילו חוקים היית רוצה לשנות? _להרחיב קצת את זכויות הפרט ולהדק יותר את החוק המגן על צנעת הפרט._

על מי צר לך? _על אנשים לא רציונאליים ולא ריאליים החיים בבועה, עד שבאה סיכה ומפוצצת אותה._

את מי אתה מכבד? _אנשים עם רקורד. אנשים שמאמינים בעצמם מספיק כדי להשקיע בעצמם._

למי אתה בז? _לצבועים, לשקרנים ולעלוקות־חברה._

במי אתה מקנא? _באלה שהגיעו לכל מה שאני שואף._

מה מעצבן אותך? _חוסר ריאליות וחוסר צדק, מעמדות, גזענות, התייחסות לפרט לא לפי המרכיב האמיתי שלו, שימוש בכוח, לאו דווקא פיזי._

על מה קשה לך לסלוח? _על שקר._

מה ההצלחה הגדולה שלך? _שאני בן 29 וחי ומאושר עם עצמי ואין לי תלונות אל עצמי._

על מה אתה מתחרט? _שניצלתי את תקופת הנעורים כמעט רק לכיופים, זילזלתי ולא התייחסתי למה שיקרה בעתיד._

מה עוד היית רוצה ללמוד? _פסיכולוגיה._

מה אתה אוהב לקנות? _מוצרי חשמל._

מה היית עושה במליון דולר? _מבזבז תוך חצי שנה. לצערי, יש לי חורים עצומים בכף היד._

מה רצית להיות בילדותך? _רופא._

מהו זכרון הילדות החזק שלך? _שתי הקרחות הקטנות שהיו לי בראש בעקבות דלקת כליות._

איזה ספר השפיע עליך בנעוריך? _"כמעיין המתגבר" ו"הנסיך הקטן"._

איזו החלטה נועזת קיבלת בחייך? _לעזוב את התיאטרון ולהחליט שאני זמר._

מה מניע אותך? _שאיפה למקסימום שלמות בכל התחומים._

במה אתה אוהב לגעת? _בדברים רכים._

מתי בעיניך אשה יפה? _אשה חזקה._

על מה אתה צריך עדיין להאבק? _על ההכרה שאני לא בהכרח היפה והקיטש ולא בהכרח רק זמר לילדות._

מה אתה רוצה להיות כשתגדל? _אדם._

ריגול. עסק משפחתי

(המשך מעמוד 29)

התקשרה ואיימה כרגיל"... כתב ג'ון לבנו שעל הנימיץ. אגב, ברברה לא ידעה שג'ון גייס את בנה וכי בהסגירה את ג'ון היא גם מפלילה את מייקל. גם לאח, ארתור, סיפרה ברברה שהיא הולכת להסגיר את ג'ון. ארתור לא התרגש, אך בכל זאת העביר את המידע לג'ון, שהתייחס לעניין בביטול. "היא שוב מאיימת", אמר.

איש הפ.בי.איי. וולטר פרייס ניסה פעמיים ליצור קשר עם ברברה. ב־29 נובמבר הצליח לתפוס אותה בדירתה. פרייס, איש חקירות ותיק התרשם רע מאוד מברברה. היה ברור כי היא שתויה, זעמה נגד ג'ון בלט בכל משפט שאמרה, והוא תהה אם חבר מושבעים יתייחס בכלל לאשמות ממקור כזה. הבת לורה שוחחה עם פרייס אך התחמקה מתשובות ישירות. הדו"ח שכתב, תיק ווקר, נגנז בארכיון.

משרדים נפתיים של הפ.בי.איי. מרווחים למטה האזורי פעם בארבעה חודשים. באביב 1985 דיווח פרייס על שיחתו עם ברברה ווקר. העתק של הדו"ח נשלח לנורפולק (מקום מגוריו של ווקר) ולמטה בוושינגטון.

במטה עמוס ניירות העבודה והדו"חות, לא שם איש לב לדו"ח של פרייס. בנורפולק, לעומת זאת, עיין הסוכן ג'וזף וולפינגר בדו"ח של פרייס. הוא הגיע מיד למסקנה כי עקרת בית משועממת, ואפילו אלכוהוליסטית, השואפת לנקום בבעלה לשעבר, לא יכולה לדעת כל כך הרבה על טכניקות ריגול רק מקריאת ספרים. הוא, וכן זוגו רוברט האנטר החליטו

"אני מעוניין לברר אפשרויות למכור לבריה"מ מסמכים מסווגים של ממשלת ארה"ב", אמר ווקר לאיש בשגרירות הרוסית. "אני רוצה חוזה לכל החיים"

לברוק העניין מבראשית. הם ראיינו את לורה, והשיגו את הסכמתה להעיד נגד אביה. לורה גם הסכימה ב־25 במארס 1985 לטלפן לאביה, להעלות את נושא הריגול ולאפשר לבולשת להקליט השיחה. עתה היה לבולשת חומר מוצק שהוצג לפני שופט. השופט אישר לבולשת לצותת לטלפון של ווקר. ימים ספורים אחר כך העלו אנשי הבולשת את הסברה שיש קשר בין ווקר ו"דוס" מסאן פרנסיסקו. הורדת המסך על הרשת של ווקר היתה עתה עניין של זמן בלבד.

ג'ון ווקר נעצר במלון על יד וושינגטון. בנו מייקל נעצר על סיפון הנימיץ, כאשר זו עגנה בנמל חיפה. ארתור ווקר וג'רי ויטוורת' נעצרו בבתיהם. בחיפוש בביתו של ויטוורת' התרימו הסוכנים תקליטוני מחשב שכללו את ההתכתבות בינו ובין ווקר. אשתו של ויטוורת' תטען מאוחר יותר כי בין התקליטונים המוחרמים היה גם תקליטון שכלל את עבודת הדוקטוראט שלה בתזונה...

פרסום המעצר גרם להלם בקהילת המודיעין בארה"ב. שנים ארוכות הגבילו האמריקאים את שיתוף הפעולה המודיעיני עם האנגלים, בטענה שהשירותים הבריטים רוחשים "חפרפרות" סובייטיות, ולפתע התברר להם שקרוב לעשרים שנה היו הסובייטים מרושתים על תנועות הצי האמריקני. "מה קרה לפטריוטיות", זעקו כותרות העתונים כשהתברר שכל הרשת פעלה ממניעים כספיים בלבד.

ארתור ווקר נידון למאסר עולם ו־250 אלף דולר קנס. על ג'רי ויטוורת' גזר בית המשפט 365 שנות מאסר, קנס של 410 אלף דולר וזכות לערער על גזר הדין כאשר יגיע לגיל 107.

ג'ון ווקר לא האמין שיגיע לבית הסוהר. הוא היה משוכנע שבמקרה של חשיפה יעריף הפ.ב.איי. להזין באמצעותו מידע כוזב לרוסים. תקוותו נכזבה והוא הועמד למשפט. על מנת להגן על בנו, חתם על עיסקה עם התביעה. הוא הודה בכל ההאשמות, נדון לפעמיים מאסר עולם בעונש חופף ועוד 100 שנות מעצר. נשמע מרשים, אך בלשון משפטית הכוונה היא שכעבור עשר שנים בכלא יוכל לקבל חנינה. מייקל הורשע ונידון לפעמיים 25 שנה ועוד שלוש תקופות מאסר חופפות של 10 שנים, כשהשורה התחתונה היא שכעבור שמונה שנים יוכל לקבל חנינה.

מפעיליו הרוסים של ווקר זכו לעיטורים ולהעלאות בדרגה על חלקם במבצע המודיעיני המוצלח ביותר של בריה"מ, לפחות מאלה שנחשפו, בעשרים השנים האחרונות.

אגב, צי ארה"ב משה את שרידי הצוללת הגרעינית סקורפיון ובבדיקה נקבע מעל לכל ספק שהצוללת אבדה כתוצאה מתאונה בחדר הטורפדו שגרמה לפיצוץ ראשי הנפץ. לפחות באסון הזה לא היה ווקר מעורב.

גד שמרון

הנזק

עד כמה חמורה היתה פגיעתה של רשת ווקר? הצי האמריקני ניסה להמעיט בגודל הנזק וטען כי מדובר "בנזק גדול, אך לא כזה שדורש שידוד מערכות". קספר ויינברגר הסתפק גם הוא בציון העובדה שנגרם נזק חמור מאוד. סגנו, ריצ'ארד פרל, היה כבר יותר ספציפי. הוא קבע כי "רשת הריגול של ג'ון ווקר איפשרה לסובייטים לצמצם את הפער הטכנולוגי עם המערב מעשר לשלוש שנים".

מומחי ביון עצמאים טענו כי ווקר ובני משפחתו סיכנו ישירות את בטחון ארה"ב. להערכתם, המידע שסיפקה הרשת של ווקר לסובייטים נתנה בידיהם כלים למנוע מהצי האמריקני לפעול ביעילות בעת מלחמה, לעקוב ולשבש שדרים מבצעיים ולאתר במהירות צוללות גרעיניות של ארה"ב.

מדיווחים שהתפרסמו בשנים האחרונות בעתונות זרה עולה כי הסובייטים יישמו היטב את החומר שקיבלו מווקר. ממידע זה התברר להם כי הצי האמריקני הצליח בעבודת מחקר מאומצת שנמשכה שנים לחבר "קלסתרון" של הצי האדום, שזיהה כל צוללת סובייטית על פי רעש המדחפים שלה. הצוללות הסובייטיות מצויידות בשני מדחפים, בניגוד לאמריקניות המונעות בכוח מדחף אחד, שקט. החלפת יחידת ההנעה בכל הצוללות הסובייטיות היתה מבצע יקר ובלתי אפשרי. את הפתרון לבעיה מצאו הסובייטים במערב... הם פנו לחברת "טושיבה" היפנית וחברת "קונגסברג" הנורבגית והזמינו אצלם מדחפים משוכללים, שקטים. החברות המערביות התעלמו מהוראות האוסרות למכור מידע מתקדם כזה לבריה"מ והתוצאות נשמעו, או יותר נכון לא נשמעו יותר, במימי האוקיינוסים. עתוני סקנדינוויה דיווחו בקיץ 1987 כי המיקרופונים של נאט"ו ושל צי ארה"ב לא קולטים יותר את הצוללות הסובייטיות. עתונים אלה ציינו מיד כי הצעד הסובייטי נבע מהמידע שקיבלו הרוסים מווקר.

השיפת ווקר גרמה גם לשידוד מערכות בתחום בטחון השדה במימסד הבטחוני האמריקני. להדהמתם גילו האמריקנים כי קצין כמו ווקר, שישב במרכז העצבים של הצי, חדר המבצעים, עבר תחקיר בטחוני אחד ויחיד בכל הקריירה שלו. חשיפת רשת מרגלים בהיקף כזה, שפעלה אך ורק ממניעים חומריים, הראתה שחיפוש אחרי בעלי נטיות "שמאלניות" בקהילת הבטחון לא נותן תשובה לבעיית העברת מידע מארה"ב למזרח.

עוד הסתבר כי 4.2 מיליון אמריקנים מחזיקים בסיווג בטחוני המאפשר להם גישה למידע המוגדר כ"סודי ביותר", שפע מידע מופיע במקורות גלויים, והאינפלציה בבעלי הסיווג הבטחוני מקלה על הרוסים להגיע למקורות הסויים. מאז 1986 קבוצת חיר המחלקת אישורים, אך אין ספק כי עוד מספר רשתות עובדות בהצלחה בימים אלה ממש.

אין דיאטות שמחות

(המשך מעמוד 13)

עם מעט מאוד שומן, ודאי בלי שומן מן החי, אבל טעים ומוגש יפה. במסעדות המפוארות ביותר בקליפורניה מגישים היום כמויות קטנות מאוד של אוכל, אבל במנות שנראות נהדר והן מאוד טעימות. כולם אוכלים מעט. כשמישהו אוכל כמויות גדולות, מסתכלים עליו כעל חריג. אין ספק שחל מהפך עצום במחשבה על אוכל. וכאן גם נכנסת הפסטה. מדובר על פסטה בכמויות מוגבלות, עם רטבים לא משמינים, ועשויה בצורה נכונה. הפסטה היא דלת שומן, מקור טוב לחלבונים, מכילה שמונה מתוך החומצות האמיניות החיוניות, וכן ויטמינים, מינרלים ופחמימות מורכבות. אם אחרי כל זה היא גם טעימה ומשביעה, מה צריך יותר?".

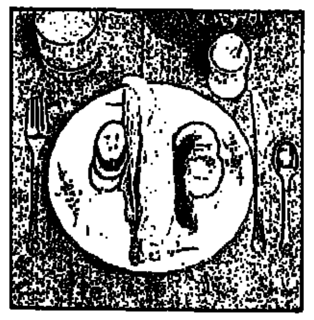

"אחד ההבדלים המרכזיים בין רזים לשמנים נעוץ בכך שאנשים רזים לא חוטפים בין הארוחות. אין להם צורך בזה".

ד"ר ציון זינגר הוא רופא כללי, מומחה לאקופונקטורה ולתזונה. יחד עם פסיכולוגים, דיאטנים, רופאים וכירופרקטים הוא פיתח שיטת דיאטה המכונה "בריאות 2000". בהתאם לעקרונות השיטה לא מגבילים את האדם בכמויות, לא סופרים קלוריות. הדיאטה דלה מאוד בשומן, ולעומת זה מותר למשתמש בה לאכול דברי מאפה מחיטה מלאה ללא הגבלה, וכך גם תפוחי־אדמה – בתנאי שהם מבושלים או אפויים בתנור. גם הירקות כאן לא מוגבלים, ופירות מותר עד שישה ביום.

דיאטת האלפיים היא רק דוגמה נוספת למגמות החדשות בתחום הבלתי־נדלה הזה, מאלה שימשיכו לצבור תאוצה אדירה גם בשנים הקרובות. פתאום מתברר שדייסות, למשל, אלה שפעם חשבנו שמשמינים רק מלהריח אותן, הן אלמנטים חיוניים וטובים בדיאטות – אם לא מוסיפים להן סוכר וחמאה... רות קרייצר אומרת שכוס מיץ אשכוליות שווה בכמות הקלוריות שבה לכוס תה עם שבע כפיות סוכר. שבצלחת סלט גדולה עם כפית שמן יש אותו מספר קלוריות שיש בשתי פרוסות לחם. יש להניח שהמשוגעים לדיאטות יאכלו יותר ויותר דברי־מאפה מחיטה מלאה, ופחות ופחות לבן וגבינה כחושה. ארוחת צהרים של אדם בדיאטה תכיל צלחת מלאה תפוחי־אדמה, מעט מאוד בשר, פה ושם חתיכת עוף, פסטות למיניהן, אורז מלא, קטניות.

ועדיין נשארה ללא פתרון שאלת השאלות: מדוע כשאנחנו אוכלים סלט ומרק ירקות אנחנו מרזים, וכשאנחנו אוכלים לחם בלי הגבלה, אפילו זה לחם מחיטה מלאה – אנחנו משמינים. יכול להיות שהקלוריות לא קוראות את הספרים הנכונים?

יעל פז־מלמד

מתחדשים בחמי טבריה

הכל חדש עכשיו בחמי טבריה. בקיץ האחרון הספיקו להשלים שם עבודה של שנתיים: הרסו את הישן, שיפצו, בנו, ולאחרונה חנכו מתקן חדש ונוח, שמקנה למערך הטיפולים בחמי טבריה מימד חדש. נוהרים לשם, לטיפולים וטבילה, בעיקר מי שסובלים מכאבי גב, כאבים ראומטיים, פרקים, גפיים ועוד. מחקרים מדעיים: "תוצאות הטיפולים מצויינות. גם מבריאים, גם מהנים".

מאת גד בירון / תדמית

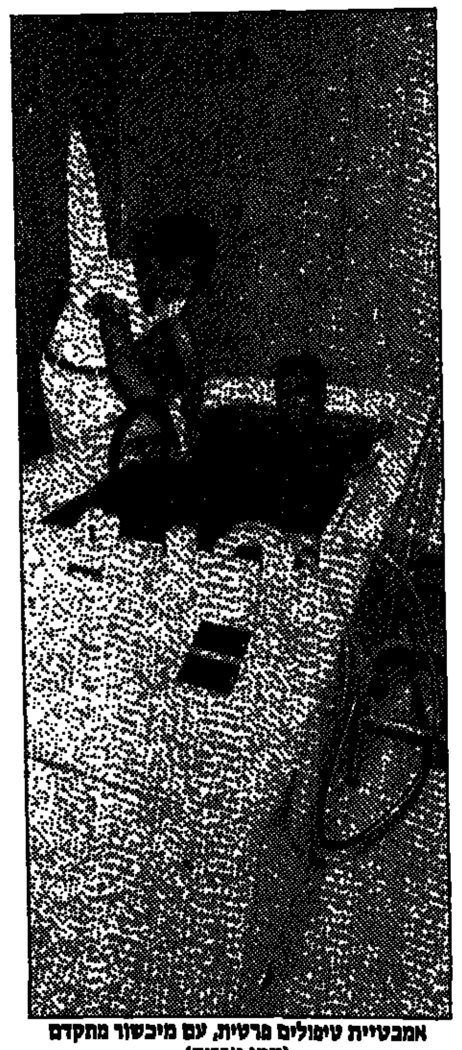

אמבטיית טיפולים פרטית, עם מיכשור מתקדם (חמי טבריה)

לחשוב על טבריה, על כנרת מקסימה, על עיר עם מסורת עשירה, זה גם לחזור אלפי שנים אחורה, לימים שגילו שם את מה שהיום קרוי "חמי טבריה". בשנות החמישים בנתה חברת "חמי טבריה" את מיבני מרחצאות הטיפולים ובהם מתקנים משוכללים. מתקנים אלה משכו אליהם המונים, בעיקר אנשים הסובלים מבעיות גב, בעיות ראומטיות, פרקים וגפיים. במשך השנים התיישנו המתקנים ונתקבלה החלטה בחברה שהגיע הזמן לחידושים. בימים אלה, לאחר קיץ אינטנסיבי, הספיקו להשלים שם עבודה של שנתיים וסיימו את עבודות השיפוץ והבינוי מחדש של מרחצאות המרפא רמב"ם, כולל מתקנים וציוד חדיש, המעניקים למתרפא את מיטב השכלולים בתחום מרחצאות המרפא.

יש המעריכים ששמונים אחוז מאוכלוסיית העולם כלולים בקטגוריה של סובלים מכאבי גב. מי שניסה למצוא מזור לכאביו בדרכים קונבנציונליות – תרופות או התעמלויות שונות – יודע את השפעתן המוגבלת, שלא לדבר על תופעות לוואי לא נעימות לעיתים קרובות.

איך למנוע כאבים בעתיד?

מערכת הטיפולים בחמי טבריה, המבוססת בעיקרה על טיפול במים מינרליים בטמפרטורות שונות ובבוץ טיפולי בשילוב של ציוד מודרני וטכניקות משוכללות, מקיפה היום טיפולים בקשת רחבה של בעיות בתחומים של כאבי גב, פרקים, בעיות ראומטיות, דרכי נשימה, כאבי פאנטום, בעיות נוירולוגיות ועוד.

הצד הצעיר של חמי טבריה

לא ניתן לספר על חמי־טבריה בלי להזכיר את האטרקציה החשובה של המקום: "חמי טבריה הצעירה". מתקן זה המצוי על שפת הכנרת, מיועד לנופש ובילוי. מגיעים אליו במטרה לבלות יום או מספר שעות של הנאה. חלק ניכר מן האורחים במקום הם צעירים שיודעים לדרוש ולקבל פינוקים של ממש. הסיסמה הידועה: "חוף שעתיים תרגיש בשמיים" מתבצעת במקום, יום יום, בדרך כלל על־ידי זוגות ומטיילים בצפון, שיודעים לשלב את "חמי טבריה הצעירה" במסלול שלהם.

הם מגיעים להתפנק או לטיפול מונע. לטבול בבריכה התרמאלית המקורה, שחלונותיה הענקיים משקיפים לכנרת, או בבריכה התרמאלית החיצונית, הכוללת ג'אקוזי תת־מימי ומשקיפה לכנרת ולגולן. טבילה בריאה כזו מרגיעה ומשחררת מכאב ולחץ. הכל מכוון להירגע. אפשר לקבל טיפול באמבטיית הרפיה מיוחדת, לשיחרור שרירים כואבים, או עיסוי "יבש", ממעסה מומחה. בחוץ מדשאות ירוקות ומטופחות, כסאות נוח, וחדשה בריכה חיצונית עם מי כנרת מתוקים לילדים. אוכלים במסעדת הדגים הממוזגת. והמחיר עשיר בצמוד – מוזיאון חמי טבריה. זה ריגון צעיר ומפנק וגם טוען מצברים אמיתי.

סדרות טיפול וכיף

כדי להשיג תוצאות טובות בטיפולים בכאבים – גב וראומטיים – ממליצים רופאים על סדרות טיפול בין שבוע לשלושה שבועות – לפי המקרה. למי שמגיעים לסידרת טיפולים כזו, מומלץ לשהות במלון "גני חמת" הסמוך (שהוא חלק מהקומפלקס של חמי טבריה). ואז לשלב בריאות עם נופש אמיתי.

מלון גני חמת, 4 כוכבים בלב גן סובטרופי, חדרים שמשקיפים לנופת הקסום של הכנרת, וגם: נופש פעיל עם מיגוון פעילויות חברתיות ובידור מדי ערב, חוף ים פרטי, רכיבת על סוסים, מחול אירובי, מגרשי טניס, ארוחות טובות והנאה של ממש.

רופאים אחרים יודעים לציין את העובדה החשובה הבאה: שימוש בבריכות הטרמליות בחמי טבריה, תורם גם למניעת הופעת כאבים בעתיד. מסקנה: לא תמיד כדאי לחכות עד שמופיעים כאבים בלתי נסבלים. אפשר למנוע. כל טיפול במקום נקבע, בדרך כלל, על־ידי רופא המשפחה, או רמטולוג, או על־ידי הרופא בחמי טבריה.

הטיפולים נעשים הפעם במבנה ובמתקנים המחודשים: המים התרמאליים נובעים מבטן האדמה בטמפרטורה של 60 מעלות. לצורך הטיפולים מקוררים המים לטמפרטורות הנעות בין 36-39 מעלות. למים העשירים במינרלים, סגולות מרפא מגוונות. המים מאפשרים מתן טיפול, תוך הפחתה משמעותית של הכאבים ואי־הנוחות הכרוכים בטיפול. הטיפולים במים מתבצעים במתקנים שונים: בריכות אמבטיה למיניהן ומתקנים נוספים.

ויש גם "טיפולי בוץ". אנחנו מדברים על בוץ ה"פילומה", שהרכבו המינרלי, הכימי והתרמי בחמי טבריה הוא מן המעולים בעולם. החומר הבוצי נמשח על כל הגוף או על איברים פגועים, ממש "חבישת בוץ". מוליכות החום של הפילומה הינה איטית מאד, ולכן הקרנת החום לגוף נעשית בהדרגה ומאפשרת טיפול בטמפרטורה גבוהה של עד 50 מעלות.

לא כדאי לצאת מהבוץ

כיצד זה פועל? מרכיבי הפילומה מעוררים גירוי בכלי הדם של האיבר הנגוע. זרימת הדם המוגברת גורמת לזירוז קצב חילוף הדם ומסייעת לריפוי יעיל.

סקר שבוצע בנושא זה העלה כי אחרי טיפולים משולבים ב"פילומה", טבילה במים מינרליים ועיסויים רפואיים במרחצאות, הצהירו 40 אחוז מהסובלים ממחלות שיגרוניות שהכאבים והגבלות התנועה שלהם נעלמה 40 אחוז נוספים דיווחו על הקלה רבה, עד כדי ויתור על תרופות.

ואחרי הבוץ מגלים את הטיפולים הפיזיותרפיים לסוגיהם השונים. אלה נעשים על־ידי פיזיותרפיסטים מומחים והם כוללים התעמלות תת־מימית, פיזיותרפיה יבשה (מכשירים), טיפול בקרינה אולטרה־סגולית ואינפרה־אדומה, טיפול אולטרה־סאונד, טיפול אלקטרותרפי ועוד.

העיסוי הרפואי משלים את מעגל הטיפולים מסוג זה והוא נעשה על־ידי מסג'יסטים מקצועיים. הוא משחרר ומרפה שרירים כואבים, מתח ועצבנות.

התפנית במצבם הבריאותי של מטופלים בחמי טבריה ובהרגשתם הכללית, מלמדת שהטיפולים והשהות שם, אינם עניין של לוקסוס. זה פשוט רצוי. ואם גם מגבירים בכך את הסיכוי למנוע בעיות בעתיד – זאת אולי חוכמה. לכל אחד.

יאיר ויצמן. "הוא חייך במין הבעה של 'לי זה לא יקרה'". צילם: מאיר אוולאי

"'יאיר חייך לפני שירה. צרחנו לו, 'יאיר אל תעשה שטויות', 'יאיר תחזיר את האקדח'. וזהו. אבל הוא היה עסוק בעצמו. כל הצעקות וההיסטריה מסביב כאילו לא נגעו לו. הוא היה מנותק לחלוטין".

"בהתחלה חשבנו שיהיה איזה טריק. אבל הוא נפל על הרצפה והתחיל לזרום לו דם מהאוזן. היינו בהלם, עוד חשבנו לרגע שזה קשור בטריק. לא הבנו מה קורה".

"הרגשתי מין תחושת ריקנות כזאת לפתע, לראות את יאיר שוכב על הרצפה כשמנשימים אותו והוא לא מסוגל לזוז... אתה לא תופס שהוא לא יכול לנשום".

משחק מוות

סופשבוע. שמונה נערים ונערות מכונסים בבית בערד, מוסיקה ברקע, והצורך להוכיח גבריות רוחש באוויר: כן או לא יצמידו לרקה אקדח טעון בכדור בודד – וילחצו על ההדק ברולטה רוסית. יאיר ויצמן, בן 17, שיחק – והפסיד. את צרחות האימה ואת ה"לא, לא, לא" הוא לא שמע. גם לא את הבכי אחרי מותו. זה היה משחק, בסך הכל משחק. על החיים – ועל המוות.

מאת אבי מורגנשטרן ורוני סופר

השעון של הסיפור הזה, מתחיל לתקתק למעשה ביום שישי אחר הצהריים, לפני שבועיים. יאיר ויצמן, בן 17 וחצי, מארח כמה חברים בדירת הוריו, שנסעו צפונה לבקר קרובי משפחה. מגיעים כמה חבר'ה מבית הספר ועוד חברים אחרים שלו. יומן ארועים לא מחייב. ריקושטים של זכרונות.

יום שבת, חמש אחר הצהריים. שמים על הפטיפון תקליט של הפינק־פלויד. ברקע נטח זורמת לה הגיטרה של דיוויד גילמור, עם "תמשיך לזרוח יהלום מטורף". והטירוף הזה, יקבל מאוחר יותר מימדים של טרגדיה תחת הכותרת "רולטה רוסית". זה התחיל ממשפט סתמי של ג'ייסון, חבר של יאיר ויצמן, על מציתי "זיפו". אם אפשר להדליק מצית עשר פעמים ברציפות. מציתים כמו אלה שהאמפרי בוגארט הדליק בהם את הסיגריות הנצחיות שלו. אבל האמפרי בוגארט לא שייך לסרט הזה.

שרון וגליה (שמות בדויים), שתי נערות בנות 17 שנכחו באותו טופשבוע קטלני, לא זוכרות בדיוק את ההקשר שבו הועלה הנושא. אחר כך הזכיר ג'ייסון, הבוגר שבחבורה, טריק שהוא מכיר: מכניסים כדור לאקדח, מסובבים את התוף ויורים. "הוא אמר שאתה יכול לירות בעצמך ובמישהו אחר, אבל אף אחד לא נפגע. מין קסם שכזה. לא קורה לאדם שום דבר", אומרת גליה, והמשפט הזה, יכול היה להישאר תלוי באוויר ולהתאייד הלאה. אבל יאיר, קם לרגע מהסלון, הלך לחדר השינה וחזר עם אקדח. אקדח וובלי 0.38, בעל תוף מסתובב. אמר שהאקדח שייך לו ולאביו במשותף.

הוא יצא רגע החוצה וירה לעבר הוואדי. מכאן הכל טס במהירות. עכשיו, בדיעבד, אפשר לנתח מהלכים ברמוט־קונטרול. אבל אז, בדקה או בשתי הדקות האומללות האלו, הסרט פשוט טס קדימה ואף אחד לא יכול היה לעצור אותו. "אחר כך, יאיר הוציא את הכדורים והשאיר רק אחד. ג'ייסון לקח את האקדח וכיוון לראש. התחלנו לצרוח, מה אתם עושים, תפסיקו. ג'ייסון הוריד את האקדח מרקתו ואמר שאין סיכוי שהכדור ייפלט בירייה ראשונה. הוא כיוון לוואדי ולחץ על ההדק, אבל לא נפלט כדור. אז יאיר לקח ממנו את האקדח וכיוון לראש".

שניות אחרונות של יאיר בחיים. זכרונות טריים אבל מקוטעים. פה חיוך, שם מבט, נפילה, כתם דם, פחד, היסטריה, צעקות. הכל מתערבב. "אני זוכרת" אומרת שרון, "הוא חייך לפני שירה. צרחנו לו, 'יאיר אל תעשה שטויות', 'יאיר תחזיר את האקדח'. וזהו. הספקנו לומר שתי מילים, אבל הוא היה עסוק בעצמו. כל הצעקות וההיסטריה מסביב כאילו לא נגעו לו. הוא היה מנותק לחלוטין. חייך במין תחושה של 'לי זה לא יקרה'. הוא היה בן אדם שלא רצה למות, כיוון את האקדח והסתכל עלינו במבט של 'היי, חבר'ה תרגעו, יש לי אומץ לעשות את זה'. הוא לא אמר מילה, אבל ככה נדמה לי שהוא הביט עלינו", משחזרת לעצמה שרון.

עכשיו כשהן חוזרות לסיוט, הדברים יוצאים בקצב איטי. מאוד. פשוט מחפשים את המילים. מין תחושה של מבוכה, וחסר אונים. יש חלל גדול בלב. ריקנות מבהילה. שבוע אחרי, ועדיין ההלם מחלחל. יש ניסיון לחזור לשגרה, ללימודים, לחברים, אבל כל פסק זמן קצר מהמציאות, מחזיר אותן אל אותו סופשבוע קטלני.

שקט. מרכינים ראש. מביטים אחת על השניה. חוזרה לאחר הצהריים של פורענות. טרגדיה שמקופלת בשתי דקות. "הכל התרחש במהירות. אי אפשר לתאר את זה. פתאום אקדח, והוא יורה [illegible] אבל פתאום הוא [illegible] האקדח וירה בראש. בהתחלה חשבנו שיהיה איזה טריק. אבל הוא נפל על הרצפה והתחיל לזרום לו דם מהאוזן. היינו בהלם, עוד חשבנו לרגע שזה קשור בטריק. לא הבנו מה קורה. אחרי שניה וחצי רצנו אליו. שתי בחורות שהיו שם הן מתנדבות במד"א. אחת החלה להנשים אותו". ברקע צרחות. פאניקה. היסטריה. בכי. "אנשים צרחו ומאידך אמרו אחד לשני 'תרגעו יהיה בסדר, אנשים יודעים מה הם עושים ומטפלים בו'. המתנדבת השניה התקשרה למד"א בערד והזמינה אמבולנס."

תוך דקה וחצי האמבולנס היה בביתו של יאיר. דקה וחצי של נצח מבחינתם. האמבולנס היה קצה חוט של תקווה. משהו שיפוצץ להם את חלום הבלהות. "הרגשתי מין תחושת ריקנות כזאת לפתע", אומרת גליה. "פתאום לראות את יאיר שוכב על הרצפה כשמנשימים אותו והוא לא מסוגל לזוז... תמיד הוא היה עוזר לאחרים ואנשים פנו אליו ופתאום הוא כזה... אתה לא יכול לתפוס את זה שהוא לא יכול לנשום. אף אחד לא התמוטט פיסית, אבל כולם צרחו ובכו".

הרופא של מד"א נכנס והחל לטפל ביאיר. במקביל הגיעה המשטרה. הם רצו לעלות איתו לאמבולנס, להיות איתו, אבל לא התירו להם. האמבולנס יצא לכיוון בית החולים. המשטרה לקחה את השבעה לתחנה המקומית וגבתה עדויות. בסביבות אחת אחר חצות הגיעו ההורים. מין משענת שעזרת להתייצב מעט. אפשר לבכות, לפרוק את המראות החוצה. בסך הכל ילדים בני 17.

נוסעים הביתה. כל אחד לחדר שלו. לתוך הוואקום הפרטי. הזכרונות, הרגעים. בלילה הראשון הן לא ישנו. שכבו במיטה. מסתכלים על התקרה. תחושה של שיתוק. רצון להתנתק, להיות לבד. אבל היו גם שיחות עם ההורים שרצו לדעת. להרגיע. להוציא דברים שישבו בחזה.

"ברגעים האלו בבית, אתה חושב רק על יאיר. קודם על מה שקרה, ואחר כך אתה חושב אם בכלל יש לו סיכוי. אם הוא יכול לצאת מזה. דיברנו בינינו אם אנחנו אשמים, אם יכולנו למנוע את הירייה הזו. לא היו רגשי אשם".

"אני", אומרת שרון, "ראיתי את התמונה הזו שהוא לוחץ על ההדק חולפת לפני עשרות פעמים... אף אחד לא אשם, וכולנו אשמים".

יאיר למד בבית ספר אקסטרני בשם "בית הפקיד". הוא הגיע לערד רק השנה. החבר'ה מבית הספר מכירים אותו למעשה רק כשלושה חודשים, אבל בתוך תקופת הזמן הזו כבר הספיקו להבין שמדובר בבחור הברמן, שכייף לבלות ולהיות איתו. גליה נזכרת שהיו נפגשים מידי סופשבוע כמה חברים. פעם אצל יאיר, פעם אצלה, פעם אצל מישהו אחר. מין סבב לא מחייב. חבר'ה בני 17, גיל התבגרות. מקלפים לאט אבל בטוח את הכייף של החיים. יושבים, צוחקים, מעבירים חוויות, שומעים מוסיקה. רוק כבד, דני רובס, פינק פלויד. הן מדגישות, דבר שיחזור שוב ושוב כדי [illegible]

(המשך בעמוד הבא)

האב, יוסי ויצמן ואחת מבנותיו הצעירות "אנחנו משפחה ממוצעת"

(המשך מהעמוד הקודם)
שלא תהינה ספקות, שבמפגשים האלו לא היו סמים, לא אלכוהול, לא אורגיות.

האנשים ברחוב והתקשורת, דיברו בימים שאחרי, על הילולת סמים או אורגיה שהובילה לירייה. חיפשו באובססיביות את הדרך שהובילה לאסון. אבל שרון מרגישה שלא היו דברים כאלו. על אחת מאלה שנכחו בשישישבת יש שמועות שהיא "משתמשת". כלומר לוקחת סמים. במהלך הערב דיברו על זה פה ושם, אבל לא גלשו מעבר. לקראת ערב החלו להכין ארוחת ערב. "דיברנו, שיחקנו משחקים שטותיים כאלו, היו צחוקים. אחר כך ראינו בווידאו סרט של צ'אק נוריס. בלילה, לא הלכנו לישון. שכבנו בסלון ופטפטנו. צחקנו. במהלך הלילה כמה אנשים פרשו הביתה. גם בבוקר. נשארנו שבעה חברה".

הם יודעים שהרחוב הצביע עליהם במין אצבע מאשימה. איך יתכן שהיתה רולטה רוסית והם לא אשמים. אלה בטח פורקי עול, מהרהרים אנשים בינם לבין עצמם. ושרון וגליה, שקיבלו נוק אאוט חסר תקנה באותה שבת כשיאיר לחץ על ההדק, יוצאות החוצה וסופגות עוד נוק אאוט. הפעם מהחברה. בזווית העין מסתכלים עליהם במבט מאשים של מחוללי אורגיות, אלכוהוליסטים. במין מבט מעורב של "תראו מה עשיתם. תתביישו". "כשיצאנו לרחוב, אנשים הסתכלו עלינו כמי שמשתמשים בסמים. באר שבע זה מקום קטן. זרקו לנו כל מיני הערות ברחוב. אמרו לנו, בטח היתה מסיבת סמים ושתיתם ולא ידעתם מה אתם עושים. היתה הרגשה שמאשימים אותנו ובטח יכולנו למנוע את זה. מצד שני, אני יכולה להבין את האנשים האלו. הם לא היו שם וגם אני, אם הייתי נייטראלית, בטח הייתי חושבת שהיה משהו".

ולא יכולתם לעשות כלום?

"אני לא חושבת. תמיד עוברת לי בראש המחשבה שאולי היה חלקיק שניה שיכולנו לעשות משהו, אבל בראיה מפוכחת אי אפשר היה לעשות כלום. אי אפשר להתנפל על בן אדם שמחזיק אקדח. אי אפשר לדעת מה הוא יעשה ברגע שתנסה להוציא את האקדח ממנו. לא חשבתי לקפוץ עליו כי הוא יכול לירות על מישהו, וזה הדבר היחיד שיכולנו אולי לעשות. אבל הכל רץ מהר. אם מישהו היה מנסה להוציא את האקדח, או מישהו אחר היה יכול להיהרג ואז לא היו מאשימים אף אחד".

זו פעם ראשונה שראיתם שיש לו אקדח?

"ידענו שיש לו אקדח בבית. בטיול לאילת הוא בא עם רובה, היה לו רישיון. לא זכור לי שהאקדח היה באירועים קודמים".

איך התמודדתם עם המבטים של החברים בבית ספר, השכנים?

"בהתחלה זה היה קשה. הסטיגמה של מסוממים נדבקה, אבל לאט לאט אתה מספר לחברה הקרובים מה היה שם. שלא היו סמים ולא משקאות חריפים. אבל נשאר בנו כתם. אין עשן בלי אש, ולא משנה שמה שכתבו ואמרו היה שקר אחד גדול. זה נשאר באוויר. תמיד ישאר מעלינו הספק".

ביום ראשון, כלומר למחרת, נסעו לבית החולים. יאיר שכב בטיפול נמרץ, עם חור בראש. הוריו כמובן היו לצידו. גליה ושרון ושאר החברים הגיעו. נכנסו לחדרו, ראו את יאיר החכרמן, האיש שמגניב את כולם, שעוור, שוכב חסר אונים, מחובר לצינורות. ידעו שיאיר הולך ודועך להם. "ישבנו עם ההורים שלו. הם היו ממש בסדר, לא האשימו אותנו. בשלב מסוים קראו להם ברחיפות לבוא פנימה. הבנו שזה הסוף, כי המצב שלו לא יכול היה להשתפר. פשוט כבר לא היה לו מות. ההורים יצאו ואמרו שהכל נגמר".

שקט. עוד פעם העיניים בתוך הרצפה. קול שקט. בלי בכי. "הרגשנו ריקנות. שהלך משהו. לא סתם משהו, אלא משהו טוב. יקר. אחד שלא היה צריך ללכת מאיתנו. בהתחלה לא בכינו. אחרי שעה וחצי התחלנו לבכות. הגיעו חברים מהכתה וחברים שלו. כולם בכו והיתה היסטריה. הלכנו כולם לבית של אחד החברים והתחלנו להעלות זכרונות. סיפרנו עוד פעם לכולם על הרגעים האחרונים. ולאט לאט התחילו לעלות סיפורים על יאיר. איזה בחור נהדר הוא היה".

"אני זוכרת" אומרת שרון, שלמדה איתו באותה כתה, "שנסענו לטיול לאילת, הוא נפצע בראשו מאיזה סלע. ניגש אליו החובש עם מים ורצה לטבול לו את הראש במים שנועדו לשעת חירום. כשיאיר ראה שאלו מים לשעת חירום הוא אמר לחובש, 'עזוב זה בסדר, תשמור את המים האלו למישהו שבאמת יצטרך אותם. אני כבר אסתדר'. הוא דאג לאחרים, התחשב בזולת. תמיד אומרים את זה על מי שמת, אבל אצל יאיר זה היה ככה".

עוד סיפור. "באותו טיול לאחת הבנות נפל תיק במפל גבוה. היה כמעט בלתי אפשרי להגיע לשם. אבל יאיר הלך ובסוף, דרך סלעים וצוקים הגיע אל התיק". ויאיר מסתבר היה גם הרפתקן. הן לא זוכרות מקרים ספציפיים, אבל היו סיפורים שהוא אהב סכנות.

עכשיו, חוזרים למציאות. בית ספר. שיעורים. אבל הכל מתגמר. הכאב עדיין מפרפר חזק בלב. הן לא נפגשו עם יועצים פסיכולוגים למרות ששמעו שהיו בבית הספר. מנסות להתמודד לבד. רק הזמן יכסה לאט אבל בטוח את הכאב, ויטשטש את הזכרונות הטריים. "אתה נזכר ברחוב שהלכת איתו, או במקומות שישבת איתו בבית הספר. כל דבר מזכיר אותו. כל רגע מחכים בכיתה שיאיר יגיע ויכנס, אבל הוא לא יגיע. קשה לעכל את זה. הנה למשל השבוע איזה מורה אמר משהו על רובה, בלי קשר למה שקרה. אבל מיד עלתה לי בראש סיטואציה של יאיר, ורובה ואיך שהוא יורה בעצמו בראש ונופל. ויותר אתה כבר לא בשיעור. אני חושבת שהתקרבנו" מהרהרת בקול רם שרון. "כל החברים התקרבו עכשיו אחד לשני. כולנו מנסים לחזור לשיגרה. אומרים שיהיה בסדר, אבל יודעים שלא יהיה כסדר, וצריך לקבל את זה. זה לא דבר ששוכחים. זה דבר שמשנה את החיים מקצה לקצה".

עכשיו מדברים על דרך להנצחת זכרו של יאיר, שבהרף־עין של איבוד שפיות רגעי, ירה בעצמו. "חייבים לעשות משהו. לא יודעת מה, אבל אסור שהוא ישכח, חייבים להנציח את שמו" אומרת שרון.

גליה נזכרת שלפני כמה ימים קראה ספר ונתקלה במשפט פילוסופי שמקפל בתוכו למעשה את מה שהתרחש בערד. "אל תאמר לי זה לא יקרה, אמור לי זה גם יכול לקרות". גליה אומרת שאולי זה נשמע נדוש, אבל עכשיו המשפט הזה מקבל משמעות אחרת. "גם אני, עד היום אמרתי לי זה לא יקרה, אבל אחרי מה שקרה אי אפשר לדעת מתי ואיך זה יפול עליך".

ובדרך הביתה, מנגן הרדיו בשעת בוקר מוקדמת, את הביטלס. ג'ון לנון, שנורה לפני שמונה שנים, צורח "אושר הוא אקדח חם". בערד, הוא בטח יקבל משמעות אחרת. ■

יערה ואביבית ויצמן, האחיות הקטנות, ליד קברו של יאיר.

מתגרים בגורל

ביום ראשון האחרון, נקבצו עשרות מכרים וחברים בבית העלמין הקטן בערד. ימימה ויצמן, גננת בת 42, הניחה על קבר בנה יאיר את בגדי העבודה הכחולים שהיו אהובים עליו. ומחתה דמעות.

האב יוסי ויצמן, מחסנאי בן 42 במפעלי ים המלח, חיבק את כתפי אשתו. את פניו עיטרו זיפי זקן בן שבוע. הוא נעץ מבט משמים בקבר. האחות הבכירה, יעלה, נתמכה בידי בעלה דני. שתי האחיות הצעירות, יערה, בת תשע וחצי ואביבית, בת שמונה, הסתובבו מאחורי הקהל, קולטות לא־קולטות את גודל האסון. המשפחה עמדה רגעים ארוכים אחר תום טקס גמר השבעה, בוהה בערימת העפר מתחתיה טמונה גופת בנם. אחר כך הלכו הביתה וצפו בצילומי וידאו, בהם נראה יאיר העליז ומלא החיים מבזז בשמחות משפחתיות.

"אקדח הזובלי נמצא ברשותי כבר 18 שנה", סיפר יוסי, יושב על קצה מיטתו של יאיר, בחדר הקטן מעוטר בפוסטרים וכרזות מפ"ם. "פעם עבדתי כעצמאי והסתובבתי הרבה בין שבטי הבדווים באיזור. נזקקתי לאקדח לבטחוני. אבל, מהרגע שהתחלתי לעבוד בים המלח, לא היה לי צורך בו, והוא היה נעול בקופסה בארון. התחמושת היתה מונחת במגירה מרוחקת, בנפרד. יאיר היה מודע לסכנות שבשימוש בנשק וסמכתי עליו. לא פעם ולא פעמיים הדגשתי בפניו את הסכנה הזו. מאז שהיה ילד קטן, הירבה להסתובב ולטייל איתי, ואף השתתף עימי מידי פעם בצייד. אני לא מדבר כבר על זה, שיאיר השתתף במטווחים של המשמר האזרחי וכמתנדב במגן דוד אדום, הכיר היטב את קטלניותו של כלי הנשק. סמכתי עליו", אומר יוסי.

"המשפחה שלנו היא משפחה ממוצעת, חווה את המציאות בישראל", הוא מנסה להסביר את מניעי בנו שנקלע למשחק הקטלני. "האנשים חיים כאן במתח בטחוני, יומיומי, יותר מכל מדינה אחרת בעולם. הנוער שומע כל יום בחדשות שזה נהרג ואחר נפצע וחוזר חלילה. זה מכניס אותם למתח, לאי שקט. במצב הבטחוני בארץ, כמעט לכל נער יש נגישות לנשק וזאת, לצערי, התוצאה. קח את הנתון הזה וצרף לו את הנסיבות בהם קרה המקרה, של חבורת בנים ובנות צעירים היוצרים גירוי סביבתי להוכחת גבריות, וקבל את המתכון לאסון", הוא אומר.

"יאיר היה ילד חיובי, עם ראש גדול על הכתפיים", אומרת לאחר השבעה האם ימימה. "מגיל צעיר מאוד היה דמות דומיננטית בחברה, ודאג תמיד להיות במרכז העניינים. הוא היה גם ילד שובב שאהב להתנסות בכל. הוא שנא מרות ומסגרות, אך עם זאת היה נער טוב לב שעזר לכולם. שמחת הבית והמשפחה. אחרי מה שקרה, אני אומרת לכל אם שתיזהר, שזה יכול לקרות גם לילדים הטובים. שאף אחד לא יחשוב שלו זה לא יקרה. לא החסרנו דבר בחינוך של יאיר. נדמה לי שלא יכולנו לעשות משהו, על מנת למנוע את המכה הקשה הזאת", היא אומרת, מתקשה לנסח את הדברים בבהירות.

"תראה למשל את נושא תאונות הדרכים", אומר יוסי. "כל נהג בארץ מודע לסכנה בכבישים. אבל, כשהוא יושב מאחרי ההגה, הוא נוהג כמו משוגע. מחפש את סף הגורל. אומרים, לי זה לא יקרה. ככה זה גם עם הנשק ואולי זה מה שקרה לבן שלי. יודעים את הסכנה ומתעלמים ממנה. משחקים בגורל".

לאכול בחוץ

ויפה ים המים וטובים הדגים בחורף

מיבחר דגים אצל שאול בבת־ים. מכל שמעלה חרשת (צילום: שמואל רחמני).

סוף סוף בא החורף. הים החליף את גווניו. טמפרטורות המים ירדו. היו כמה סערות בריאות – ויש יותר דגים ברשת. ואם אתם רוצים לדעת מה נשמע ברשת, יש מה כתובות לברר את העניין. אחת מהן אצל שאול הדייג, שהוא עכשיו יותר מסעדן מאשר דייג, אבל עדיין בעניינים של הים.

המסעדה של שאול הדייג נמצאת בבת־ים (רחוב הים 2), בחלק הצפוני של הטיילת. מיבנה חדש. הכל נקי ומבהיק. אגף המקררים שלו ניצב בתוך המסעדה ודרך דלתות הזכוכית שלו אתה יכול לראות חלק מן ההיצע – דגים מכל המינים, ביניהם לוקוס ענקי אותו פורסים לפרוסות, מטגנים ומגישים לך כ"סטייק לוקוס". אתה יושב בתוך המסעדה ורואה דרך השימשה הגדולה את הים הגדול.

אם אתה בא בשעה שאין לחץ, שאול יספר לך ברצון מה קורה עכשיו בים. קח איזה ערק עם מים קרים. זה משפר את השמיעה, ואת התיאבון. שלא תדאג, יחד עם הערק מביאים לשולחן מגש ענקי ועליו איזה תריסר צלחות עם המטעמים של המקום. תבחר מה שבא לך, אבל תשתדל שיהיו שם פרוסות ארוכות מטוגנות של קישוא. אלה מצויות על צלחת אחת עם פרוסות ארוכות מטוגנות של חציל. נראה כמעט אותו דבר. החציל נהדר גמור. אבל הקישוא – שגעון. משהו עדין ואמיתי. ואל תוותר על הפלפלים הירוקים־חריפים שטוגנו בשמן, ולא על קליפות הלימון שבושלו ואחר־כך נכבשו, ולא על מעיכת החצילים שעורבבה עם עגבניות ושאר ירקות.

◆

כן, אז מה נשמע בים. יש דגים יש. קודם כל לוקוסים, שהם "לוקחים" את המחיר הכי טוב. יש אינתיאסים, שהם – כמו הלוקוסים – טובים מאוד לחריימי, אבל צלים יותר. עכשיו הזמן להסתלבט על הלוקוסים, מסביר שאול הדייג, מפני שבחודש ינואר הכמויות שמעלים הדייגים פוחתות והמחירים מתחילים לעלות.

ועכשיו, אחרי שירדו כבר גשמים, יש הרבה מוסארים, אומר שאול הדייג מתוך של קורת־רוח. וחסילונים גם כן יש בשפע. בקיץ, יסביר לך שאול, הדייגים שלנו מצליחים להוציא מעט חסילונים. השוק נשאר רעב. פעם היו פותרים את הבעייה בעזרת דייגים מצריים, שהיו מעבירים, בלב ים, את החסילונים שלהם לספינות הישראליות. בגלל האינתיפאדה ה"סחר־הימי" הזה הופסק. וכך, בקיץ האחרון, הגיע מחיר החסילונים (קריסטל) ל־50 שקל הקילו, עכשיו, עם השפע, ירד לכ־30 שקל. הקלאמרי באותו מצב. בקיץ קפצו המחירים עד 50 שקל הקילו. עכשיו הם נעים בין 10 ל־15 שקל.

ובדיוק ברגע שמזכירים את מחיר הקלאמרי מגיעה לשולחננו צלחת שטוחה גדולה ועליה ערימה של קלאמרי מחותך, בהיר־בהיר, עשוי עלא־כייפאק. ואחריו מופיעים החסילונים בחמאה ושום – גדולים, נקיים מגרגר החול האחרון, טעימים. וקשה להתאפק שלא לטבול את הפיתה הטרייה ברוטב הפיקנטי והריחני שבו הם שרויים.

או מה עוד נשמע בים? יש יותר דניסים, שהם קשי תפישה ברשת ובדרך כלל תופשים אותם בצלילה. כל צולל מיומן יכול להעלות 8־7 קילו, אבל זו עבודה קשה ביותר ורבים מבין העוסקים בזה לוקים באוזניהם. ויש, כמובן ברבוניים. וכמו שמתחילים לדבר עליהם, הם מגיעים לשולחננו כשהם עוטרים סביב־סביב, כמו זר חגיגי, דג פארידה מטוגן, מקושט בירקות, ולימונים ששוליהם שוננו בסכין. גם הפארידה וגם הברבוניים עשויים כמו שצריך. בקטע הזה מסביר שאול הדייג כי בהרבה מסעדות מגישים "בננות" ו"ג'רבידות" (שהם דגים נחותים־יחסית) כתחליף לסולטאן־איברהים, שהוא הברבונייה האמיתית. והסועד הממוצע, אללי, אינו מבדיל בין האמיתי לבין התחליף.

עוד כוס ערק ועוד סיפור. קפה שחור וקטן על השולחן. ים ירקרק־אפור וגדול מול העיניים. טובים הדגים בחורף ויפים גלי הים. שאלוהים רק יתן לנו תיאבון ובריאות.

קונכיות ביבשה

פעם היתה שם מסעדה שקראו לה "פונדו". עדיין מגישים בה פונדו, אבל עכשיו קוראים לה "פרנגרל" (רחוב אבן־גבירול 129, ת"א). פעם היתה זו מסעדה כבדת־עיצוב, אפלולית משהו. היום, לאחר מהפך דקורטיבי מוחלט, היא בהירה, קלילת גוונים, נושמת בחיוך מתרצה. "פרנגרל" שייכת לקבוצת המסעדות המומלצות שמעבר לממוצע. התפריט שלה מגוון, מעניין, אינו ניתן להגדרה ברורה חד־משמעית.

"פרנגרל" בצהריים היא בעיקרה מסעדה עיסקית, עם תפריט מיוחד לארוחה אקונומית ומכאן סוג האוכלוסייה – אנשי צווארון לבן העובדים בסביבה ונזקקים לארוחת צהריים שיש בה "קצת יותר" ועדיין משאירה אותם במסגרת תקציבית מתקבלת על הכיס. בפחות מ־20 שקלים אתה יכול "לבנות" לך שם ארוחת צהריים מכובדת, הכוללת ירק ממולא כלשהו או סלטים מהבר, מנה עיקרית ומנת קינוח.

בערב "פרנגרל" היא מסעדה "רצינית" יותר בה כורכים סעודה ובילוי. אז, כמובן, גם המחירים אחרים. בערב אפשר לפתוח ארוחה בביצי שליו עשויות ברוטב חרדל (9 שקלים), בחסילונים מוקרמים בגבינת פרמזן (18 שקלים), וזו רק תחילת הרשימה.

מכאן ניתן לעבור למנות־הביניים (15 שקלים) שכולן על בסיס של קונכיית בצק עלים ממולאה על פי מיטב דמיונו של הטבח. קונכיית הבצק נראית בדיוק, בצורתה ובגודלה, כמו קונכיית ים. ההבדל הוא שאת זו של "פרנגרל" אתה יכול ללעוס ולבלוע בהנאה.

בתפריט מופיעות הקונכיות למיניהן בשם "פינכה". יש פינכת־האיכר, אותה ממלאים בלבבות ארטישוק ופיסות של בשר פסטרמה; ויש פינכת־המלח, אותה מלאים בתרד וכבד־אווז. קונכיות אלו ואחרות טובלות ברוטב בשמל מעושר. נסה אחת מהן. ואם חובב פירות־ים אתה, אל תוותר על קלאמרי שלם המחזיק בחובו פטריות, חסילונים, שקדים, צימוקים ועוד.

אחר־כך עוברים לבשרים ולדגים. המלצה שלנו: אומצת פילה בקר רוסיני – נתח יפה וטוב, מכוסה בפיסות דקות של כבד אווז, עם רוטב מצויין שיש בו פטריות ויין פורטו. וזהי המנה היקרה ביותר בתפריט. מחירה 35 שקלים.

בערבי החורף ניתן להזמין פונדו גבינה או בשר בשמונה צורות שונות. המחיר לסועד נע בין 20 ל־27 שקלים. מנות הקינוח אף הן ברמה גבוהה – החל ממוס השוקולד, דרך מיקפא השקדים וכלה בדבלים השרויות ביין חם. מי שאוהב שטרודל תפוחים חם יקבל אותו עם רוטב וניל וגלידה, כשהוא מכוסה בקצפת. את כל מה שהזכרנו ניתן לקבל גם בצהריים, שלא במסגרת מחירי העיסקה.

"פרנגרל" פתוחה לארוחות צהריים וערב כל ימות השבוע. סגורה בשבת בצהריים. מכבדים בה כרטיסי אשראי של ויזה וישראכרט.

ורק הנסיך נשאר צפרדע

מאת יהודית חנוך

מעצבים אוהבים אותם, שמים אותם בכל תצוגת אופנה, לא רק הגדולים, גם יצרנים מליגה ב' של רובע הבגדים באיזור כלבו שלום. בגדי הערב.

בשבועות הקרובים נראה אותם בחלונות הראווה, נוצצים ומבריקים, מחכים לנשפי חנוכה וסוף השנה האזרחית ושאר שמחות גרנדיוזיות. בגדי הערב של חורף 89' מזכירים את הבגדים של סינדרלה. בגדים של חלומות, של נשפים שלובשים בהם טפטה מרשרשת וקטיפה רכה. בגדים שברגע אחד יעשו את השינוי הגדול ויהפכו ברווזה מצוייה ליפהפית הערב. ומי יודע, אולי יגיע למקום גם נסיך ויהיה לסיפור סוף טוב.

איפה לובשים אצלנו את כל בגדי הערב האלה? מלבד אירועים נוצצים אחדים בפילהרמונית ובהילטון, ערבי החורף המקומיים הם אפורים וחסרי ברק. בתיאטרון, אפילו בבכורות, עדיין מככבים הסוודרים, מקסימום שמלות וחליפות צמר. בדיסקוטקים לובשים ג'ינס, גם במסיבות ובנשפים לא מתלבשים מי יודע מה, חושבים יותר על זה שבגב חשוף יהיה קר מאשר על הזוהר.

הנוצצים והמבריקים נראים בעיקר בשמחות משפחתיות, בחתונות ובבר־מצוות. כשיש חגיגה במשפחה מורידים את היד מהלב ומהכיס, והופכים את החלום לקטיפה וברוקאר וזהב וכסף, מפרקים כסף בלי חשבון על בגד לערב אחד שמגשים את כל החלומות.

אחרי עשור של טשטוש בין בגדי יום לערב, התחילו בחורף שעבר שוב להפריד ביניהם. זה לא רק עניין של אופנה, אלא גם קטע סוציולוגי. לאט לאט חוזרים לסגנון החיים של שנות החמישים, כשהחוקים של מה שלובשים בכל מקום היו ברורים וקבועים. אז היו בגדים שונים ליום ולעבודה, ואחרים לערבים. כשיצאו בערב, התכוננו לאירוע, כמו לחגיגה. גברים לא יכלו להיכנס למסעדה בלי מקטורן ונשים לבשו את השמלה הכי יפה לערב בתיאטרון.

עכשיו זה חוזר, עם השמרנות והרומנטיקה. בחו"ל, אנשים שוב מתלבשים בחגיגיות כשהם יוצאים בערב. בתיאטרון בלונדון ובניו־יורק עוד רואים ג'ינס וסווטשירטים, אבל לאופרה כבר מתלבשים כמו לנשף. וגם לערבים פחות רשמיים לובשים בגדי ערב.

לא רק הדור שעוד זוכר את שנות החמישים משקיע שוב בבגדי ערב. גם אנשים צעירים קלטו את הכיף של להתלבש לקראת אירוע, הבינו שלשנות דקורציה זה כמו להתחפש ולהיכנס למצב רוח שונה. מעצבי־האופנה, נאחזו בשינוי הזה ומרגישים את הקטע של בגדי הערב. החזירו חצאיות ארוכות ומחשופים, אריגים מרשרשים וריקמות נוצצות. הבגדים של איב סאן לוראן, קארל לגרפלד וכריסטיאן לקרואה, שמיועדים לערב בארמון של הרוטשילדים וגם הולכים לשם, מקרינים על כל תעשית האופנה. יש הרבה יותר בגדים נוצצים והדורים, גם בבגדים שכולם יכולים לקנות.

בגדי הערב החדשים הם הרבה שחור, בקטיפה שחזרה למרכז האופנה, בטפטה משיית ומרשרשת, בתחרה סקסית שמכסה את הפלג העליון של הגוף, אבל גם בצמר ובסריגים, שמקושטים ברקמות של דיסקיות פלסטיק קטנות ונוצצות. משלבים חופשי־חופשי, ספורטיבי וזוהר. אפודת צמר שחורה הולכת עם חצאית משי. מכנסיים רחבים שחורים, עם מקטורן קטיפה. את השחור מאירים החורף בצבעים צועקים – ורוד־פוקסיה, כחול דגניות, ירוק אזמרגד, אדום עגבניה.

שחור הוא יפה, אבל בערב, צבעים עליזים הסמוכים לפנים מתאימים יותר. גם לבן ושנהב מככבים בערב, בחולצות סאטן מבהיקות שהולכות עם חליפות שחורות. זהב וכסף עדיין מנצנצים על הבגדים, ברקמות אבל גם במהדורות יותר זולות שמשחזרות את המראה הבארוקי העשיר, באותיות זהב וכסף שמודפסות על חזית שלסוויט שירט עממי. נסיכת האופנה, שמתאימה לכל אירוע היא, שוב השמלה הקטנה השחורה, עם כתפיים חשופות, או רכוסה עד לצוואר, מקטיפה ועד סריג, מוארת בתכשיטים גדולים ומבריקים, מזהב או מכסף. ■

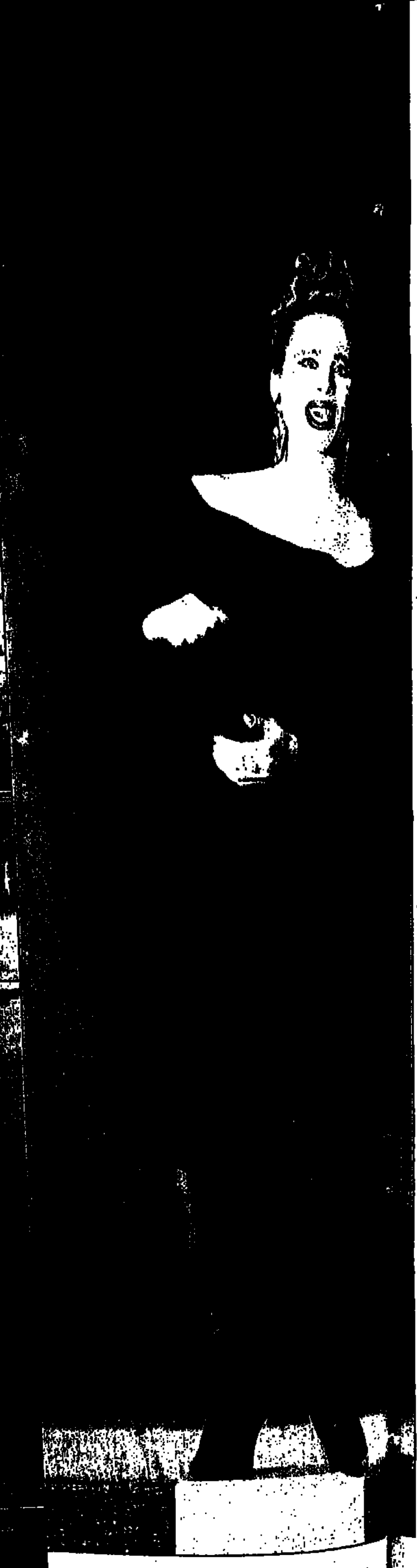

מימין – ורוד שמתניף לפנים והולך טוב עם שחור (מונדי)
במרכז – השחורה הקטנה, חושפת כתפיים, עדיין במרכז העניינים (יהודה דור)
משמאל – סגול ושחור, על טפטה מבהיקה וצמודה (עודד פרוביזור)

שיכורים

משהו:
תוקם מיד ממשלת אחדות לאומית בלי המפלגות הגדולות!

קטע אינסטלטורי חדש

יום סתוו תנועה מעורבלת בעיר גדולה. עקרינית נברוטי מקפץ אל הטלפון ומתקתק עליו את מספר האינסטלטור. תפוס. האיש פולט אנחת יאוש ילללנית, ומעביר לנודניק. חלל החדר מתמלא בקירקורי התייגן האוטומטי וכצלילי השט גורמי־צרבת. מישהו ברירה סמוכה מתאבד ורש. פתאום אות פנוי.

"הלו", צווח האיש, "הלו".

"הלו", נשמע קול בוטח מרמקול הטלפון.

- זה האינסטלטור?
- כן. בבקשה?
- מה שלומך?
- תודה.
- יש לי בעיה. אולי אתה יכול לעזור לי?
- (שקט לאות שיש אישור להמשיך).
- הצינור־כמו־חבל, כאילו, של הטוש במקלחת שלי הלך.
- זה לא בעייה. תחליף.
- ניסיתי. לא הלך לי. קניתי צינור ארוך מדי.
- אין דבר כזה. זה קל, אתה יכול. יש בתוך השקית הוראות.
– אני לא בשביל דברים כאלה. אין לי מפתח שוודי.
– לא צריך, אפשר ביד. זה בסדר, אל תדאג, אתה מסוגל בקלות.
– אתה לא יכול לבוא?
– קשה לי בזמן הקרוב.
– מתי אתה יכול?
– תן לי לראות. עוד חודש, חודש וחצי אולי.
– טוב, בוא נקבע.
– למה מה קרה, מי מת? יותר טוב תצלצל עוד חודש ונראה.
– ואז אולי לא תוכל?
– מה אני אגיד לך? יכול להיות שלא. נסה עוד פעם־פעמיים לתקן בעצמך. יש גם קורסים של משרד העבודה שמכשירים אותך תוך שלושה חודשים בלבד.
– השתגעת? אני לא יכול לחכות שלושה חודשים.
– אני לא חושב שאוכל לבוא לפני זה.
– מה אתה עושה כל היום?
– אתה רואה מה. אני עונה לטלפונים. צריך להסביר לאנשים שאני לא אוכל לבוא.
– למה אתה לא הולך אל האנשים האלה?
– אי אפשר, אין לי רגע זמן. אנשים מצלצלים, צריך לענות באריכות.
– זה נשמע נורא.
– לא מתים מזה. יש אנשים טובים שמוותרים לי, ומנסים להסתדר בעצמם.
– אתה יודע מה? אני באמת אעשה עוד מאמץ ואתקן בעצמי.
– תודה רבה, תודה. הצלת אותי. לפני שאתה סוגר תן לי את הכתובת שלך, אשלח לך מתנה לחגים. זו המדיניות שלנו לגבי קליינטים טובים.
– עזוב, לא צריך... תגיד, זה המצב אצל כל האינסטלטורים?
– יותר גרוע. יש לי חברים אינסטלטורים שעשו מנוי והם משלמים לאנשים בשכונות שלמות סכום חודשי קבוע כדי שלא יקראו להם לתיקונים.

קטע קטן על האנשים שלא כותבים עליהם

קטע קטן־קטן על הגיבורים שלא מזכירים. על האנשים היפים והכואבים ביישובי קו העימות והספר. חלוצים, המכונים משום מה מתנחלים, ניסוי מבדיל משונה. קטע קטן עליהם, אלה שלא משמיעים ולא מצלמים לנו כלום על חייהם במאבק יומם ובשמירת לילם. כלום על מחשבותיהם, גבורותיהם, וזעקותיהם.

•

עוד קטע קטן־קטן על האנשים היקרים, זהב החברה, שלא שומעים עליהם, על הסוהרים ומתקני הכליאה. אנשים שלקחו על עצמם, על גבם ועל כאב ראשם לעשות למען עם ישראל, זאת אומרת למעני ולמען אהובי באופן אישי, את מה שכמעט אף אחד לא מסוגל לעשות בילתם. קטע קטנטן עליהם, שלא שומעים עליהם ולא ישמעו עליהם, על מצוקותיהם, מאבקיהם, קשייהם, ייאושם, גדולתם, והכוונויות הבטן שלהם וחריקות השיניים שלהם. קטע קטן־קטן עליהם.

•

וקטע קטן־קטן על הערבים שאנחנו לא יודעים עליהם כלום, כי רוצים שלא נדע. על הערבים השוחרים שלום, מבועתי אימת רצח. על הערבים שרוצים להמשיך לעבוד עם היהודים אחיהם, ומתחמקים אל מקומות עבודתם תוך כיסוי מספר מכוניותיהם בשקית ניילון שחור. קטע קטן־קטן.

לא לקח הרבה מקום, נכון?

פינת השלולית

מאחורי דלת אדומה היה נסיכה שאף אחד לא יכול להיות שווה את האור הקורן ממנה. בייחוד לא צפרדעים.

ידעה הנסיכה את כללי חיי הנסיכות, ונענתה לנסיכים שביקשו את קירבתה בכל ליבם הנסיכי.

והמשעמם.

שיעמם לה. היא ניסתה, באמת ניסתה, אבל השיעמום אכל אותה, ואז היא פנתה אל הצפרדעים.

יפה ומלאכית היא בוססה בין הצפרדעים שאתם פשוט לא מתארים לעצמכם כמה מכוערים קרים וחלקלקים הם יכולים להיות.

צפרדע אחד היה אחר. וכמה ימים ושעות שהיו להם יחד יצרו די אושר לחיים שלמים בשלולית. טוב בשבילו שהוא חי בשלולית, אבל מה על הנסיכה? כן, מה על הנסיכה?

זה לא סיפור צורק, זה סיפור אהבה.

כל עמודי הפוליטיקה בקיצור

ואחרי התייעצויות אין טעור קרא אליו הרצוג את בוש, והטיל עליו להקים את הממשלה הבאה.

מאיר עוזיאל

אנו סופרים את המלאי... אתם סופרים את הרווח!!! ברהיטי רון ניר צבי

המכירה במפעל בניר צבי
א׳,ב׳,ד׳,ה׳
9.00—19.00
יום ג׳ עד 20.00
יום ו׳ 9.00—13.30

פתוח במוצ"ש עד 22.00
חניה בשפע

כסאות מתקפלים החל מ- 19.99 ש"ח

כסאות תלמיד מסתובבים החל מ- 89.99 ש"ח

כסאות לפינות אוכל החל מ- 49.99 ש"ח

כורסאות טלוויזיה החל מ-399 ש"ח

מיטות נוער החל מ-269 ש"ח

מערכת ישיבה 1+2+3 בבד החל מ-999 ש"ח

מערכת ישיבה 1+2+3 בעור החל מ-2,999 ש"ח

Sealy. סילי 140x190 החל מ-549 ש"ח
פרד"צ פרדייז 140x190 החל מ-399 ש"ח
מפי 140x190 החל מ-299 ש"ח

מבחר חדרי ילדים ונוער, פינות אוכל סלונים
המכירה ליחידים, חנויות, בתי קפה ומוסדות.
המחירים כוללים מע"מ
המלאי מוגבל
פטור ממע"מ לעולים חדשים

רהיטים מתצוגה 20%—50% הנחה

אנו מכבדים ויזה עדיף לקניות בתשלומים ויזה יותר טוב מכסף

רהיטי "רון" בע"מ, מושב ניר צבי (מול צריפין) 08-229546, 240540

שנאת אחים

(המשך מעמוד 8)

עליה הרבה טיפות משלו. האברך – כפי שנתברר לי אחר כך – הוא מן הפעילים בחצר חסידית ידועה.

ועוד תופעה המעידה על אווירת הפחד השוררת בעולם החרדי: רבים מסרבים לדבר עם אדם מבחוץ. אלה שהסכימו להיפגש ולשוחח עימי ביקשו, רובם ככולם, לעתים ממש התחננו, שלא להביא דברים בשמם. "אל תגרום לי צרות", היה נוסח חוזר ונשנה. אני מכיר את הציבור הזה שנים הרבה ולא ידועה לי תקופה שהפחד היה כה רב ותקיף אנשים רבים כל כך כמו בימים אלה. הכוחנות מופעלת גם פנימה. הפחד הוא מפני רדיפה ואלימות. האמת היא, שיותר משהאלימות קיימת – היא מאיימת.

הדברים באים מלמעלה. מה שנאמר ונלחש למעלה עובר מפה לאוזן במהירות הקול. ניתן לחוש בהשפעה המאגית של אדמו"רים וראשי ישיבות – שיש להם היום סמכות גדולה לאין־שיעור מזו של רבנים – בכל הנוגע ליחס החיובי או השלילי אל הזולת. אם, למשל, האדמו"ר מסלונים בירושלים נהג הפעם בנייטראליות כלפי הניצים במחנות החרדים ואף אמר לחסידיו שיצביעו בעד רשימה חרדית (להוציא ש"ס) כרצונם – דיבורם של בני־הישיבה שלו מתון משל בני־ישיבות של גור מזה ושל בעלז מזה.

דוגמה אחרת: עוד בטרם התפרסמו בעתונות החרדית דברי האדמו"ר מבוסטון במועצת גדולי התורה של "אגודת ישראל" ודברי הרב עובדיה יוסף לאנשי ש"ס בדבר הליכה עם הליכוד ולא עם המערך ("המוח אמר מערך, אך הרגש נטה לליכוד, וזה מה שהכריע"), נפלטו אמרות אלה מפי תלמידי ישיבות ויהודי "עמך". זה היה האות שצריך לתמוך בליכוד. ואם הרגש נוטה לליכוד – ממילא הוא מופנה נגד המערך והשמאל. בעצם, אין צורך לכוון את היחס השלילי העמוק כלפי השמאל, שאצל רבים במחנות החרדים הוא ממילא בבחינת "מוקצה מחמת מיאוס".

יש ראשי ישיבות ורבנים המודאגים מהיחס הזה. הם חוששים מפני קרע מוחלט בין החרדים לבין השמאל. "מדובר בציבור גדול, אולי הוא רוב בקרב החילונים, שיש לו שורשים עמוקים בארץ והשפעה רבה על הנעשה בה", אמר לי מנהל ישיבה ליטאית. "מה גם", הוסיף, "שאין לדעת מה יילד יום. אנחנו עוד עלולים לשלם מחיר יקר על שריפת הגשרים". אחד המקורבים לאדמו"ר מבעלזא הביע דעה דומה. אבל דברים אלה – ספק אם הם מגיעים להמוני החרדים, ובמידה שמגיעים ספק גדול יותר אם הם משפיעים.

לא מעטים ביהדות החרדית חשים לאחר הבחירות במצב של "וגילו ברעדה". גיל – בשל ההישג החשוב שבהגברת כוחה של היהדות החרדית; רעדה – מפני העמקת השנאה הפנימית בין המחנות ומפני הגברת השיסוי בציבור החרדי מצד הציבור החילוני. "כאשר בידי נציגי החרדים למחנותיהם יהיו יותר עמדות־כוח, תקציבים ושטחי־פעולה – הקנאה עלולה להיות גדולה יותר והמחלוקת – עמוקה יותר. הקנאה מולידה שנאה", מביע אחד הרבנים את חששותיו. "זה כלפי פנים. וכלפי החילונים – אפשר שמפריזים אצלנו בהסתערות על הכל בבת אחת. זה רק מרגיז ומעורר יצרים אצלם".

התלהטות היצרים במחנות החרדים יוצרת חששות נוספים. אחד מהם נוגע לתנועת החזרה בתשובה. המחלוקות הפנימיות – סבורים לא־מעטים – עלולות אולי לעצור את תהליך החוזרים בתשובה "משום שהדיבורים המכוערים והמעכירים את האווירה בתוכנו נראים ומורגשים גם בחוץ".

החוזרים בתשובה, שבצעדיהם הראשונים נתקבלו בחשדנות, מהווים היום נכס חשוב. הם חוללו שינוי ביהדות החרדית. הם קירבו חרדים להכרת העולם שמחוצה להם בלי לחיות בתוכו. הם – ויותר מהם העולים שבאו מארצות אנגלו־סכסיות, בעיקר ארה"ב – הביאו אל משכנות החרדים הרבה תיחכום והרבה שיטות פעולה המקובלות בעולם החילוני המודרני.

בנו של בעל הבית, בקונדיטוריה הצמודה למסעדה גדליץ בשכונת גאולה, בית ועד לחרדים מכל הזרמים.

"אנו נהנים היום מיתרון לעומת החילונים", אמרה לי אישיות בולטת ביהדות החרדית. "החילונים אולי יודעים עלינו משהו, אבל לא מכירים אותנו. כמה חילונים באים אלינו? גם אלה שבאים – דרך ראייתם היא כשל תיירים. הם רואים בנו אנשים זרים, מוזרים, משונים, תמהוניים, בטלנים, מפגרים, משהו מעולם אחר. אבל אנחנו מכירים אותם היום מכל צדדיהם. לא מהעתונים ולא משמועות ורכילויות. הרבה יידע הביאו לנו החוזרים בתשובה. לרבים בתוכנו יש קשרים הדוקים עם חילונים. אנחנו מבקרים אצלם, באים אליהם, מופיעים בחוגים ובמוסדות שלהם. זה יתרון עצום. זה נותן לנו אפשרות לשנות את שיטות הפעולה שלנו ולהתאימן יותר למציאות כדי להרחיב את השפעתנו ולהגדיל את כוחנו. חלקו של אדם כמו ר' אורי זוהר בהצלחת ש"ס – אדיר ממש. הוא השתמש בטכניקה של החילונים כדי לקרב אנשים לא דתיים לחוגים חרדיים ותורניים ולהצביע עבורם".

•

אך חרף מחלוקות אידיאולוגיות חריפות ושנאות עמוקות, ומעבר להן, יש עניינים שלגביהם מאוחד העולם החרדי ברובו המכריע. החרדים רואים בהם נכסי־צאן־ברזל ומוכנים להיאבק למענם כאיש אחד.

ראש וראשון להם – שמירה על מיבצר הישיבות ועל הלומדים בהן (כלומר, פטור מהשירות בצה"ל). מתנגדים וחסידים וספרדים רואים בכך עיקר־העיקרים. הם מתפארים בגידול מספר הישיבות ותלמידיהן ב־40 השנים האחרונות. היום אין כמעט רחוב ושכונה בירושלים ובבני ברק ללא ישיבה, או כולל. יש איזורים שבהם מצויות שלוש־ארבע ישיבות, אם לא למעלה מזה, ברחוב אחד, או עשר וחמש־עשרה ישיבות בשכונה אחת. ברחבי הארץ אין עיר, עיירה ומושבה ללא ישיבה אחת לפחות.

"בעזרת ה' יש פריצה גדולה ופריסה רחבה", מתהדרים ראשי־ישיבות ואנשי־ציבור. ואמנם, אם בשנת 1948 היו בארץ לא יותר מחמישים ישיבות – מספרן כיום כבר למעלה מ־600. הן מתחלקות באופן שווה בין ליטאים, חסידים וספרדים. מספר תלמידי הישיבות (מגיל 14 ומעלה) – יותר מ־40 אלף. הגידול השנתי הוא ב־1300־1500, ומשנת 1994 יתווספו מדי שנה לפחות 2000 תלמידים. זאת, תודות לילודה הגבוהה אצל החרדים (ממוצע של 4.7 ילדים למשפחה לעומת 1.3 אצל החילונים). מובן מאליו כי בצמוד לריבוי מספר בני הישיבות גדל מספר הפטורים משירות בצה"ל.

"הרבה יידע על החילונים הביאו לנו החוזרים בתשובה. זה נותן לנו אפשרות לשנות את שיטות הפעולה שלנו ולהתאימן יותר למציאות".

עניין שני: חיזוק מוסדות החינוך החרדי לענפיהם ולצורותיהם. מוסדות אלה הם מיבצרים רוחניים, אך המנהיגים החרדים מודים שהם גם כוחניים. "מי שמתחנך בהם יחזק בבחירות בעתיד את מחנות החרדים". שלא כבעבר, החרדים מכל המחנות אינם מסתפקים היום רק במוסדות החינוך הקיימים, אף לא בתוספת תקציבים הניתנים ממקורות ובשמות שונים ומשונים.

העניין השלישי הוא תכליתי. בזמן האחרון חל שינוי מהותי בתפיסתם של רוב המנהיגים הרוחניים והפוליטיים בעולם החרדי. הם מייחסים חשיבות רבה לתכלית כפשוטה. מכאן התביעות הנחרצות שיפקידו בידיהם נציגיהם משרדים כלכליים־חברתיים דוגמת בינוי ושיכון, עבודה ורווחה, מפעל הפיס ועוד. השיכון נראה בעיני הציבור החרדי כדבר ראשון במעלה. "בניית בתים בשביל זוגות צעירים שיקימו משפחות היא יותר חשובה אפילו מחוקים", אומר ההיסטוריון החרדי ר' יעקב גליס, שרוב שנותיו היה פעיל ב"אגודת ישראל" והיום הוא משקיף מן הצד.

ביטוי מוחשי לעמדה זו נותן ר' דוד נחמן בלוי, נכדו של הרב משה בלוי, שהיה מנהיג "אגודת ישראל" במשך יובל שנים. בניגוד לסבו המתנגד ולבנו התומך ברב שך (למגינת לבו) שייך בלוי למחנה החסידים, תוקף בחריפות את הרב שך ורואה בהתנהגותו "עוון שאין חמור ממנו". אך למרות זאת הוא שותף לדעתם של עסקנים מה"אגודה" ו"דגל התורה" כדבר "העוול המשווע שנגרם עד היום לצעירים חרדים בענייני דיור". האיש, בן 55, מפקח בחינוך העצמאי, מכיר את הבעייה אישית כאב ל־15 בנים ובנות וסבא ל־50 נכדים ונכדות, "כן ירבו, בעזרת השם". הוא אומר: "הציבור שלנו משווע לדיור – אם בהשכרה ואם ברכישה". והפוליטיקאים יודו כי בנוסף לכך שמשרד השיכון יפתור בעיות מציקות לציבור שלהם הוא יכול לשמש אבן שואבת לקולות רבים בעתיד.

בימים אלה כבר נערכים דיונים פנימיים מוקדמים בנושא השיכון, ובהם נבחנת גם הצעה לפיה ייקבעו הקדימויות לבניית שיכונים ורמת העזרה הממשלתית למשתכנים לפי מספר הנפשות במשפחה. והרי אצל החרדים כולם, ללא הבדל מחנה ועדה, הילודה גבוהה. נכון, יש בעייה: גם במיגזר הערבי הילודה גבוהה. האם ערבים כיהודים ייהנו מהעדיפויות? אנשי־ציבור חרדים מתחמקים מתשובה. "יש דרכים לטיפול נאות בעניין, ואין להרבות דיבור על כך", אמרה לי אישיות חרדית. "מצאנו סידור להבטחת הכנסה לבני־ישיבות נשואים ואבות לילדים באמצעות גורמים ממשלתיים אחרים, ולא דרך הביטוח הלאומי. בעזרת השם נמצא גם בעניין זה דרך נכונה".

יש עוד כמה דברים יסודיים שלגביהם יש "קונסנסוס חרדי", משותפים למחנה החרדי ברובו, בניגוד למפד"ל, וכמובן מימד, והצד השווה בהם מתבטא בפסוק אחד: התקרבות למדינה, אך לא הזדהות עימה. התקרבות – משמע: השתתפות ממשית יותר בממשלה ובקואליציה. אי־הזדהות – משמע: הכנסת אינה סמכות עליונה. יום העצמאות איננו חג מן הבחינה הדתית (ולכן, תפילת "הלל" אינה כלולה בתפילת אותו יום). הנפת דגל המדינה היא רשות ולא חובה. ומובן מאליו – הלימוד בישיבה דוחה שירות בצה"ל גם בימי מלחמה.

ניתן לסכם את הדברים בפסוק אחד: לאחר הבחירות קיימת בציבור החרדי תחושה של יתר עוצמה – והיא גם מעוררת יצרים, שהבולט בהם הוא יצר השנאה פנימה וחוצה.

לוי יצחק הירושלמי

חיים ואוהבים

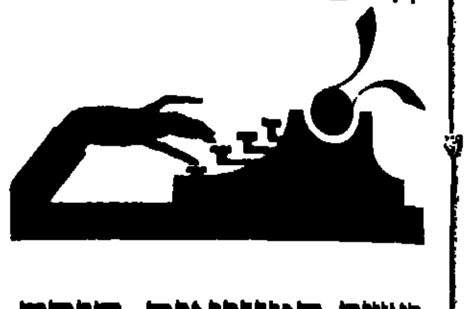

כאשר המציאות חזקה מן המודעות או: במצב הנוכחי

כמעט התפתיתי לפתוח את הקטע הזה במשפט כמו: "אף אחת מן העתונאיות הבכירות ומפיקות הטלוויזיה האמריקנית לא נראתה כבת־דמותה של פיי דאנווי, המפיקה הזוהרת מ'רשת שידור'. מי שהיה נקלע בטעות לכנס שנערך לפני מספר ימים במשכנות שאננים בירושלים היה חושב כי יש לו כאן עניין עם קבוצת מורות". כן, אבל המשפט המתוחכם הזה, גבירתי, הוא לא לעניין, מפני שאת הולכת עכשיו לספר על אירוע הראוי להערכה ובגלל שאת מכניסה לעסק את פיי דאנווי – את נכשלת הלא נכון.

אז מוטב להתחיל אחרת.

את הרוח ששרתה בדיאלוג שהתקיים בין עתונאיות בכירות מארה"ב לבין עתונאיות בכירות ישראליות ב"משכנות שאננים" בירושלים היא אינדיקציה למצב הכללי השורר כיום במקצוע זה – ודי נראה כי עברנו את השלב בו נסתיימו הקיטורים על קיפוח ודחיקת רגליים.

מסמינרים וכנסים של עתונאיות בארץ ובעולם לא נעדרות אף פעם טענות ותלונות על חוסר שוויון. הפעם – כמעט לא היו. כמאמר כמה מן המשתתפות, עתונאיות המכסות קונפליקטים מקומיים ובינלאומיים ובעלות עמדות ניהול בכירות במדיה: הבעייה של אי־שוויון כבר אינה מורגשת. אם "עשית את זה" ואת נשים – מעריכים אותך לפי ההישגים שלך ואת שווה להם. את עסוקה בכיסוי הנושא ולא בזכויותייך. נוצרת רעות עם האנשים שאת יוצאת עמם לעבוד, וזו מכסה על הבדלי המינים.

בין עשר העתונאיות שהוזמנו מחו"ל לדיאלוג ולסיור בישראל (על ידי פרוייקט אינטרצ'יינג ומכון ירושלים לחקר ישראל), ניתן היה למצוא, בין היתר, את בוני אנג'לו, ראש סניף ניו־יורק של שבועון החדשות "טיים", לורל שקלפורד, בעלת טור בעמוד "דעות" של ה"לואיוויל קוריר ז'ורנל", סנדרה [illegible], עורכת־בפועל של ה"טנסי אן", קרולין ווין, מנהלת חדשות טלוויזיה של CBS בסאן־פרנציסקו (מבין 850 תחנות טלוויזיה מסחריות בארה"ב, רק 15 מנוהלות בידי נשים"), ועוד מפיקות בכירות של רשתות טלוויזיה. לגבי עתונאיות אלה, המלה "קיפוח" כבר אינה קיימת. מיקומן העכשווי בסמוך לצמרת נראה בעיניהן טבעי לחלוטין, והן איזכרו בסלחנות את שלבי קידומן. ואם עדיין בכל זאת דל מספרן של הנשים בעמדות בכירות של עריכה וניהול – יש להניח כי במשך 10־20 השנה הבאות יתוקן הפער.

מה שאפיין את הדיאלוג וגם את אופי המשתתפות ואת יציאתן מן הגטו של עיסוק בנושאים נשיים מסורתיים בתקשורת של בית־משפחה – והדבר נראה בעיניהן מובן מאליו. תמר גולן (מ"מעריב", שהוזמנה לכנס מפאריס) עוסקת בכיסוי אירועים בינלאומיים באירופה ובאפריקה, ברברה גוטירץ אחראית על מחלקת הביצוע בתחנת ABC במיאמי, יעל חן עורכת את יומן "השבוע" בליל שבת בטלוויזיה הישראלית – כולן נשמעו כשייכות לדור אשר לא ידע את קשיי הקידום בעבר של הנשים בתקשורת. והיה טוב להיווכח שעלינו כיתה.

לורל שקלפורד מלואיוויל הודתה: "הגעתי למעמדי גם תודות לפמיניזם, ואני פמיניסטית, אלא שיותר איני נוטה לכתוב על ענייני נשים. אבל כאשר דנים בישיבת המערכת בנושאים כמו ענישת אנסים והיתר ההפלות – אני מנסה לשכנע את חברי לטפל בנושאים הללו. אין הם בהכרח הנושאים 'שלי'". בוני אנג'לו מ"טיים" ציינה את ההתקדמות הרבה של נשים בכיסוי חדשות ועיצובן (ראה כיסוי מערכת הבחירות בארה"ב). סוף־סוף לוקחים אותנו ברצינות, סיכמה.

אבל הנה באה יעל חן הישראלית וכמעט הפכה את הקערה על פיה. אל סדנת הדיון "נשים בתפקידי ניהול במדיה" היא הגיעה הישר מן המאבקים שהיתה נאלצת לערוך, יחד עם חבריה בטלוויזיה, נגד מגבלות השידור שהטילה ההנהלה על כיסוי העיירה הפלשתינית באלז'יר. יעל חן כבשה את הקהל בסערה, כמו שאומרים, בדבריה הבוטים: "במחלקת החדשות עובדים אצלנו 65 איש, מהם ארבע נשים. במשך 15 שנות עבודתי בטלוויזיה המצב אינו משתנה. הצטרפו אלינו רק 5–6 איש כך שנכנסו למין סטגנאציה. כמעט בלתי אפשרי להגיע אצלנו לעמדה סמכותית. המערכת נשלטת על ידי גברים, קיימת פוליטיזציה, ואפשרות הקידום שלנו כמעט אינה קיימת".

קריאות מן הקהל: אז מדוע אינך נלחמת?

יעל חן משיבה באי־נחת: "המכשול העיקרי שלי אינו היותי אשה, אלא הרפוטאציה הפוליטית שלי הרודפת אחרי כבר שנים".

בטון קרבי המשיכה חן לרתק בכנותה: "למרות שהייתי רוצה לקדם ענייני נשים לשורה הראשונה של הריווח ב'יומן' – זה בלתי אפשרי במצב הנוכחי בארץ. כשאני מתכננת את ה'יומן' אני נותנת עדיפות לנושא הפוליטי, לנושא הבטחוני ובקושי מוצאת מקום לנושא חברתי. הנושא הראשון במעלה בעינינו הוא כיום המאבק על הדמוקרטיה, ועלינו לדווח על כך ביושר ובאומץ. אני מצטערת, אך מעמד האשה הוא לא הכי חשוב עתה, המציאות הישראלית חזקה מן המודעות שלנו. כאשר עלי להילחם כל השבוע על זכותי לפרסם חומר על הנושא הפלשתיני – בסוף השבוע אין לי כוח לנושא הנשי. בעבורי, זה עיסוק של מותרות".

יעל חן, עורכת חדשות בטלוויזיה הישראלית (בצילום עם חיים יבין, צילם רוחמים ישראלי). הנושא הנשי – מותרות.

האין בכך משום הפניית גב לנשים מצידה של מי שכבר כבשה לעצמה מעמד?

"לא. אני מורגלת בטיעון הנ"ל אבל אני חושבת ביושר על הנושא. שלא כאחרות איני רואה שזה ייפתר בהדרגה במרוצת עשר שנים. תחילה עלינו לפתור את הבעיות החברתיות הגדולות שלנו".

•

בצד הדיאלוג ערכו המשתתפות סיורים בארץ, נפגשו עם אישים מכל גווני הקשת הפוליטית. את קולט אביטל, השגרירה החדשה היוצאת לפורטוגל, פגשו לצהריים ביום עבודתה האחרון בירושלים.

בין המשתתפות עמדה להיות כלולה גם ברברה כהן מוואשינגטון, מפיקת תוכנית היוקרה "פגוש את העתונות" ב־CBS, אלא שברגע האחרון נאלצה לוותר על הנסיעה: כאשר שמעה על הכוונה למזג את תוכניתה עם תוכנית הבוקר הגדולה של CBS ביום א', היא נשארה כדי להילחם על מעמדה. ואין כאן כל אלמנט פמיניסטי. פשוט – קריירה.

מראה הסבתא

גם מודל החיקוי של נשות ארה"ב היא הגברת הראשונה שלהם, ואם השפעת אורח החיים האמריקני על אורח החיים הישראלי תמשיך להיות כפי שהיא כיום (דהיינו חזקה עד חזקה מאוד) – יש להניח שימים קשים מצפים ליצרני צבעי שיער, למנתחים פלאסטיים ולמעצבי אופנה עילית.

ברברה בוש (בצילום של אי.פי.): לא מנסה להיראות צעירה ולא נלחמת בגיל.

מאידך עשוייה דוגמתה של ברברה בוש, רעיית הנשיא הנבחר באמריקה, לחזק את יציבות חיי המשפחה, להאריך את משך חיי הנישואים ולהנחית מכה על תדמיתה של "האשה החדשה", זו בעלת הקריירה העצמאית והלוחמת לשוויון.

ברברה בוש, אשה נשואה במישרה מלאה מזה 43 שנה, אינה טורחת להצעיר את מראה פניה הקמוטים ואינה לוחמת בעובדה שהיא נראית קשישה מבעלה ב־20 שנה. היא גילתה כי באמצעים אחרים ניתן להיות מאושרת וכי מראה צעיר ושיער צבוע אינם ערובה להרמוניה משפחתית. מתכון האושר שלה הוא אי־התערבות בענייני הבעל, וטיפוח החלקה שלה. משהו סטייל תקופה אחרת, טרום 1960, הידועה בארה"ב כ"עשור האשה" או כ"מהפכה הנשית".

ברברה בוש המפזרת סביבה נינוחות לא תיטע נחיתות כאף אשה בעלת מראה ביתי על גבול ההזנחה העצמית. את הקמטים שלה היא הרוויחה ביושר, ואני מצפה יום־יום למאמר החושפני הראשון שלה שישתף את הקוראים בפרטי תלאות חייה. אני מצפה מעתה כי התואר "פרצוף של סבתא" לא יהיה יותר תואר גנאי, כי נשים לא תתביישנה להיראות כמו האמא של הבעל. הרי אם כל זה עבר יפה אצל הגברת הראשונה של האומה האמריקנית – למה שזה לא יעבוד גם בשביל האחרות.

או הסגנון החדש יהיה, ודאי – אל תתערבי במה שאינו בתחום שלך, והתחום הוא מה שהיה התחום של הסבתא שלך: הבית והילדים והנכדים. והעיקר – היי נינוחה ואל תרוצי אחרי קריירה וכן הלאה. ואשר להופעה החיצונית: לבשי בגדים תכליתיים, לא יקרים, הקדישי לאיפור היומי חצי דקה, אל תבזבזי זמן וממון על צביעת שיער השיבה שלך. במקום זה: היי חברה של בעלך. אין נו, באמת. כאן לא ניתנת הרצאה רבת היקף ואוניברסלית על הדרכים לשיפור חיי הנישואים. כאן מדובר בהשלכות חיי הגברת הראשונה על חייהן של הגברת זילברברג או כהן מתל־אביב.

תמר אדיר

השוויצריות חטפו לנו את LOVE LINE

מאת: א. גילור

סדרת הג'ינסנג הסיני – למלחמה מוצלחת בקמטים ולשחזור נעורי העור – זכה להצלחה היסטרית בשוויצריה – ולמחסור בישראל.

מר יוסקה חלאבין, מדען היופי הישראלי, מגיב על שאלות בדבר המחסור הפתאומי במוצרי סדרת LOVE LINE מתוצרת "חלאבין קוסמטיקה": "השוויצריות פשוט חטפו לנו את הכל והן רוצות עוד", כך מסביר מר חלאבין את המחסור הפתאומי.

הביקוש וינק בשוויץ לשיאים חדשים, שאילצו את "חלאבין קוסמטיקה" לשגר משלוחים דחופים לייצוא, כולל עבודה במשמרות נוספות, וכמויות אלה באו על חשבון השוק המקומי, כדי לשמור ולייצב שוק ייצוא חשוב – שהפך בימים אלה לנקודת הפצה לאירופה המערבית.

הביקוש הגיע לרמה גבוהה ביותר, כיוון שיותר ויותר נשים מגלות על עורן את התכונות המופלאות של הסדרה, ומי אינה רוצה להעלים קמטים ולהחזיר לעור את נעוריו? בסדרת LOVE LINE מוצרים לטיפול מקיף: מי פנים לכל סוגי העור, חלב פנים, קרמי לחות, קולגן, הזנת לילה, קרם קומפלקס, קרם לניקוי עמוק, קרם עיניים, קרם צוואר, קרם גוף, קרם ידיים ושמפו נגד קשקשים ולמניעת נשירה.

בשוויץ נמכרת כל הסדרה אך ורק בבתי המרקחת, לאור תכונותיה הרפואיות; בישראל, מבטיח מר חלאבין, נוכל בקרוב מאוד למצוא שוב מלאי מספיק גם עבור האשה הישראלית.

המודעה ש"חטפה" את סדרת LOVE LINE מהשוק הישראלי ושוברת שיאי מכירה בבתי המרקחת של שוויץ.

שורש הג'ינסנג הסיני מכונה "שורש החיים" ומיוחסות לו סגולות מרפא רבות.

הטכנולוגיה של מעבדות חלאבין והיכולת המדעית המאפיינת מפעל זה – הניבה סדרה מושלמת, אשר השוויצרים, הקפדניים ביותר בעולם בנושאי איכות, עדיין המומים מהתוצאות המהירות והממשיות המושגות ע"י השמוש במוצרי הסדרה.
אחרי שבדיקות מחמירות וקבוצות ניסוי הוכיחו מעל לכל ספק, את הצטיינותה של סדרה ייחודית זו, נכנס שיווק הסדרה להילוך גבוה, שמלווה במסע פרסום גדול.

מדור פרסומי

ספרית מעריב

הופיע! חדש!

צמיחה כלכלית
מבט לשנות התשעים

מאת: אמנון נויבך
אפרים צדקה
אסף רזין.

נסיון ראשון של קבוצת כלכלנים להציע תוכנית כלכלית כוללת מתוך כוונה שתאומץ ע"י הממשלה ותצעיד את המשק קדימה.
הספר מיועד לכל המתעניין בבעיות המשק, הכלכלה והחברה.

מחזיקי כרטיסי אשראי ויזה וישראכרט יכולים להזמין בטלפון 03-7528798.

לכב'
ספרית מעריב
רח' החלזון 3 רמת־גן 52522
מצ"ב המחאה ע"ס 15.00 ש"ח עבור צמיחה כלכלית – מבט לשנות התשעים.
שם ______ טל. ______
כתובת ______

ספרים מבית טוב – ספרית מעריב

אסטרולוגיה

כנסת ישראל – דיוקן אסטרולוגי

ממשלות מתחלפות זו בזו. כל ממשלה יש לה האיפיונים שלה, ואין האחת דומה לקודמתה. ממשלה עולה וממשלה יורדת – אך הכנסת לעולם נשארת. לכנסת, כמו לכל מוסד או גוף ציבורי (וכמו לכל מדינה) – אופי משלה, הנקבע על פי תאריך ושעת "לידתה". למרות שקיימת בה תחלופת אנשים מתמדת, היא תשמור על אופיה הבסיסי והייחודי כל עוד תמשיך תתקיים. מבחינה אסטרולוגית, ניתן להתייחס למפת "לידתה" של הכנסת (קרי: הקמתה) כאל הורוסקופ אישיותו של אדם פרטי. רציתי לנתח את הורוסקופ הכנסת, אך כדי לא לחטוא בחוסר אובייקטיביות מסרתי את תאריך הקמתה לאסטרולוגית אחרת מבלי לגלות לה מי ה"רמות" שמסתתרת מאחורי התאריך. את הערותיה אני מביאה כאן:

"טיפוס מסכן! מלא קונפליקטים פנימיים. סובל מפיצול אישיות, כאילו צד אחד שבתוכו מתנגד לצד השני... כאילו יד ימין נאבקת בשמאל. הוא בעל אורינטציה חברתית חזקה ויוצא מכליו כדי לשאת חן. מנסה להיות בסדר, לעמוד בהתחייבויותיו ולעשות מה שצריך. למרבה הצער, הוא לא תמיד מצליח משום שסדר ואחריות אינם החלק החזק ביותר באופיו. הם חלק מהצגה גדולה שנועדה להרשים את הזולת. יתכן שמדי פעם הוא 'מתלבש' על נושא זה או אחר באחריות או במסירות פנאטית, אך לגבי נושאים אחרים המלהיבים אותו פחות הוא מסוגל לפרוק עול לחלוטין.

"במהותו הוא 'בנוי' למתן שרות; אבל במקום להשלים עם עובדה זו, הוא מפתח עליונות מוסרית מזוייפת שלפעמים גובלת בקנאות ובהתנהגות אינפנטילית. הוא נמצא ב'אגו טריפ' מתמיד ומבקר ומשמיץ אחרים בלי הרף, בטענה שטובת הזולת לנגד עיניו. הוא גם מלא כרימון אידאלים אנושיים נשגבים, אך למעשה, האדם כפרט, רגשותיו ודעותיו – לא מעניינים אותו. הוא מוקסם מרעיון הצדק, האבירות והאחווה – בתנאי שאחרים יממשו אותם. הוא תומך נלהב בעקרונות הדמוקרטיה – בתנאי שכולם יעשו מה שהוא רוצה.

"הצרה היא שהוא עצמו אינו־יודע מה הוא רוצה! כתוצאה מכך, הוא אינו זוכה לחיבה ולהערכה שהוא זקוק להן. עם כל התודעה החברתית שלו, הוא אינו יודע להסתדר עם חברה, ומעדיף לדבר, לא להקשיב. יש לו 'פה גדול' ואוי למי שמרגיז אותו. הוא נהנה מעצם הווכחנות וזקוק לקהל שיהנה משנינותו. לפרקים הוא עלול לגלוש לאלימות מילולית של ממש.

"שורש בעייתו של ה'איש' – בבית הוריו. האווירה בבית – עכורה. ההורים במצב קשה, אם מבחינה כלכלית ואם מבחינת מתחים ומריבות. הם מפעילים עליו לחץ משום שיש להם ציפיות גבוהות ממנו. מצד שני – הם לא כל כך אוהבים ומעריכים אותו.

"יתכן שהאלימות הפנימית והמילולית שבעל המפה האסטרולוגית הזו לוקה בה, מקורה באווירה האלימה בבית הוריו. יש לו אב אינטליגנטי אבל קיצוני, פנאטי ואנטי־דמוקרטי, העושה תמיד את רצונו, מבלי להתחשב בחוקי הבית ובצרכי שאר בני המשפחה. האם, לעומת זאת, שונה לחלוטין: היא סגורה, עצורה ומדוכאת, ומזרימה את כל כוחותיה למאבק הקיומי. משום כך היא גם נוקשה, ביקורתית וממורמרת, ומתקשה להעניק אהבה. יתכן שההורים התגרשו, או שהתחוללה טרגדיה בבית. מכל מקום, אולי בגלל היחסים הקשים עם האם, ניכר אצל בעל המפה עיוות ביחסו לנשים – חרדה או כעס כלפי המין הנשי בכלל והפגנת שוביניזם גברי מובהק. על כן יש לו בעייה חמורה עם שותפויות בכלל ועם נישואים בפרט. הוא מאשים ומבקר, בועט ומתפרפר, צועק ודורש. אין פלא שהוא אינו מצליח לממש את האידאל השיתופי שלו. נשואיו יסתיימו בפרידה. האיש אינו מסוגל לקיים שום קשר לאורך זמן.

"לא מן הנמנע שבעל המפה התפרסם באיזשהו אופן – אך לא בהכרח לטובה. בפרסום שלו דבק שמץ של שערוריה (האם הוא עוסק בעבודה ציבורית כל שהיא?). אם כן, חבל, כי יש לו מעוף ואינטליגנציה ואפילו רצון טוב; אך תכונות אלה כמעט אינן ניכרות בהתנהגותו. הוא עסוק מדי בעצמו, בפנטזיות שלו, במלחמותיו הקטנות ובנסיונות הסרק שלו לשאת חן בדרכים הלא נכונות. התוצאה: דחייה חברתית, אויבים גלויים וסמויים ושערוריות מזיקות.

"למעשה, גם בעניין זה בא לידי ביטוי הפיצול האישיותי שלו שכבר הוזכר. מצד אחד יש בו אינטליגנציה, מעוף רעיוני ורגישות מחשבתית, אך מצד שני הוא לוקה באטימות אידאולוגית ובמוגבלות רגשית. יש להניח שלפרקים מתפרצים אצלו ניצוצות של גאוניות ושל מעשים טובים; אולם בטווח הרחוק ובסה"כ של חייו והתנהגותו הבין־אישית גוברת האטימות והורסת את שמו הטוב ואת מסלול הצלחותיו.

"חבל על האיש הזה דווקא יש לו פוטנציאל. הייתי מציעה לו לפנות בדחיפות לטיפול פסיכולוגי. אולי עוד אפשר להציל אצלו משהו..."

עד כאן דברי האסטרולוגית על הדיוקן המצטייר מתוך מפת "לידתה" של הכנסת. השמטתי מתוך הניתוח נושאים מספר (כמו נטיותיו הרומנטיות והתייחסותו המינית של ה"ילוד", יחסו לילדיו, ענייני פרנסה וכדומה).

כמו כן, לא מקובלת עלי המלצתה בדבר טיפול פסיכולוגי לבעל המפה, שכן לדעתי "הוא" קשור ל"הוריו" בטבורו, וכל עוד תשרור אווירת מצוקה, אלימות, ביקורת, שרדה ופנאטיות בבית "הוריו מולידיו" – כאלה יהיו גם פניו.

רות אלי

תחזית לשבוע שבין 25 בנובמבר ל־1 בדצמבר

קשת
(22 בנובמבר עד 21 בדצמבר)
יש לכם הרבה מה לומר, אבל עכשיו חשוב יותר לדעת להקשיב; רסנו נטיה להתפרץ לדברי אחרים, או לשנות את הנושא. בתחום הרומנטי, נסו לא ללחוץ יותר מדי. אין זו תקופה טובה לעסקות פיננסיות.

גדי
(22 בדצמבר עד 19 בינואר)
אתם נוטים עכשיו להתייאש בעניין פרויקט מסוים בעבודה, אך אם תפגינו אופטימיות תוכלו להרשים את הממונים עליכם. בעיה משפחתית עלולה להעסיק אתכם השבוע. ביחסים קרובים כדאי להיות יותר גלויים.

דלי
(20 בינואר עד 18 בפברואר)
הרומנטיקה פורחת עכשיו, אך נסו להימנע מאנשים המבזבזים את זמנכם ומפעילויות חברתיות שטחיות. בתחום העבודה, אל תאיצו בפרויקט מסוים – הקפידו על יסודיות והקדישו לכך תשומת לב מיוחדת.

דגים
(19 בפברואר עד 20 במארס)
השבוע תתקשו להשיג התקדמות בפרויקטים מסויימים. נטיה לווכחנות עלולה להעכיר על מפגשים חברתיים. לעומת זאת, בני משפחה יסבו לכם אושר. אתם עשויים לקבל עצה חשובה הקשורה בטיפול בילדים.

טלה
(21 במארס עד 19 באפריל)
ייתכן שתוטעו השבוע בשל דבר־מה שמישהו יאמר לכם; התקשורת לקויה עכשיו, ואתם עלולים להבין דברים בצורה שגויה. בתחום הקריירה, הישמרו מפני שיפוט מוטעה. עניין משפחתי ייפתר בצורה טובה.

שור
(20 באפריל עד 20 במאי)
אף שתוכלו להשתכר עכשיו יפה בעבודה, אין זה זמן טוב למעורבות פיננסית בעניינים חדשים. לא כל מה שתשמעו בימים אלה נכון – מישהו פועל מאחורי הקלעים. הקשר בין בני־זוג הולך ומעמיק.

תאומים
(21 במאי עד 20 ביוני)
השבוע תצטרכו לנהוג טאקט ביחסיכם עם חברים ועם שותפים, הימנעו ממריבות בענייני כספים. בתחום הקריירה מושגת בימים אלה התקדמות יפה. במישור החברתי אתם בולטים מאוד ומותירים רושם חזק.

סרטן
(21 ביוני עד 22 ביולי)
ייתכן שאתם מתאמצים יותר מדי לפתור בעיה אישית שלכם; מוטב להניח לה לפי שעה – הפתרון יבוא מאליו. זה זמן טוב לפעילויות בחיק המשפחה, אך בשיחות עם הממונים עליכם תצטרכו לנהוג בזהירות.

אריה
(23 ביולי עד 22 באוגוסט)
התחום החברתי יסב לכם בימים אלה הנאה רבה, אך אחד מחבריכם עלול להוות מיטרד. בערבים אתם נוטים להיות חסרי מנוחה. נסו למצוא פורקן יצירתי למרצכם הרב. התמקדו בביצוע משימות שדחיתם.

בתולה
(23 באוגוסט עד 22 בספטמבר)
בתחום העסקים צפויה עכשיו התקדמות, למרות בעיות מסויימות. יהיה עליכם לשמור על אורח רוח בינתיים. ידיד נוטה בימים אלה להסתכסכות. זמן טוב להשקעות בנדל"ן ולביצוע שיפוצים בבית.

מאזניים
(23 בספטמבר עד 22 באוקטובר)
הקסם האישי שלכם הופך אתכם למסמר המסיבה, אך מישהו שתדברו איתו ינסה להתחמק מתשובה ישירה; נסו לקרוא בין השורות. בין שותפים שוררת עכשיו הרמוניה. זה זמן טוב לביקור אצל קרובי משפחה.

עקרב
(23 באוקטובר עד 21 בנובמבר)
לא מומלץ עכשיו לנסות לגייס כספים – אנשים שתיצרו איתם קשר עלולים לא לקיים הבטחות. הקפידו השבוע להיענות להזמנות לאירועים ושימו דגש מיוחד על הלבוש. אתם מיטיבים לבטא את דעותיכם עכשיו.

לילדים

25 בנובמבר 1988 ט"ז בכסלו תשמ"ט גליון 363

עריכה בת דורה בר עריכה וגרפית חוה עילם.

בית החלומות

ילדים רבים חולמים לגור בבית כמו באגדות, בו הגמדים הטובים עושים כל מלאכה. אבל רק מעטים זוכרים את חלומות הילדות כשמתבגרים ויכולים להגשים אותם. אחד המעטים היה איש שחי באי ואנקובר, לא הרחק מן העיר הקנדית בשם זה, לחוף האוקיינוס השקט. באי היפה, שאליו מגיעים במעבורת, יש כמה וכמה מקומות ששווים ביקור: העיר ויקטוריה ו"גני בוצ'רט" הם המפורסמים ביותר. אבל לילדים הכי כדאי לבקר ב"אתר קוטג' האגדות", ESTATE FABLE COTTAGE.

בפארק ירוק, בין עצים גבוהים, מדשאות ושלל פרחים, בנה איש עשיר ששמו האריס בית כמו הבתים המצוירים בספרי אגדות ובסרטי וולט דיסני. בית נמוך, עם גגות ופתחים מעגלים, בדיוק במדות שצריך אדם מבוגר כדי להתנועע, בלי דלתות ותקרות גבוהות. לאורך השבילים עוברים המבקרים באתרים שסודרו לפי נושאים מאגדות הילדים – שלגיה ושבעת הגמדים, כפה אדמה ועוד. גמדים עשויים עץ מפעילים כלי־עבודה שונים בכל האתרים – משאבות, מסגריה, נגריה, עבודות־בנין ועוד.

מר האריס בנה את הכל במו ידיו ובהתחלה התכוון רק לגור עם משפחתו במקום החלומי, הנשקף על האוקינוס. אבל עד מהרה החלו השכנים לבקש רשות לבקר, אחר־כך הביאו קרובים וידידים. גם רשויות התיירות באי בקשו לפתוח את המקום לפני המוני התיירים הפוקדים את "גני בוצ'רט" השוכנים רק עשר דקות נסיעה מ"קוטג' האגדות". מר האריס נענה לבקשות, אבל כשראה שאבדה לו הפרטיות, עבר לגור במקום אחר והאתר נשאר פתוח רק לתיירים.

כתבה וצלמה: תהלה

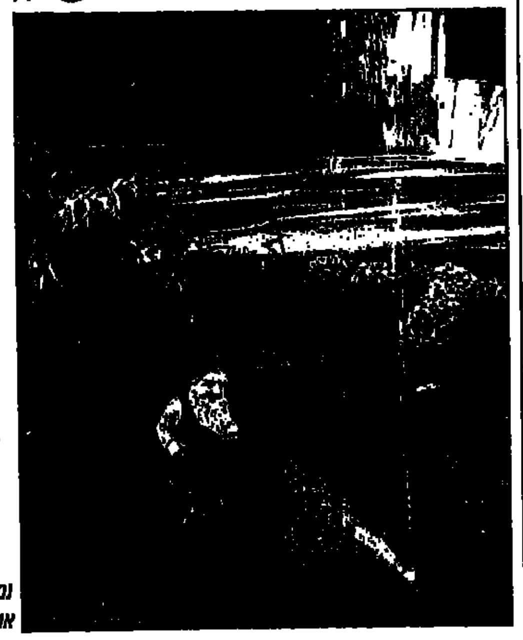

נסך עם מורקה, אחת הפיות באתר

לוחץ לי

לדורית הקטנה

את כבר בכתה ה' ועדין מרטיבה לפעמים בלילות. את כותבת שהנושא מפריע לך מאד ואת נמנעת מטיולים ארכים ומלינה מחוץ לבית. בגילך הרטבה אינה דבר רגיל ויש לטפל בה בעזרת מומחה. פני ליועצת בית־הספר ובקשי אותה כי תפנה אותך לפסיכולוג בבית־הספר, או בקשי מההורים כי יפנו אותך ליועץ פסיכולוגי באופן פרטי. היום קימים גם אמצעי־עזר לגמילה כמו סדין חשמלי אליו תגיעי דרך פסיכולוג. ויפה שעה אחת קודם

לבנות הסקרניות

אתן שואלות אותי כיצד באים ילדים לעולם ואין זה המקום לענות לשאלה זו. ישנם ספרים העוסקים בנושא, כמו "תינוק בא לעולם" שאתן לשאול אותם בספריות. כמו־כן פנו אל אחות בית־הספר ובקשו ממנה הסבר והדרכה – היא תשמח לעזר לכן.

שרה שי

בזוקה, מחליפה צורה

הבזוקה הכמעט נצחית משנה את פניה. דורות רבים גדלו על המסטיק המצחיק עם בזוקה ג'ו וחבורתו ועם אותן בדיחות ועתידות, שגם אם לא מאמינים להן, הם עושים משהו. 30 שנה מלאו לבזוקה בארץ.

לרגל האירוע החליטה חברת "עלית", המייצרת את המסטיק בארץ, לחדש סוף סוף את הבדיחות, שליוו כל כך הרבה ילדים ומבוגרים. גם העתידות, התורות על עצמן (כמה כבר אפשר לשמוע שצפויה לנו הצלחה) עומדות לפנות את מקומן ל"הידעת?".

הידעת, כי יש פרפרים בעלי חוש־טעם כה חד, עד שהם מצליחים לגלות תמיסת סוכר דלילה ביותר: תמיסה של כפית סוכר באמבט מלא מים!

ולסיום איך אפשר בלי בדיחות בזוקה חדשה: "הצילו".

"מוטי נפלת לבור הביוב הזה?".

"לא רק סללו את הכביש סביבי".

או שתהיה לכולנו בזוקה נעימה.

עופר פטרסבורג

הידעת? שעוני-הכיס הראשונים היו כה גדולים וכבדים, עד שמשרת מיוחד היה חייב לשאת אותם בכל אשר ילך אדונם!

מנורה ממזרית

מנורת־רחוב בישוב ירוק שבסקוטלנד "נוקמת" באזרחים בלתי־רצויים. מסתבר, שעמוד המנורה נושא מטען חשמלי לא־גדול, והדבר גורם לתופעות "מעניינות" במיוחד. בדרך זו גרמה המנורה הלם לשלושה כלבים שנגשו והרימו את הרגל לידה", היא גם גרמה לכלב אחד להתפרץ בזעם כנגד גבירתו ולנשך אותה, ולבסוף – המנורה אף הבריחה שוטר־חוקר שהתקרב אל העמוד וסבל בתוצאה מכך זעזוע קשה...

רוני לרנר

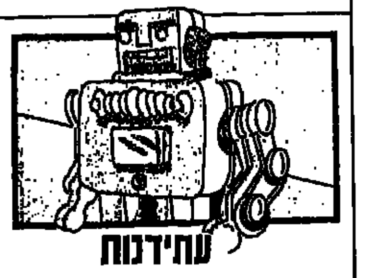

עתידנות

דבר אל הטלפון

אם תרצה לטלפן בעתיד לחבר שלך לא יהיה צרך שתחייג את מספר הטלפון שלו בעצמך. יותר מזה – אפילו לא תצטרך לומר את מספר הטלפון שלו. בעצם, כל מה שתצטרך לעשות הוא לומר לטלפון, בדבור, את שמו המלא של חברך. הטלפון כבר יעשה את כל השאר – ימצא את מספר הטלפון המתאים, יחייג אותו בשבילך ויודיע לך אם הטלפון בעבר השני מצלצל או שהוא תפוס וכו'. כל שיחה טלפונית תוכל להתבצע על־ידי דבור אל הטלפון.

הטלפון המפלא הזה יתאפשר הודות למערכת מיחדת לקליטת דבור שתהיה מתקנת בתוך הטלפון והודות למחשב משכלל מאד שיותקן גם הוא בתוך הטלפון. מערכת קליטת הדבור "תשמע" את קולו של הדובר אל הטלפון ותעביר את הנתונים שהעביר בדבור, אל המחשב. המחשב, על פי הנתונים שקבל, יאתר את מספר הטלפון ויחייגו.

ואולם השיחה הטלפונית כשלעצמה לא תהיה הדבר היחיד שיוכל הטלפון המפלא הזה לבצע על־ידי פניה אליו בדבור. אפשר יהיה להורות לו, בדבור, להתקשר למישהו בשעה מסימת ולהודיע לנו על בצוע ההתקשרות זמן־מה לפני־כן. נוכל לבקש מן הטלפון, ממש כמו פינו, לאפשר לנו שיחה בלי צרך בשמוש ביד להחזקת השפופרת ואז יבקע הקול הפגיע מן הטלפון מרמקול המצוי בתוך הטלפון ושאת קולו נוכל לשמע, אם נרצה, גם עד למרחק של עשרה מטרים. נוכל גם להורות לטלפון להנמיך או להגביה את עצמת הרמקול, תוך כדי שיחה. נוכל גם לבקש ממנו להתקשר למישהו ולהודיע לנו רק לאחר שענו מן הצד השני.

הטלפון המהפכני הזה יהיה, קרוב לודאי, בשמוש כבר תוך חמש־עשרה השנים הבאות. אני בטוח שאתם תתרגלו אליו מהר משאתם חושבים ואני כבר רואה את החיוך המשעשע הפורח על פניכם כשתזכרו כיצד היה עליכם לחייג פעם במו ידיכם את מספר הטלפון המבקש.

יורם אורעד

מלכדת לתיקנים

מי מאתנו אינו מפחד, נגעל, שונא תיקנים (ג'וקים)?

עד היום הם הצליחו לעמד בפני כל אמצעי שהמצא להשמיד אותם. אולם אוסטרלי בשם גרג ג'פריס המציא מלכדת אלקטרונית חדשה והוא טוען, כי אף תיקן לא יצא ממנה חי.

בקפסה שטעונה המכילה טבלית מזון תפתה את התיקן פנימה. כאשר הוא נכנס לקפסה, נוגעים החישנים שלו, אלו שני "החוטים" היוצאים מראשו, בלוחית מתכת אחת והרגלים שלו בשניה וכך נסגר מעגל חשמלי ההורג אותו.

פתוחה של המלכדת ארך 5 שנים ומדענים מאוניברסיטת קווינסלנד שבאוסטרליה בדקו אותה ואשרו שהיא יעילה וגם אינה מסכנת לבני אדם.

ג'פריס, הקים חברה ליצור המלכודות, ואף כי הוא מתכונן לשווק את המצאתו בכל העולם והצבא האמריקאי כבר מתעניין בקניה.

רחל שי

סאפו קוסמת של צלילים

מי שאוהב את הזמרת עפרה חזה בודאי יאהב גם את סאפו. שתיהן דומות הן בשירה, והן על הבמה.

סאפו שהיא ילידת מרוקו הגרה לצרפת בגיל 15 והיום נחשבת לאחת מזמרות שירי עם מהטובות בעולם, ובצרפת לטובה ביותר.

לסאפו בתזמרתה שבעה נגנים שהם מוזיקאים מעולים, כל נגן הוא אמן על כמה כלים וכל השבעה ביחד עם סאפו מצליחים להלהיב את השומעים עד כדי קפיצה מכסאותיהם.

סאפו שרה בחמש שפות: צרפתית, ערבית, ספרדית, אנגלית ועברית. כשהנגנים לבושים בבגדים ססגוניים של כל עם שהשיר משתיך אליו, הם יוצרים קרנבל נפלא של מוזיקה בינלאמית. להופעתה של סאפו על הבמה אפשר לתת תאורים שונים: זמרת דיסקו, רוק עממי, מה שילדים ונער ומבגרים כל כך אוהבים, או התהנה הגדולה של סאפו עם שבעת הקוסמים.

כי באמת מי שראה ושמע את שמונת המופלאים מבטח לו שראשו יסתחרר מהכשוף הזה.

סאפו היא אישיות רב־גונית, היא לא רק זמרת, היא גם מלחינה, מעבדת ואפלו סופרת. ספרה האחרון "הם העדיפו את הירח" זוכה להצלחה גדולה בצרפת. ולא די בזאת, הרי שהיא גם מדינאית ועזרה רבות בבחירות האחרונות לנשיאות בנאומים מלהיבים לטובת הנשיא מיטרן ותפסה כותרות ענק בעתונות ובטלויזיה. היום לסאפו יש שם בינלאמי. היא הופיעה בארה"ב, בקנדה, בסקנדינביה, באפריקה וביפן, שם היא מדורגת ראשונה בסלם מכירות התקליטים בצרפתית. עד היום היא הפיקה כבר ששה אלבומים.

בסוף החדש סאפו ולהקתה יבואו לכאן ומכאן יסעו לירדן. כשסאפו על הבמה ותקח אתכם לסיור אתה" מבטח לשומעים שממדבר סהרה ועד למקסיקו הרחוקה לא תחמיצו שום מנגינה מלהיבה.

שמואל אוליצקי

משתעשעים

התוכל למצוא 10 שגיאות המסתתרות בתמונה?

פתרונות נא לשלוח ל"מעריב לילדים" ת.ד 20044 ת"א

יון במילים

הרי לפניכם הגדרות למילים אשר כולן מסתיימות ביון.

1. ארץ ישראל. 2.דף נייר גדול. 3.התר לנסוע בכלי רכב למשל. 4.מספר גדול. 5.איש זרוע תוקפן. 6. נמצא למעלה. 7. לפני הלידה. 8.ראש ממשלתה הראשון של ישראל. 9. פרח נפוץ. 10. מחילות צ.ה.ל.

בין הפותרים יוגרל מחשב כיס

לפניכם הגדרות למילים אשר אם תוסיפו בראשן את האות ת' תקבלו מלה חדשה שגם הגדרתה ניתנת

1. נער – קש.
2. בית הצאן – המופיע לעתים קרובות.
3. צבע האדמה – גבול קו מפריד בין שתי מדינות
4. מאכל לפסח – ציון דרך.
5. בן הנכד – בע"ח טורף השיך למשפחת הזוחלים.
6. עשוי לעשות משהו רע – מעשה שובבות.
7. נמצא בעין – כסוי ומגן לחלון.

בין הפותרים יוגרל מחשב כיס

מימי

הזוכים בהגרלה מיום: 14.10.88 מצא את המילים לפי טופס: אפרת מור רחוב הארזים 7 קרית ביאליק 27000 זכתה בסט נירים צבעוני

הרפתקאות מלפפון פרק 17 כתב וצייר אורי פינק